

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro archeologii

Bakalářská práce

Michal Kotýnek

Revize osídlení neoppidálních výšinných poloh ve střední a mladší době laténské v Čechách

Revisión de ocupación de los nooppidales de cerro en la media y
La Tene period in Bohemia

Praha 2015

Vedoucí práce: Mgr. Alžběta Frank-Danielisová, Ph.D

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 14. července 2015

.....

Jméno a příjmení

Abstrakt

Práce se zaměřuje na analýzu osídlení výšinných poloh ve střední a mladší době laténské na území dnešních Čech. Předmětem jejího zájmu však nejsou oppida, o nichž již bylo napsáno mnohé, ale ostatní výšinné lokality doby laténské, ať už opevněné či neopevněné, jež bývají často vnímány jako okrajový jev. Tato práce ukáže, že jde o jev častější, než by se mohlo zdát. Jejím základem je katalog těchto lokalit, jenž nabídne jejich soupis a popis, stejně jako historii jejich poznání a pokus o interpretaci motivace k výběru takovýchto v některých případech dosti odlehlých a špatně přístupných poloh a pokus o jejich zasazení do sídelní struktury.

Klíčová slova

Čechy; doba laténská; výšinná sídliště; hradiště; marginální oblasti

Abstract

This paper focuses on the analysis of settlement of hill-top sites in the middle and late La Tene period on the territory of today's Bohemia. The subject of interest will not be oppida, about which much has already been written, but other hill-top sites of La Tene period, both fortified and unfortified, which are often perceived as a marginal phenomenon. This paper shows that it is a phenomenon more common than it might seem. Base of the paper is catalog of these sites that offers their list and description, as well as history of research and attempt on interpretation of the motivation for choosing these sometimes very remote and inaccessible locations and an attempt to set them up into settlement structure.

Key words

Bohemia; La Tene period; hill-top sites; strongholds; marginal areas

OBSAH

1	ÚVOD	5
2	OBDOBÍ STŘEDNÍ A POZDNÍ DOBY LATÉNSKÉ	6
2.1	DOBA LATÉNSKÁ	6
2.2	CHRONOLOGIE DOBY LATÉNSKÉ	7
3	OSÍDLENÍ VÝŠINNÝCH POLOH V PRAVĚKU ČECH S DŮRAZEM NA DOBU LATÉNSKOU	8
3.1	NEOLIT	8
3.2	ENEOLIT	8
3.3	DOBA BRONZOVÁ	9
3.4	DOBA HALŠTATSKÁ	9
3.5	DOBA LATÉNSKÁ	9
3.6	DOBA ŘÍMSKÁ A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ	10
4	DĚJINY BÁDÁNÍ	11
5	KATALOG VÝŠINNÝCH LOKALIT STŘEDNÍ AŽ POZDNÍ DOBY LATÉNSKÉ	17
5.1	POPIS KATALOGU	17
5.2	KATALOG	18
6	VÝŠINNÉ OSÍDLENÍ V DOBĚ LATÉNSKÉ - ANALÝZA	62
6.1	HODNOCENÍ Z HLEDISKA SÍDELNÍ STRUKTURY	63
6.2	HODNOCENÍ Z HLEDISKA SÍDELNĚ HISTORICKÉHO	65
6.3	MOTIVACE K OSÍDLENÍ LOKALIT	69
6.3.1	VAZBA NA DÁLKOVÉ KOMUNIKACE	69
6.3.2	OBRANNÝ A TERITORIÁLNÍ ASPEKT	70
6.3.3	SÍDELNÍ RELIKT – TRADICE	71
7	ZÁVĚR	72
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73
	PŘÍLOHA	94

1. Úvod

Výšinné lokality, tvořící často výrazné dominanty v krajině, jsou předmětem archeologického zájmu již od devatenáctého století. Tento zájem se zprvu zaměřoval zejména na hradiště, na nichž se dodnes zachovaly pozůstatky opevnění. Nepřekvapí, že největší pozornost byla z hlediska poznání doby laténské velmi brzy věnována jednomu z největších opevnění pravěku, oppidům. Kdo byli lidé, kteří takováto ohromná opevnění postavili, jak a kdy? Zodpovězení těchto a mnoha dalších otázek se věnovalo do dnešních dní stovky prací. Řadu otázek se podařilo zodpovědět, objevila se však řada dalších. Jejich řešení však náplní této práce není.

Osídlení výšinných poloh v době laténské se u nás totiž neomezuje pouze na oppida. Je osídlena i řada jiných exponovaných poloh, která se od oppid více či méně odlišují. Mezi těmito lokalitami lze nalézt jak opevněná hradiště, tak neopevněná sídliště. Většinou se nacházejí spíše v nižších nadmořských výškách blízko vodních toků, avšak lze mezi nimi najít i jedny z nejvýše položených pravěkých lokalit na našem území. Tyto lokality bývají archeology specializujícími se na dobu železnou opomíjeny, neboť předmětem jejich zájmu jsou nejčastěji oppida, pohřebiště a rovinná sídliště.

Cílem této práce není prokazování existence takovýchto lokalit, neboť ta je známa. Stejně tak si neklade za cíl vyřešení jejich problematiky, jelikož to není v silách studenta bakalářského studia. Její přínos by měl spočívat zejména v samotném věnování se až na výjimky opomíjené problematice osídlení výšinných sídlišť doby laténské, jež nejsou oppidy. Zároveň bych chtěl dokázat, že nejde o až tak ojedinělý jev, jak by se mohlo zdát.

Hlavním cílem této práce je sestavení katalogu výšinných lokalit ve střední až pozdní době laténské (kapitola 5). Ten bude obsahovat přehled těchto lokalit na území dnešních Čech. Každá lokalita bude stručně popsána, bude u ní představena historie bádání o ní a bude k ní připojen autorův pokus o její interpretaci. Nedílnou součástí bude rovněž seznam odkazů na literaturu. Informace shromážděné v kapitole pět budou analyzovány a řešeny z hlediska sídelní struktury, sídelně-historického a motivace k výběru takovýchto lokalit v kapitole šest.

2. Období střední a pozdní doby laténské

2.1. Doba laténská

Rok 1836 byl jedním z největších milníků v dějinách archeologie, právě v tomto roce totiž C. Thomsen, vedoucí prehistorických sbírek Dánského národního muzea v Kodani, anonymně uveřejnil svou třídobou periodizaci pravěku. Ač byla tato práce revoluční, výzkumy na lokalitách Hallstatt (1846), La Tène (1854) a jiných záhy ukázaly, že doba železná jeví i uvnitř sama sebe značné rozdíly, na základě čehož jí švédský archeolog H. Hildebrandt v roce 1872 rozdělil na starší dobu železnou – dobu halštatskou a mladší dobu železnou – dobu laténskou (Čížmářová 2004, 19). O třicet let později pak samotnou dobu laténskou rozdělil P. Reinecke na čtyři stupně Lt A až Lt D. Tento systém, ač často upravovaný dalším dělením těchto stupňů na podstupně, se používá dodnes. Nejstarší z těchto stupňů, Lt A, však kulturně souvisí s pozdně halštatským obdobím, jehož je vyvrcholením a vlastní doba laténská, někdy označovaná mladší doba laténská, začíná až stupněm Lt B (Venclová 2008a, 10).

Doba laténská se v archeologickém obrazu projevuje poměrně osobitou a hlavně velmi homogenní laténskou kulturou, která sice projevuje jisté regionální odlišnosti ve hmotné kultuře, ale zároveň sdílí společnou symboliku, vyjádřenou tzv. laténským stylem, který vznikl již v období Lt A. Nositelé této kultury obývali téměř celé území Čech, s výjimkou jejích severní části, kde sídlili nelaténské, hmotnou kulturou smíšené skupiny podmokelská a kobylská (Venclová 2008a, 10-11).

BC	STŘ. EVROPA	ČECHY
500	480	480
	LT A 460	LT A 460
	420	
400	410	390
	LT B1	LT B1 375
	330	330
300	320	320
	LT B2	LT B2
	260	260
	250	250
200	175	190
	LT C1	LT C1
	165	175
	LT C2	LT C2
	125	130
100	115	80 LT D1 110
	LT D1	LT D1
	50	50
		LT D2a 70
	30	40
0	LT D2	LT D2 25 LT D2b

obr. 1 Absolutní datování jednotlivých fází doby laténské v Čechách a ve střední Evropě (Venclová 2008a, 21)

2.2. Chronologie doby laténské

Jak již bylo zmíněno výše, chronologie doby laténské vychází ze systému, který vypracoval P. Reinecke již v roce 1902. Tento systém byl postupně upraven a rozdělen na podstupně Lt B1, B2, C1, C2, D1 a D2.

Období plochých pohřebišť, tedy Lt B1 až Lt C1, vyčlenil a rozčlenil již J. Filip (*Filip 1956*). Pro toto období je členění vypracováno velmi jemně na základě hrobových nálezů, zejména spon a řady jiných kovových a skleněných artefaktů, na základě nichž byly vyděleny fáze Lt B1a, B1b, B1c, B2a, B2b, C1a, C1b (*Venclová 2008a, 22*).

Chronologie následujícího období již tak podrobná není, neboť postrádá hrobové nálezy, které jakožto uzavřené nálezové celky poskytují poměrně spolehlivou oporu pro datování. To znamená, že je méně spolehlivá. Za chronologicky citlivé jsou považovány spony a mince, nebo některé druhy skleněných ozdob (*Venclová 2008a, 22*).

Problematickou je pro českou laténskou kulturu chronologie keramiky, neboť ta se nejčastěji opírá o nálezy keramiky v hrobových celcích, které se však na našem území, ne rozdíl od jiných území laténské kultury, přidávají do hrobů jen výjimečně. K hodnocení keramiky se tudíž musí vycházet z nálezových souborů ze sídlišť, na nichž jsou hodnoceny typologické vlastnosti, vzácněji pak na bázi kvantifikace jednotlivých charakteristik a nebo pomocí statistických a matematických metod, např. seriace (*Venclová 2008a, 22*).

3. Osídlení výšinných poloh v pravěku Čech s důrazem na dobu Laténskou

Tématem této práce je osídlení výšinných poloh v době laténské, nicméně lidé doby laténské samozřejmě nebyli prvními, kdo tyto polohy osídlili. Výšinné polohy skýtají řadu výhod jako jsou výhled do krajiny, jednodušší bránitelnost oproti rovinným polohám, nebo i třeba to, že se zdejší obyvatelé nemusí bát povodní. Z těchto i z řady jiných důvodů byly výšinné lokality v pravěku opakovaně osidlovány. Následuje výčet jednotlivých období zemědělského pravěku a popis osídlení výšinných poloh v nich.

3.1. Neolit

Již z mladší doby kamenné známe doklady osídlení výšinných poloh. Ta se většinou vyskytují vně známých sídelních areálů a proto se předpokládá, že leží na dálkových trasách. V této době ještě tyto lokality nejsou opevněny. Jejich příkladem může být Praha-Šárka, Dneboh, nebo Milínov. Celkem je v Čechách známo těchto lokalit 16 kultury s lineární keramikou a 24 kultury s vypíchanou keramikou (*Pavlu – Zápotocká 2007, 62*).

3.2. Eneolit

Na samotném počátku eneolitu na se na našem území objevují první opevněné výšinné polohy, jejichž staviteli byli lidé jordanovské kultury. Příkladem takovýchto lokalit jsou Topol a Chrudim-Pumberka (*Čtverák et al. 2003, 114, 320*).

Ve starším eneolitu v prostoru kultury nálevkovitých pohárů je osídlení výšinných poloh poměrně běžné a je doloženo na ca. 60ti lokalitách. Mezi tyto lokality patří například Praha-Baba, Bylany-Cimburk, nebo Levý Hradec (*Neústupný 2008, 68*). Na samém závěru se pak ve východní části středních Čech objevuje bolerázský stupeň bádenské kultury. Jeho nositelé osídlili mimo jiné i dvě výšinné lokality, Čáslav-Hrádek a Bylany-Cimburk (*Neústupný 2008, 83*).

V období středního eneolitu se u nás rozvíjí klasická bádenská kultura, která je zároveň známa i z necelých dvou desítek výšinných poloh (*Neústupný 2008, 94*). Následníky klasické bádenské kultury se u nás stávají tzv. postbádenské kultury, řivnáčská a chamská. Ty jsou známy především právě ze svých výšinných sídel, kterých má řivnáčská kultura asi 60 a chamská kultura asi 70. Jmenovat z nich lze Homolku u Stehelčevsi, Denemark, Milínov, nebo Srby (*Neústupný 2008, 99-102, 110-111*).

Z období mladšího eneolitu pak jakékoliv doklady o osídlení výšinných poloh chybí (*Neústupný 2008, 149*).

3.3. Doba bronzová

Ve starší době bronzové, se na samém jejím konci opět objevují archeologické doklady osídlení na výšinných lokalitách, opevněných i neopevněných, kterých je známo asi 50. Jmenovat lze Dolánky-Rubín, Levousy, Praha-Vinoř, nebo Skočice (*Jiráň 2008*, 33).

Výšinné osídlení ze střední doby bronzové, již charakterizují tzv. mohylové kultury, je dnes známo z více než 20ti lokalit např. Plzeň-Homolka, Skočice, nebo Boudy (*Jiráň 2008*, 90-91, *Smrž 1991*).

Období mladší a pozdní doby bronzové představuje jeden z vrcholů pravěkého osídlení výšinných poloh, jichž je přibližně 100 např. Dolánky, Úhošťany, Plzeň-Hradiště, či Záhořice (*Chvojka*, 138, *Chytráček – Metlička 2004*, 19, *Jiráň 2008*, 164-167, *Smrž 1992*).

3.4. Doba halštatská

Ze starší doby halštatské je z území Čech, tehdy obývaného kulturami bylanskou, slezskoplatěnickou a halštatskou mohylovou, známo okolo čtyř desítek výšinných poloh např.: Hradec u Kadaně, Štítary nad Radbůzou, či Topol (*Venclová 2008b*, 46, 67, 85).

Následující období pozdní doby halštatské a starší doby laténské pak představuje další z vrcholů pravěkého výšinného osídlení, neboť v této době je osídleno přes sto lokalit (*Chytráček – Metlička 2004*, *Smrž 1995*, *Hrubý 1998a*) a to i přesto, že v oblasti východočeské slezskoplatěnické kultury v této době již není osídlena žádná výšinná lokalita (*Venclová 2008b*, 85)¹.

3.5. Doba laténská

Počátkem střední doby laténské byla většina dosavadních výšinných poloh opuštěna, výjimkou je možná hradiště Vladař u Záhořic (*Chytráček et al. 2012*, 329-330). V průběhu doby laténské, patrně ve stupni Lt C, jsou však výšinné polohy opět osidlovány, ač již ne v takové intenzitě, jako v předchozím období.

Během tohoto období byla na našem území budována oppida, kterých je v Čechách známo šest². Pojem oppidum označuje rozsáhlé, výšinné, silně hrazené areály (hradiště),

¹ Naopak v západních Čechách je osídleno celých 54 lokalit (*Chytráček – Metlička 2004*).

² Do tohoto počtu je zahrnuta i lokalita Nevězice, která je však i součástí katalogu, neboť není jisté, zda si skutečně označení oppidum zaslouží.

období Lt C1/C2-D2a s přítomností obytné komponenty (Venclová 2008a, 38). Tyto lokality byly u nás předmětem mnohaletých a plošně rozsáhlých průzkumů (viz. kapitola 4). Mezi Česká oppida jsou počítány lokality Závist, Stradonice, Hrazany, Nevězice, Třísov a České Lhotice. Oppida se u nás nenacházejí na celém území osídleném laténskou kulturou, ale pouze ve středních, jižních a východních Čechách. Zajímavé je, že nejsou situovány na žádných krajiných dominantách (s výjimkou Závisti), přesto jsou to však polohy, které jsou dobře chráněny přírodou, nejčastěji v podobě strmých svahů (Venclová 2008a, 39). Rozloha uvedených oppid se pohybuje mezi 13 ha (Nevězice) a 100 ha (Závist 3. fáze). Z hlediska funkce oppid se uvažuje o obranné, sociální, rituální či dokonce symbolické. Všechna oppida však nemusela mít všechny tyto funkce (Venclová 2008a, 45). O oppidech se v minulosti a u některých autorů ještě i dnes mluví jako o našich prvních městech (k tomuto tématu např. Salač 2011), stejně tak se hledá inspirace pro jejich budování ve středomořské oblasti (k tomuto např. Kysela 2012).

Vedle oppid jsou však osidlovány i jiné výšinné areály, ať už hrazené či nehrazené. Těchto „neoppidálních“ výšinných poloh je autorovi této práce známo 60 (viz. kapitola 5) a je jim věnována pozornost v dalších částech této práce.

3.6. Doba římská a stěhování národů

Ve starší době římské jsou na našem území zakládána sídliště pouze v nížinách a zatím není známo ani jedno výšinné (Salač 2008, 41).

Až na sklonku mladší doby římské a později v době stěhování národů jsou opět osidlovány výšinné polohy (Salač 2008, 137). Těch je však zatím, stejně jako nížinných sídlišť, známo jen několik, z nichž lze jmenovat Závist, Stradonice, nebo Hradec u Kadaně (Salač 2008, 178).

4. Dějiny bádání

Bádání o době laténské v našich zemích má dlouhou tradici sahající až do poloviny devatenáctého století. Již v té době byly zkoumány i výšinné polohy, ač v té době pouze ty, jež byly opevněny. J. E. Vöcel již v roce 1865 uveřejnil práci o keltských opevněních, ve kterém například jako první označil Stradonice za oppidum. Vzhledem k malému množství archeologických nálezů rozděloval hradiště na keltská a slovanská a to na základě jejich vnějších znaků (*Vöcel 1865*). Patrně si však byl vědom nepřesnosti této metody, neboť za jistě laténské (jeho slovy keltické) označil pouze lokality Stradonice a Plešivec (*Hlava 2012*)³. Ve svém *Pravěku země České*, vydaném v roce 1868 se pak tomuto období věnoval ve značné šíři a mimo jiné správně určil poklad zlatých objevený v roce 1771 u Podmokel na Rokycansku jako laténský (*Vöcel 1868*). Nicméně pozornost badatelů byla upřena zejména na zkoumání pohřebišť a částečně i oppid (zejména již zmíněných Stradonic⁴), neboť tyto lokality skýtali možnost objevení atraktivnějších nálezových celků a jiným druhům nalezišť se většinou vyhýbala⁵.

Poznání o době laténské do značné míry rozšířil B. Dubský, který v letech 1911 – 1957 systematicky zkoumal osídlení jižních Čech. Objevil zde několik desítek sídlišť, hrobů a menších pohřebišť, dodatečných pohřbů do mohyl a často také narazil na doklady laténské osídlení na starších hradištích (*Dubský 1932; 1949, 231-394*).

Po první světové válce neproběhly na laténských nalezištích žádné významnější objevy. To se však změnilo v letech 1934–1937, kdy J. Böhm odkryl na Starém Hradisku celý hektar plochy, což představovalo nejrozsáhlejší výzkum oppida v 1. pol. 20. stol. v Evropě (*Salač 2011, 26*). Mezi světovými válkami nepřišly ve střední Evropě žádné nové poznatky o otevřených sídlištích, ani o neoppidálních výšinných polohách, jež nebyly, až na výjimky, zkoumány a bádání o době laténské se nadále opíralo takřka výhradně o oppida a kostrová pohřebiště⁶.

Období druhé světové války výzkumům laténských (i jakýchkoliv jiných) lokalit z pochopitelných důvodů neprálo a tak až po jejím skončení a obnovení činnosti archeologických institucí v druhé polovině čtyřicátých let registrujeme další výzkumné akce (*Hlava 2012*). Toto období výzkumu výšinných poloh, zejména hradišť, celkem prálo,

³ Dle dnešních poznatků pochází rozsáhlé opevnění na Plešivci z pozdní doby bronzové (*Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003, 272-278*)

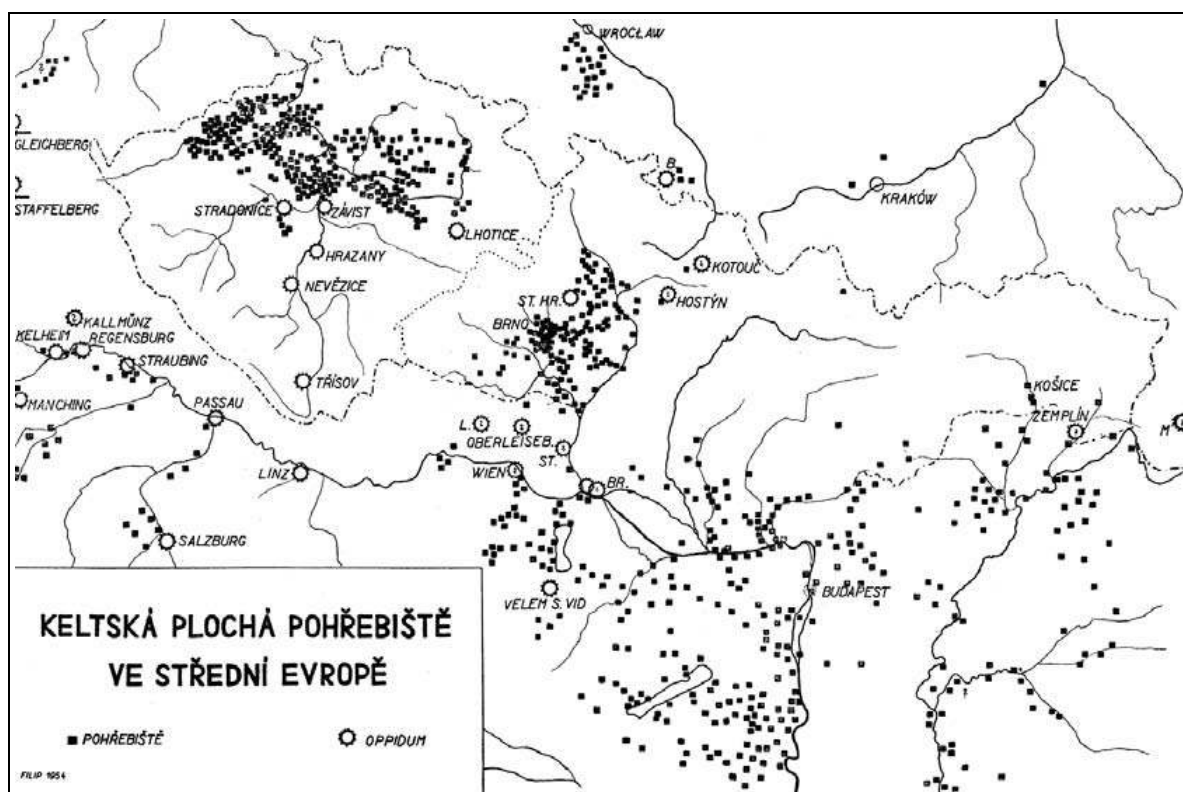
⁴ Výzkumy tam vedl J. L. Píč v letech 1894 a 1902 (*Píč 1903*)

⁵ Např. první rovinné laténské sídliště bylo u nás zkoumáno až v roce 1913 (*Siblík 1913*).

⁶ Tato situace přetrvávala až do poloviny šedesátých let.

avšak zejména z důvodů ideologických bylo úsilí zaměřeno zpravidla na lokality slovanské tj. raně středověké. V roce 1947 byla dokonce ustavena komise pro soustavný výzkum slovanských hradišť (Čtverák *et al.* 2003, 11).

Jedním z hlavních impulsů k poválečnému bádání o době laténské v Čechách se stala monografie J. Filipa Keltové ve střední Evropě, jež vyšla v roce 1956 (Filip 1956). Šlo o monumentální syntézu s historizujícím přístupem k analýze archeologických pramenů a s katalogem nejen všech tehdy známých lokalit pohřebních, ale zčásti i sídlištních. J. Filip v této práci zároveň vyslovil názor, že nelze všechna hradiště z pozdní doby laténské nazývat oppidy, neboť se často liší podobou a významem. Zároveň upozorňuje, že nemůže záležet pouze na poznání konstrukce opevnění, nýbrž na důkladném průzkumu vnitřní plochy (Filip 1956, 326). V této době zároveň začal dlouholetý projekt výzkumů oppid, který byl ukončen (fakticky přerušen) až v roce 1989 (Venclová 2008a, 13). Tento projekt byl zahájen krátkodobým výzkumem lokality Nevězice, na který bylo navázáno dlouhodobými výzkumy oppid Hrazany, Třisov, České Lhotice a především téměř 25 let trvajícím výzkumem na Závisti (Čtverák *et al.* 2003, 11).

obr. 1 Stav pramenné základny doby laténské ve střední Evropě v 50. letech (Filip 1956, 63).

Rozsáhlé záchranné výzkumy v severozápadních Čechách v 60. a 70. letech přinesly množství poznatků o otevřených sídlištích⁷, do té doby téměř neznámých. Výzkum v Radovesicích v letech 1972–1975 představoval první odkryv celého areálu otevřeného sídliště ve střední Evropě. Potvrdil širokou škálu řemeslných činností, kterou již naznačily předchozí dílčí výzkumy. Překvapivé bylo ovšem množství předmětů dovezených z blízkých, ale i velmi vzdálených oblastí, které prokazovaly, že sídliště mělo přístup nejen k lokálnímu, ale i k dálkovému obchodu (*Waldhauser 1977*).

V roce 1978 vyšla rozsáhlá syntéza *Pravěké dějiny Čech*. Šlo o po dlouhé době první dílo, jež shrnovalo poznatky o celém českém pravěku. Době laténské se věnuje 12. kapitola nazvaná *Keltové v Čechách*. Autoři této práce již vnímají přítomnost laténských nálezů i na výšinných lokalitách jež nejsou oppidy. Z nehrazených výšinných sídlišť však jmenují pouze vzájemně sousedící lokality Dneboh-Hrada a Dneboh-Klamorna (*Pleiner – Rybová 1978*, 600). Do výčtu oppid počítají Nevězice, u nichž však „oppidovitost“ nebyla vzhledem k nevelkým výzkumům prokázána. Dále pak zmiňují hradiště na místě hradu Zvíkova (*Pleiner – Rybová 1978*, 617-618) a rovněž upozorňují, že laténský materiál se někdy nachází i na starších opevněných výšinných lokalitách, z nichž však jmenují pouze Hradiště pod Homolkou, Věneč a Sedlo u Sušice⁸. Mluví také o Čechově a Táboru jakožto o možných oppidech (*Pleiner – Rybová 1978*, 619). Nálezy z hrobů a oppid stále tvoří většinu nálezové základny, ale, jak bylo ukázáno v předcházejících řádcích, pozornost je již věnována i jiným druhům lokalit.

V roce 1984 vyšel článek J. Waldhausera *Les fortifications celtiques de la période LT C-D1 en Bohême. Oppida et castella* (*Waldhauser 1984b*). Šlo o velmi krátkou syntézu poznání pozdně laténských opevnění v Čechách, avšak v tomto krátkém článku byl rovněž poprvé použit termín *castellum* v rámci laténské archeologie. Ve Waldhauserově pojetí je *castellum* opevněná lokalita ve strategické poloze, jejíž rozloha nepřekračuje 15 ha, nejčastěji se však pohybuje v rozmezí 2-3 ha (*Waldhauser 2001*, 37). Příkladem takovýchto lokalit mají být Nevězice, Týnec nad Labem, nebo Zvíkov (*Waldhauser 2001*, 123).

Ve stejném roce došlo ke zveřejnění výsledků výzkumu tzv. dvorce u Bíliny, který byl do té doby u nás neznámým typem sídliště. Rovněž i v tomto nejmenším sídlištním

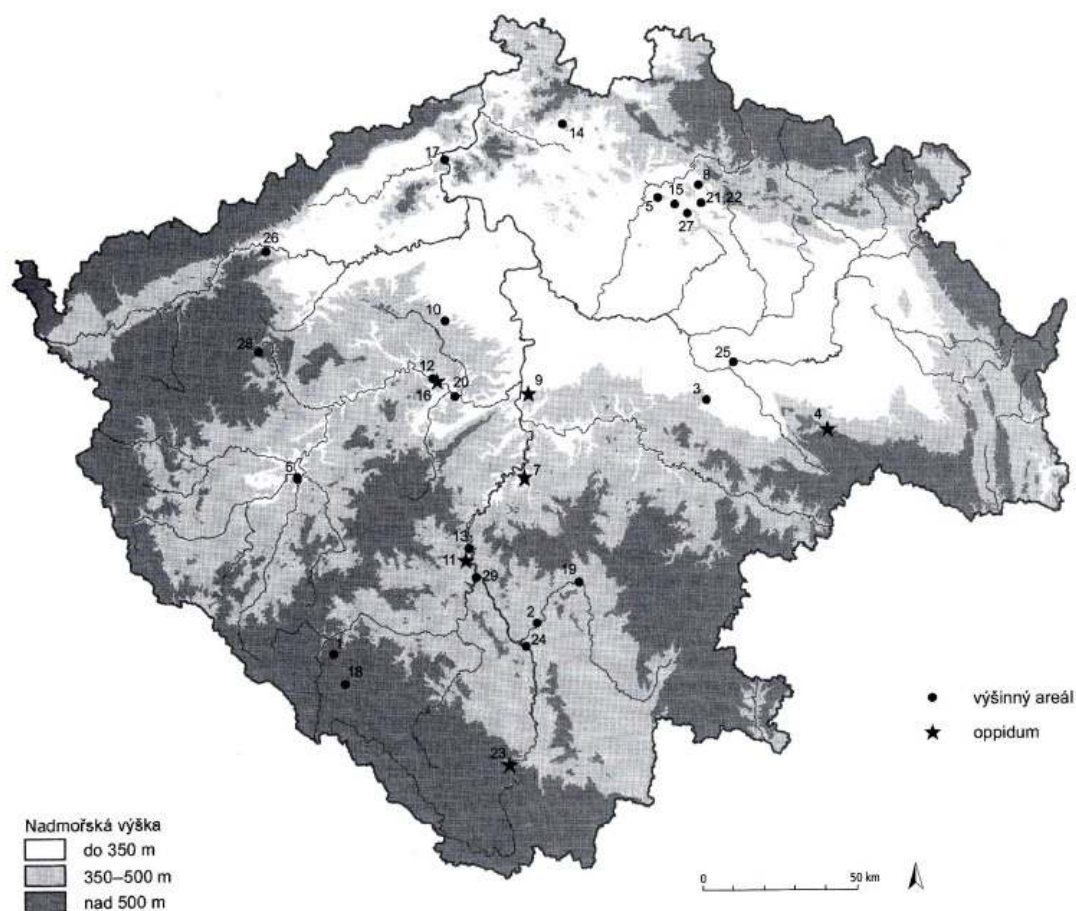
⁷ Např. Veliká Ves: *Koutecký 1970*, Vikletice: *Drda 1977*, Počeradý: *Koutecký – Venclová 1979*.

⁸ Na tento jev upozorňuje již B. Dubský ve svém Latěnu jižních Čech (*Dubský 1932*)

typu byly nalezeny stopy po řemeslné činnosti a importované artefakty (Waldhauser – Holodňák 1984).

Zatím poslední etapu průzkumu výšinných poloh odstartovala změna politického systému v roce 1989. Je charakterizována záchrannými a předstihovými výzkumy vyvolanými intenzivní stavební činností a častým využíváním nedestruktivních archeologických metod, jako je například letecká prospekce, nebo různé geofyzikální metody průzkumu (Čtverák *et al.* 2003, 11). K těmto metodám se v posledních několika letech připojil i tzv. Lidar⁹, poprvé představen v české archeologické literatuře M. Gojdou v roce 2005 (Gojda 2005).

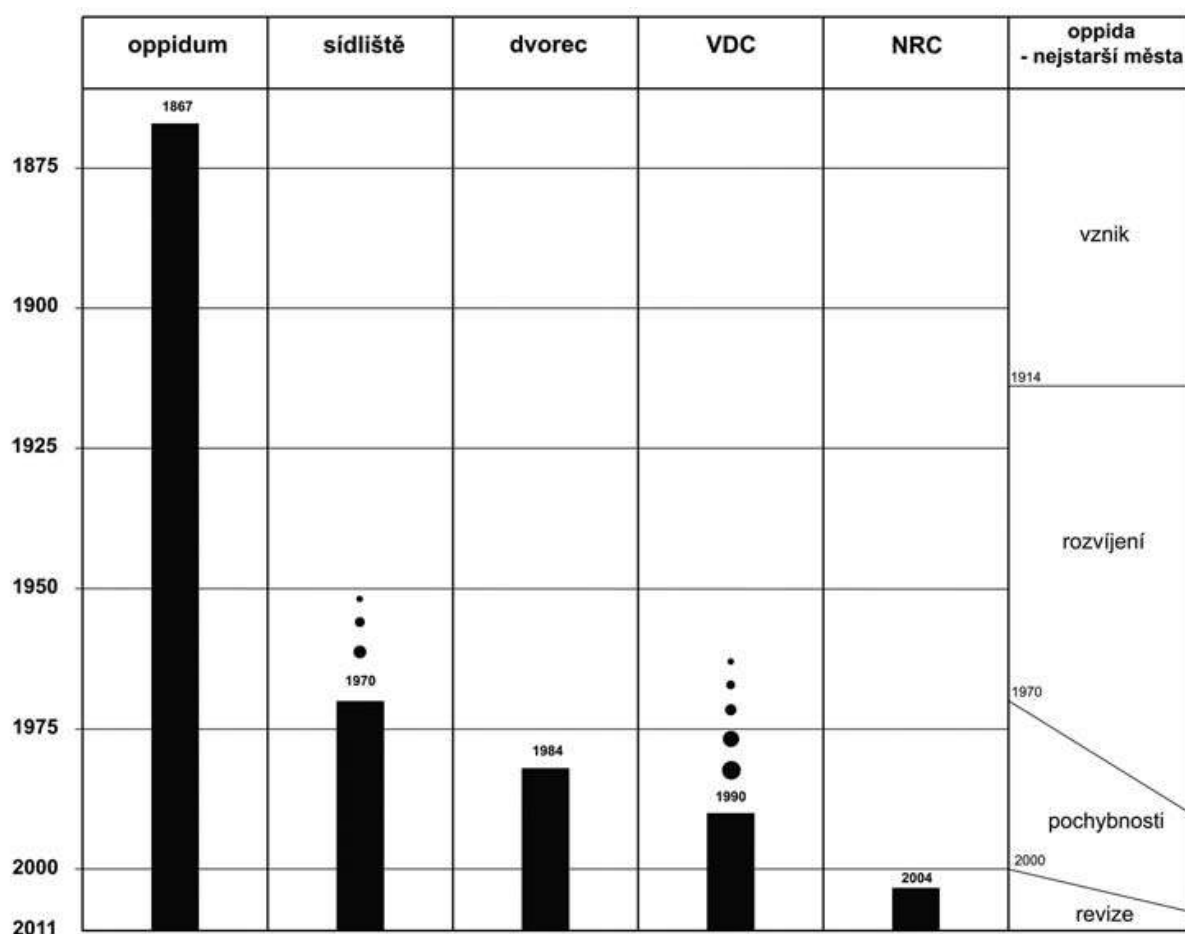
Koncem dvacátého a počátkem jedenadvacátého století se po dlouhé době objevily práce, věnující se výšinným sídlištím doby laténské. Pro jižní Čechy zpracoval opevněná výšinná sídliště pozdní doby halštatské až pozdní doby laténské P. Hrubý (Hrubý 1998a). Pro západní Čechy zpracovala syntézu o osídlení výšinných poloh ve stejném období autorská dvojice M. Chytráček a M. Metlička (Chytráček – Metlička 2004).

obr. 2. Výšinné lokality doby laténské dle Archeologie pravěkých Čech (Venclová 2008, 37)

⁹ Dálkové laserové snímkování povrchu.

Dosud poslední kompletní syntéza českého pravěku vyšla až v roce 2008, tedy 40 let po Pravěkých dějinách Čech. Toto rozsáhlé dílo sestává z osmi svazků, přičemž archeologie doby laténské je náplní sedmého. Výšinné areály jsou autory již rozděleny do tří kategorií: nehrazené výšinné areály, malé hrazené výšinné areály a velké hrazené výšinné areály – oppida (Venclová 2008a, 37-46). Celkem takovýchto lokalit zmiňují 29 (viz. Obr. 2). Nehrazené výšinné areály a malé hrazené výšinné areály jsou již brány jako jev nepříliš častý avšak ne ojedinělý (Venclová 2008a, 37). I tak jim jsou však věnovány pouze necelé dvě strany.

obr. 3 Vývoj poznávání jednotlivých typů laténských sídlišť v Evropě dle (Salač 2011, 38)¹⁰

Graf na obr. 3 zobrazuje, jak napovídá popisek, vývoj poznání jednotlivých typů sídlišť doby laténské v Evropě. Tento graf pochází z článku Z. Salače Oppida a urbanizační procesy ve střední Evropě, který vyšel v roce 2011 (Salač 2011). Neoppidální výšinná sídliště zde sice nejsou přímo zmíněna, avšak hledat je lze v prvním sloupci, označeném oppidum. Je tedy zřejmé, že fenomén osídlení výšinných poloh je v rámci laténské sídlištní archeologie tím nejdéle zkoumaným a přesto je, s již mnohokrát

¹⁰ VDC – výrobně distribuční centrum, NRC – centrum typu Němčice-Rosledorf

zmíněnou výjimkou oppid, stále do jisté míry přehlížen. Ukázkou toho může být i zmíněný článek, z něžž tento graf pochází. Ač se článek zabývá především oppidy ve vztahu k urbanismu, je jeho součástí i rozsáhlá část, zabývající se dějinami bádání o sídlištích doby laténské, ve které jsou zmíněna rovinná sídliště, dvorce, výrobně distribuční centra, ale kromě oppid tam ani jednou není zmíněno jakékoliv jiné výšinné sídliště.

5. Katalog výšinných lokalit střední až pozdní doby latéské

Jako výšinná lokalita je vnímána taková poloha, která má náhlé převýšení a tímto převýšením je oddělena alespoň ze tří stran. Výšinné lokality lze rozdělit na výšinná sídliště a hradiště. Za hradiště jsou považovány výšinné lokality, u kterých je doloženo kromě přirozené ochrany i umělé opevnění (val, příkop, hradba, nebo jejich kombinace). Výšinná sídliště mají pouze přírodní opevnění tvořené převýšením nad okolním terénem (Smrž 1991, 63). K výšinným lokalitám lze počítat i lokality, které se nacházejí ve velmi velkých nadmořských výškách, jež jsou obvykle nazývány horskými sídlišti (Jiráň 2008, 165).

5.1 Popis katalogu

Následující částí práce je katalog výšinných lokalit, jichž je celkem 60. V příloze na konci práce se nacházejí plány většiny lokalit.

Lokality jsou, v rámci zachování přehlednosti, řazeny abecedně dle jména obce, na jejímž katastru se nacházejí. Nachází-li se lokalita na katastru více obcí, pak byla vybrána ta, která se v literatuře objevuje nejčastěji. U lokalit je dále uvedena rozloha. Značí zjištěnou, či častěji odhadovanou rozlohu sídliště. Uvedená výška se vztahuje k nejvyššímu bodu lokality. Položka opevnění značí, zda se na lokalitě nějaké nachází a nezáleží na tom, zda pochází z doby latéské. Je-li opevnění datováno do doby latéské, pak je tak uvedeno přímo v dalším textu. U těchto opevněných areálů značí rozloha velikost ohrazené plochy, která se však nemusí shodovat s rozsahem latéského osídlení. Následující bod, datace, ukazuje stáří nálezů, jež byly na ploše lokality objeveny. Datace je až na výjimky popsána slovně (tj. neolit, doba bronzová, atd.) namísto konkrétnějších datací, jež jsou užity pouze pro dobu latéskou, na níž je upřena pozornost této práce¹¹.

Po hlavičce následuje samotná textová část, která je rozdělena do tří částí. Popis charakterizuje podobu lokality tak, jak jí lze dnes pozorovat, výzkum obsahuje dějiny bádání o lokalitě a interpretace je pak autorův pokus o určení povahy lokality v době latéské.

Osídlení v době latéské značí pravděpodobnost přítomnosti sídlištní komponenty v době latéské. Ta je rozdělena na čtyři stupně:

¹¹ Je užita relativní chronologie, kterou vytvořil P. Reinecke a jež byla řadou badatelů zpřesněna pro naše území (Venclová 2008, 21-22).

1. Jisté - na lokalitě byly odkryty objekty z doby laténské, nebo kulturní vrstva obsahující velké množství laténského sídlištního materiálu
2. Pravděpodobné - na lokalitě bylo povrchovou prospekci objeveno větší množství laténského sídlištního materiálu – desítky a více kusů
3. Nejisté – na lokalitě bylo objeveno malé množství laténského sídlištního materiálu – méně než deset kusů
4. Nepravděpodobné – na lokalitě se nacházejí pouze jednotlivé laténské nálezy, jež nemusí souviset s sídelní aktivitou, či je nelze ověřit

Na konci popisu každé lokality se nachází seznam odkazů na literaturu.

5.2 Katalog

1. Albrechtice – Sedlo. Okres: Klatovy, Rozloha: 3 ha, Výška: 902 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** Ha D/Lt A-Lt A/B, Lt C2-D1, mladší doba římská, RS, VS

Popis: Hradiště oválného tvaru se nachází 1 km jižně od obce Albrechtice v dominantní poloze na vrcholu protáhlého hřebtu s hlavní osou SZ-JV ca. 160 - 190 m nad prameny Podmokelského potoka. Svahy hřebtu jsou prudké na všech stranách. Povrch lokality je poměrně členitý s několika menšími vrcholky. Na SZ straně je svah pozvolnější a val je zde porušen lesní cestou, nicméně původní vstup se nejpravděpodobněji nachází na JV straně a je tvořen ulicovitou bránou o šířce 1,5 – 2 m a délce 17 m. Jižní strana brány je tvořena dovnitř zataženým valem a severní přirozeně zvednutým terénem. Na JZ straně je do opevnění včleněna svislá skalní stěna. Opevnění měří celkově 920 m a je tvořeno jednoduchým valem z kamenů, hlíny a původně patrně i ze dřeva a mělkým příkopem.

Výzkum: Hradiště bylo objeveno v roce 1929. První archeologický výzkum zde vedl B. Dubský v letech 1930-1932. Během tohoto výzkumu odkryl dvě laténské zemnice. Další výzkumy menších rozsahů zde provedli, C. Streit a L. Franz v roce 1934 a J. Břeň v letech 1953 – 1955. V roce 2006 vedl P. Křišťuf předstihový výzkum na místě budoucí rozhledny.

Interpretace: Hradiště vzniklo na přelomu Ha D a Lt A. Znovu osídleno bylo v období Lt C2-D1, avšak není jasné, zda bylo znovu opevněno. Z tohoto období se na hradišti nacházejí pozoruhodné nálezy – jmenovitě bronzová opěrka ucha cedníku importovaného ze severní Itálie a několik zlomků malované tzv. „oppidální“ keramiky. Ty bývají pokládány za doklad přítomnosti členů tehdejší společenské elity. Pokud hradiště

skutečně sloužilo k pobytu společenské elity, mohlo její postavení souviset s rýžováním zlata na řece Otavě, nicméně to je archeologicky doloženo až pro vrcholný středověk. Z plochy hradiště je rovněž velmi dobrý výhled a tak mohlo rovněž sloužit jako hlídkový či strážní bod. Po sporném hradišti Obří hrad u Studence jde o nejvýše položené pravěké opevnění v Čechách.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: *Dubský 1932 ; Dubský 1933 ; Franz 1933; Streit 1934 ; Franz 1935 ; Dubský 1949, 325-332 ; Maličský 1950 ; Vildová 1965 ; Šaldová 1977, 144 ; Beneš 1980a, 11-13, 21-22 ; Fröhlich – Waldhauser 1989, 30-31 ; Hrubý 1998a, 12 ; 1998b ; Waldhauser – Klsák 1998 ; Zavřel 2000 ; Waldhauser 2001, 443 ; Čtverák et al. 2003, 29-30 ; Chytráček – Metlička 2004, 135-145 ; Křišťuf 2008 ; Kuna a kol. 2014, 36-39*

2. Bechyně. Okres: Tábor, **Rozloha:** 15 ha, **Výška:** 406 m. n. m., **Opevnění:** ano,

Datace: doba bronzová, doba halštatská, Lt C2-D1

Popis: Lokalita se nachází na skalnaté ostrožně nad soutokem Lužnice a Smutné. Ostrožna je přístupná ze severu, na východě a západě jsou její svahy poměrně strmé, jižní klesá pozvolna k soutoku obou řek.

Výzkum: Na ploše zámku i města probíhaly v 80. a 90. letech archeologické výzkumy vedené A. Benešem a později J. Militkým. Laténská keramika byla nalezena na jižním okraji zámeckého areálu, západně od Čertovy zdi a také na náměstí. Na severním okraji historického jádra města v Libušině ulici byla odkryta část laténská polozemnice. V roce 2011 proběhl archeologický výzkum na náměstí T. G. Masaryka. Při něm došlo k nálezům několika laténských zahloubených chat a hlavně dvojice příkopů, které byly rovněž datovány do doby laténské. O lokalitě lze tedy uvažovat jako o hradišti/castellu nebí dokonce oppidu (ústní sdělení A. Frank-Danielisové)

Interpretace: Terény na ostrožně byly radikálně upravovány v souvislosti se stavbou gotického hradu, renesančního zámku a zámeckého parku, proto nelze s jistotou říci, zda byla lokalita v pravěku opevněna. Přítomnost laténské keramiky na různých místech města dokládá soudobé lidské aktivity na této lokalitě a přítomnost polozemnice naznačuje, že jde částečně i o aktivity sídelní. Rozsah osídlení, stejně jako jeho povaha jsou vzhledem k roztržitým a plochou omezeným výzkumům jen těžko zjištělné. Uvažovat lze jak o výšinném nehrazeném sídlišti, tak o hradišti.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: Beneš 1975 ; Sláma 1986, 63 ; Militký 1993 ; Militký 1996 ; Krajíc a kol. 2000 ; Waldhauser 2001, 145-146 ; Čtverák et al. 2003, 31-32

3. Boletice - Hradec. Okres: Český Krumlov, **Rozloha:** 0,8 ha, **Výška:** 658 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS

Popis: Lokalita se nachází na zploštělém vrcholu kupovitého kopce Hradec. Vrchol je obkroužen opevněním sestávajícím z až 3 m vysokého valu a 3 m širokého příkopu. Nejlépe je opevnění dochováno na východní straně, kde se také patrně nachází původní vstup.

Výzkum: Lokalita je známa minimálně od poloviny 19. stol., avšak první výzkum zde proběhl až v roce 1930 pod vedením K. Brhlíka a L. Franze. Další a dosud poslední výzkum této lokality vedla v roce 1954 E. Soudská. Z těchto nerozsáhlých výzkumů pochází rovněž několik fragmentů keramiky z doby laténské.

Interpretace: Poznání této lokality je i přes její malou rozlohu nevelké. Kolekce laténské keramiky je nepočetná a tak nelze toto místo s jistotou označit za laténské sídliště.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: Sedláček 1883 ; Lukas 1886 ; Brdlik – Franz 1931 ; Soudská 1956 ; Michálek – Zavřel 1996, 43 ; Hrubý 1998a, 8 ; Hrubý – Lutovský 2000 ; Waldhauser 2001, 157 ; Čtverák et al. 2003, 39-40

4. Bylany - Cimburk. Okres: Kutná Hora, **Rozloha:** 2 ha, **Výška:** 373 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt B2-C2/D1?, RS

Popis: Lokalita se nachází na ostrožně nad údolím říčky Vrchlice. Vrchol ostrožny je přístupný z východu a severovýchodu, ostatní strany chrání prudké svahy. V jihovýchodní části ostrožny se nachází akropole, jež byla obehána valem a dvojicí příkopů. K akropoli se ze severovýchodu a východu přimyká předhradí, jež bylo chráněno příkopem a valem. Lokalita prošla ve středověku i novověku značnou devastací. Zejména jde o rozvezení valů a vyrovnávání zdejších polí a později, v roce 1880, o zřízení vojenské střelnice.

Výzkum: Lokalitu poprvé zkoumal E. Leminger v osmdesátých letech 19. století. V té době snad také došlo k objevu bronzové spony datované do Lt B2. Další výzkum vedla E. Lehečková v letech 1968-1969. Nejvíce poznatků přinesl záchranný archeologický výzkum z let 1989-1990 vedený M. a M. Zápotockými. V zásypu příkopu předhradí bylo nalezeno

zhruba 60 nepříliš výrazných fragmentů laténské keramiky, které umožňují pouze rámcové datování do intervalu Lt B2-C2/D1.

Interpretace: Tato lokalita prozatím poskytla nevelký soubor nálezů, v druhotné archeologické situaci, která znesnadňuje interpretaci. Uvažovat lze o laténském osídlení staršího hradiště, nicméně výzkumy žádné jiné nálezy neposkytly, a tak by toto osídlení bylo spíše menší a časově omezené, nebo se jiné stopy po něm nedochovaly. Spona z Českého muzea stříbra, jež by měla také pocházet z této lokality, byla dříve interpretována jako pozůstatek rozrušeného hrobu. Pravděpodobněji se však jedná o ztrátový předmět, který může, ale i nemusí souviset s případným laténským osídlením této lokality.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Leminger 1886 ; Píč 1909, 369 ; Lehečková 1969 ; Lehečková 1972 ; Čižmář – Valentová 1977 ; Zápotocký 1992b ; Zápotocký – Zápotocká 1992 ; Sklenář a kol. 1993, 57 ; Zápotocký – Šumberová – Valentová 1995 ; Zápotocký – Zápotocká 1997 ; Křivánek 1998 ; Zápotocký 2000 ; Waldhauser 2001, 170-171 ; Čtverák et al. 2003, 49 ; Valentová 2010*

5. Čáslav - Hrádek. Okres: Kutná Hora, **Rozloha:** 0,5 ha, **Výška:** 255 m. n. m.,

Opevnění: ano?, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D?, RS

Popis: Lokalita se nachází na osamělé vyvýšenině Hrádek, nad soutokem Brslenky a Žákovského potoka. Vrcholová plošina Hrádku má půdorys podlouhlého a poměrně úzkého oválu, který je lemován příkrými, zčásti i skalnatými srázy s převýšením asi 10 m nad okolím.

Výzkum: První výzkum na lokalitě proběhl v roce 1876 pod vedením K. Čermáka, který zde poté kopal s přestávkami až do roku 1897 a naposledy pak v roce 1904. Rozsah a hlavně délka tohoto výzkumu neměla ve své době obdoby, avšak tento výzkum rovněž nesl rysy, z dnešního pohledu, amatérismu, jenž se nejvíce projevuje v nedostatečné dokumentaci a hlavně ve skartaci velkého množství archeologického materiálu. Během tohoto výzkumu měla být nalezena i laténská keramika. V letech 1962-63 proběhl na lokalitě revizní výzkum pod vedením V. Mouchy a Z. Smetánky, kteří otevřeli několik sond, mimo jiné i na místě, které zkoumal již Čermák. V zásypu se nacházelo 1629 zlomků keramiky Čermákem přehlédnutých, či zahozených. Měla zde být navíc nalezena železná sekera s tulejí.

Interpretace: Interpretace této lokality je velice obtížná. Důvodem je skartace materiálu, ke které došlo jak v průběhu čermákových výkumů, tak i poté a to do té míry, že dnes lze s těmito výzkumy spojit jen několik stovek střepů, často bez kontextu. Pokud jde o laténský materiál, tak sám Čermák o něm píše, avšak nijak podrobně, a tak není jasné kolik ho bylo. Ve „zbytcích“ z čermákova výkumu by se dnes mělo nacházet i několik zlomků laténské keramiky¹². Během revizního výkumu šedesátých letech k nálezů žádné laténské keramiky nedošlo a tak se laténské osídlení této lokality jeví nejasně.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: Čermák 1904 ; Píč 1909, 284 ; Palliardi 1914 ; Jansová 1929 ; Moucha – Smetánka 1964 ; Malina a kol. 1976 ; Sláma 1986, 65-66 ; Sklenář a kol. 1993, 57-58 ; Zápotocký 1998 ; Tomášek 1999 ; Frolík – Halzbauer – Charvát – Šumberová – Tomášek 1999 ; Zápotocký 2000, 171-172 ; Waldhauser 2001, 174 ; Čtverák et al. 2003, 51

6. Český Krumlov. Okres: Český Krumlov, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 510 m. n. m.,

Opevnění: ?, **Datace:** neolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS

Popis: Hradní a zámecké návrší v dnešním historickém centru Českého Krumlova na ostrožně sevřené ze severu Polečnicí a od jihu a východu Vltavou. V současnosti je téměř celá plocha ostrožny zastavěná a původní konfiguraci terénu lze jen velmi těžko rekonstruovat.

Výzkum: V roce 1994 – 1995 proběhl v areálu hradu předstihový výzkum, vyvolaný stavbou nové kanalizace a v roce 1995 provedl P. Slavek sběry na jižním svahu ostrožny. Během těchto dvou akcí bylo, vedle velmi početného středověkého a novověkého materiálu, získáno 131 zlomků pravěké keramiky, z nichž však plných 105 je atypických a pouze pět lze spolehlivě datovat do doby laténské.

Interpretace: O Českém Krumlově se uvažuje jako o nehrazeném laténské výšinném sídlišti, avšak pouze na základě nálezů pěti střepů, jež všechny pocházejí z povrchového sběru. Tento soubor je příliš malý, než aby se na základě něj vynášely jakékoliv soudy a je tedy potřeba počkat na to, jaké nálezy přinesou či nepřinesou další budoucí výzkumy.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: Michálek 1975 ; Břicháček, P. 1995 ; Erneé – Militký 1996 ; Hrubý 1998a, 7

¹² Za tuto informaci děkuji D. Leškovi.

7. Češov - Valy. Okres: Jičín, **Rozloha:** 48 ha, **Výška:** 320 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS, novověk

Popis: Lokalita se nachází na mírném návrší jihozápadně od obce Češov. Nachází se zde jedno z nejmohutnějších v Čechách zachovaných opevnění, které zabírá 13 ha z celkové plochy 48 ha. Pásky příkopů a valů rozdělují plochu na čtyři prostory. Vnější opevnění ohrazuje 11 ha velký areál od severozápadu na jihovýchod a sestává z valu a příkopu. Příkop je dnes hluboký 2,2 – 3,2 m a výškový rozdíl, mezi dnem příkopu a korunou valu činí 6,5 m. Střední linii opevnění, ohrazující plochu bezmála 23 ha rovněž tvoří val a příkop. Hloubka příkopu kolísá mezi 1 až 2 m a výška valu se pohybuje od 6 do téměř 11 m. Vnitřní opevnění, ohrazující plochu 4 ha, tvoří 1 m vysoký, silně rozplavený val s mělkým, patrně dosti zaneseným příkopem. Poslední linie opevnění se nachází na jihozápadní straně areálu, kde je k fortifikaci připojena malá plocha (1,2 ha) s pramenem.

Výzkum: První zpráva o zdejším hradišti pochází z roku 1824. Roku 1826 byla lokalita poprvé zaměřena a nejpozději v roce 1831 zde provedli sondáž hrabě E. Šlik a F. A. Vacek. Počátkem 20. stol. zde pak provedl sondáž J. L. Píč, při níž objevil hradištní keramiku. V roce 1928 prováděl E. Gebauer drobnou sondáž na koruně valů. V průběhu 2. pol. 20. století byla lokalita často a opakovaně zkoumána povrchovými sběry, které přinesly nálezy z prakticky celého zemědělského pravěku a raného středověku. Největší množství nálezů pochází z povrchu středního valu. Konkrétně z doby laténské pochází asi 50 zlomků.

Interpretace: Stáří opevnění u Čěšova je již dlouhá léta předmětem diskusí. Uvažuje se o pravěkém, či středověkém opevnění, které bylo tvořeno středním a vnitřním pásem opevnění. Bližší datace pravěkých valů je pouze na základě povrchových sběrů a drobných sondáží nemožná, nicméně přítomnost laténské sídlištního materiálu je nesporná. Dnešní podobu však lokalita dostala později – nejspíše v roce 1639 v souvislosti s vpádem Švédských vojsk generála Banéra do Čech. Tehdy byla vybudována vnější linie opevnění a navýšen střední val, což je důvod značné koncentrace archeologického materiálu na jeho povrchu.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Vocel 1866-68, 115-118 ; Píč 1909, 231-232 ; Zháněl 1927 ; Waldhauser 1970 ; Waldhauser – Weber 1973 ; Sigl, J. 1975 ; Sigl, J. 1985 ; Sklenář 1992, 44-45 ; Sklenář a kol. 1993, 61-62 ; Waldhauser 1996 ; Profantová 1999 ; Sklenář 1999, 44-45 ;*

Čtverák – Ulrychová 2001 ; Šikýřová – Ulrychová 2001 ; Waldhauser 2001, 184-185 ; Čtverák et al. 2003, 59-61

8. Dneboh – Hrada/Klamorna. Okres: Mladá Boleslav, **Rozloha:** 16 ha, **Výška:** 406 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** paleolit, neolit eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS

Popis: Lokalita sestává ze dvou opevněných poloh, Hrada (406 m. n. m.) a Klamorna (367 m. n. m.), jež pravděpodobně tvoří jednu pevnostní soustavu. Větší Hrada (15 ha) zaujímá oválné návrší pod vrcholem kopce Mužský (463 m. n. m.). Od severu a západu je chráněno prudkými pískovcovými srázy, snadno přístupná je pouze z východní strany, kde svah zvolna klesá na dno rokle. Na tomto místě se zachoval pozůstatek valového opevnění širokého 2 až 5 m a vysokého až 2 m. Na jižní straně je pak Hrada oddělena hlubokou roklí od sousední polohy Klamorna (1 ha), se kterou je spojena úzkou šíjí na jihozápadě. Ta tvoří jediné přístupové místo Klamorna, neboť ostatní strany jsou chráněny prudkými svahy. Spojovací šíje byla chráněna valem, jež má dnes šířku asi 7 m a výšku okolo 2 m.

Výzkum: Lokalitu zkoumal již na konci 19. století J. L. Píč a během první poloviny dvacátého století J. Axamit v roce 1921, J. Filip v letech 1941 a 1942 a M. Šolle v letech 1942 a 1943. Poslední jmenovaný odkryl na Klamorně zahloubenou laténskou chatu, jejíž základy byly zahloubeny do skály. V její výplni se měly nacházet fragmenty keramiky, která podle J. Waldhausera náleží 3. stol. př. n. l.. Zatím největší výzkum na lokalitě proběhl v letech 1953 až 1959 pod vedením E. Pleslové-Štikové.

Interpretace: Přítomnost laténského sídlištního objektu na lokalitě je jasným důkazem osídlení v době laténské. To, že je tento objekt na lokalitě prozatím osamělý a laténských nálezů je z lokality poměrně malé množství pak napovídá tomu, že toto osídlení bylo spíše krátkodobé a malého rozsahu.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: Píč 1887 ; Filip 1947, 124-144 ; Pleslová-Štiková 1969 ; Plesl – Pleslová-Štiková 1970 ; Pleslová-Štiková 1981 ; Waldhauser 1996, 49, 111 ; Waldhauser 2001, 347-348 ; Čtverák et al. 2003, 63-65

9. Dolánky - Rubín. Okres: Louny, **Rozloha:** 1 ha, **Výška:** 352 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt B1-D1?, doba římská, RS

Popis: Lokalita se nachází na čedičovém kopci Rubín, který je jedním z nejvýchodnějších výběžků Doupovských hor. Temeno kopce je tvořeno relativně plochou tabulí orientovanou delší osou ve směru západ-východ. To ve svém nejvyšším místě na severu nad pravým břehem Doláneckého potoka převyšuje okolí o ca. 90m. Nejmněší je svah na jihovýchodě, kde pozvolna klesá dolů. Na jižním svahu lze pozorovat pozůstatky nejméně dvou silně narušených valů. Lokalita byla v minulosti výrazně poškozena lomy, které se nacházeli na severní, západní, jihozápadní a východní straně.

Výzkum: Lokalita je známa již od devatenáctého století, již tehdy však byla výrazně poškozena. Z lokality byly odváženy kosti do cukrovarů a místní sedláci dokonce odváželi místní zeminu na svá pole. Rovněž byly otevřeny kamenolomy, jež fungovaly až do 20. let 20. století. Prakticky jediné nálezy z té doby jsou ty, které zachránili soukromí sběratelé, zejména A. Tischer, E. Mottl a F. Steiner. První odborný výzkum proběhl na lokalitě až v letech 1934-1938 pod vedením H. Preidela. Další pak až v roce 1970 pod vedením V. Kruty a v letech 1987-1991 vedený J. Bubeníkem. Na lokalitě a v jejím bezprostředním okolí bylo nalezeno 24 zlomků skleněných náramků, ca. 10 spon, hrot kopí, min. 3 bronzové kruhové šperky, švartnový náramek, jeden střep malované oppidální keramiky a několik střepů tuhové keramiky.

Interpretace: Většina latěnských předmětů nalezených na této lokalitě, jmenovitě spony, kruhový šperk, hrot kopí a část skleněných náramků, jež pocházejí z horizontů Lt B1-C1, jsou patrně dokladem rozrušeného plochého pohřebiště. Nálezů z pozdní doby latěnské (Lt C2-D1) je na lokalitě pouze několik a většina z nich jsou zlomky skleněných náramků. Na lokalitě dosud nebyl odkryt žádný objekt, který by bylo možno datovat do doby latěnské a ač je možné, že mohlo dojít k jejich zániku z důvodů devastace lokality v minulosti, přímé latěnské osídlení lokality se nejeví příliš pravděpodobně.

Osídlení v době latěnské: nejisté

Literatura: *Tischer 1878 ; Preidel 1937, 59-70 ; Koutecký et al. 1980, 143 ; Holodňák 1988 ; Bubeník 1992a ; Bubeník 1992b ; Bubeník – Venclová 1992 ; Dobeš 1992, 7-12 ; Sklenář 1992, 49 ; Bubeník 1995 ; Bubeník 1997 ; Smrž 1992 ; Waldhauser 2001, 195, 435 ; Čtverák et al. 2003, 67-68 ; Koutecký 2005 ; Bubeník 2006 ; Trefný 2007 ; Sankot 2009 ; Profantová 2013*

10. Doly – Rabouň. Okres: Chrudim, **Typ:**, **Rozloha:** 52 ha, **Výška:** 420 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** problematická viz. interpretace

Popis: Hradiště leží nedaleko osady Rabouň na mohutné opukové ostrožně, oddělené od terénního hřbetu valem a příkopem, který přepažuje celý útvar v délce 700 m. Dochovaná výška valu kolísá mezi 1 – 4 metry a šířka mezi 6 – 15 metry. Před valem je mohutný příkop hluboký 2 – 4 m a široký 5 – 13 m. Opevnění je nejvýraznější na jihovýchodní straně.

Výzkum: Zdejší opevnění bylo objeveno již v roce 1826. První výzkum zde provedl H. Jireček někdy před rokem 1853. Výzkum vedený T. Čurdou v roce 1992 v severozápadní části fortifikace odkryl zeď postavenou z nasucho kladených opukových kamenů, dochovanou do výše 2,6 m. Za ní se nacházel hlinitokamenitý násep, původně snad i s vnitřní dřevěnou konstrukcí. V roce 2001 provedl J. Frolík povrchové sběry na ploše hradiště. Získal při nich nepočetnou kolekci keramiky, zejména vrcholně středověkého a novověkého stáří a několik zlomků rámcově datovaných do zemědělského pravěku. Zmiňuje se rovněž o keramice laténské. Ta však nebyla nikdy kresebně představena. V letech 2006 a 2008 byl na Rabouni proveden povrchový a detektorový průzkum D. Víchem. Během průzkumu bylo zjištěno výrazné „odkovení“ lokality, za kterým pravděpodobně stojí amatérští detektoráři. To se zejména projevuje téměř absolutní absencí předmětů z barevných kovů. Nepočetný získaný fond kovových předmětů z hradiště lze datovat od patnáctého století do současnosti. Žádné pravěké nálezy učiněny nebyly.

Interpretace: Lokalita Rabouň vyvolává rozpaky. I přes svou velkou rozlohu je na nálezy chudá a většinu z nich lze datovat do vrcholného středověku a novověku. Přítomnost laténských nálezů je sporná. Nejpravděpodobnější se tak jeví vrcholně středověké až novověké stáří opevnění, nicméně někteří autoři rovněž uvažují o jeho původu v mladší až pozdní době bronzové.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Jireček 1859, 367 ; Sklenář a kol. 1993, 185 ; Čurda 1994 ; Frolík – Charvát 1995 ; Frolík 2001 ; Waldhauser 2001, 197 ; Čtverák et al. 2003, 268-269 ; Vích 2004 ; Militký – Vích 2008 ; Vích 2009*

11. Hradiště 1. Okres: Písek, **Rozloha:** 3,2 ha, **Výška:** 478 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** doba bronzová, Lt C-D?

Popis: Lokalita se nachází na vrcholu návrší Hradiště, nad levým břehem Otavy. Svahy návrší spadají poměrně příkře k Otavě a mírnější přístup je pouze z jihovýchodu. Opevněna však byla pouze nevelká vrcholová plošina, kde val vymezuje oválný prostor o

rozloze ca 2,7 ha. Na něj od severozápadu přiléhá obdélné předhradí o ploše ca. 0,5 ha. Val je již na mnoha místech zcela neznatelný, neboť byl využíván jako snadný zdroj kamene.

Výzkum: Lokalitu objevili A. Krejčí a A. Sedláček, kteří zde také v letech 1923-24 provedli první zjišťovací výzkum. V letech 1924-25 lokalitu rovněž zkoumal B. Dubský, který zde také kopal ve 40. letech. Prozatím poslední výkopy pak prováděl v roce 1979 P. Braun. Z těchto výzkumů pochází několik málo zlomků laténské keramiky. Již ve dvacátých letech psal A. Sedláček o nálezů nezdobených, na kruhu vytáčených střepů, které datoval do doby bronzové, avšak pravděpodobnější je jejich laténské, či středověké stáří.

Interpretace: Během nevelkých výzkumů vydala lokalita jen nevelkou kolekci laténské keramiky a tak nelze toto místo s jistotou označit za laténské sídliště.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Krejčí 1924-25 ; Dubský 1924-25 ; Dubský 1949, 121-129 ; Fröhlich – Michálek 1978, 111 ; Braun 1982 ; Fröhlich 1997a, 37-38 ; Hrubý – Chvojka 2002 ; Čtverák et al. 2003, 236-237*

12. Hradiště 2. Okres: Rokycany, **Rozloha:** 1 ha, **Výška:** 350 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** Lt C-D?, RS, VS

Popis: Lokalita se nachází na trojúhelníkovité ostrožně nad pravým břehem řeky Berounky. Přístup na hradiště byl pouze od východu, kde se původně také nacházel val s příkopem, jenž měl být patrný i na jihozápadní straně. Val byl postupně zničen zástavbou, která dnes pokrývá prakticky celou plochu ostrožny. Velká část valu byla stržena v roce 1792 po požáru vsi a zbytek východního opevnění byl stržen v roce 1820. V literatuře je někdy lokalita uvedena pod jménem Hradiště u Podmokel.

Výzkum: V roce 1833 zde sondovali M. Kalina von Jäthenstein a V. Krolmus. Při tomto výzkumu mělo být nalezeno hojně střepů, skleněné korálky a zlatou minci. Tyto nálezy připisoval Keltům, avšak dnes jsou neznámé a nelze je ověřit. Z lokality a jejího okolí mělo rovněž pocházet několik dalších zlatých mincí. Jednu takovou našel zedník J. Spala v roce 1858, bohužel ji však prodal zlatníkovi v Berouně a následně byla patrně roztavena. V následujících letech prý našel dalších 7-8 mincí, jež potkal stejný osud. V roce 1947 našel při sběru J. Maličský zelený skleněný korálek, avšak i ten je dnes neznámý. Roku 1976 sondoval F. Frýda na západní straně obce, kde našel keramiku z 12. – 13. století.

V roce 1996 byl za pomoci detektoru, na místě odkud měly pocházet mince Spalovy, nalezen zlatý mušlovitý statér.

Interpretace: Z lokality do dnešního dne nepochází žádný ověřitelný nález sídlištního charakteru. Jediný nález, u něhož je jistý zdejší původ, je zlatá mince nalezená roku 1996 a ta může být jak ztrátou, tak zbytkem rozrušeného mincovního depotu a se zdejším osídlením, bylo-li nějaké, nemusí vůbec souviset.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Kalina von Jäthenstein 1836, 10 ; Píč, J. L. 1909, 370 ; Bašta – Baštová 1988 ; Sklenář 1989 ; Sklenář 1992, 72 ; Militký 2000 ; Waldhauser 2001, 228 ; Čtverák et al. 2003, 94*

13. Hradiště 3. Okres: Karlovy Vary, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 934 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** Lt C-D?, VS

Popis: Lokalita se nachází na nejvyšším vrcholu Doupovských hor, Hradišti, uvnitř stejnojmenného vojenského újezdu. Na hoře by měly být ještě dnes patrné valy vrcholně středověkého opevnění. V literatuře někdy uváděno pod jménem Jírov.

Výzkum: V roce 1907 měl být během výzkumu zmíněného opevnění nalezen okrajový tuhový zlomek keramiky zdobený svislým rýhováním. Dnes je uložen v karlovarském muzeu.

Interpretace: Nejde-li o omyl, či podvrh, pak je tento střep dokladem toho, že se v tomto takřka horském terénu pohybovali lidé v době laténské. Sám o sobě, ale dokladem osídlení není.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Plesl - Hájek - Martínek 1983, 43 ; Waldhauser – Klsák 1998 ; Waldhauser 2001, 252*

14. Chlum. Okres: Rakovník, **Rozloha:** 2 ha, **Výška:** 362 m. n. m., **Opevnění:** ano,

Datace: Lt C2 ?

Popis: Hradiště se nachází na západním okraji oválné ostrožny východo-západní orientace ca. 50 m nad Rakovnickým potokem. Svahy ostrožny jsou velmi příkré. Jednodílný areál má přibližně lichoběžníkový půdorys. V místě přepažení je ostrožna široká 185 m a na konci 60 m. Délka od valu na konec ostrožny tvoří 160 m. Valové těleso má dnes výšku ca. 1 m a šířku ca. 7,5 m. Na něj navazující příkop dosahuje šířky 4,7 a hloubky 0,9 m. Val

však nepřetíná celou ostrožnu a končí 30 m před severním okrajem ostrožny a 40 před jižním.

Výzkum: Lokalita byla objevena v 50. letech a v roce 1958 zde provedl R. Pleiner povrchový průzkum, při němž našel atypickou pravěkou keramiku. Při prospekci výšinných lokalit Rakovnicka v 90. letech bylo opevnění znovu lokalizováno a byla nalezena další pravěká keramika. Dle ústního sdělení A. Frank-Danielisové, byla na lokalitě rovněž nalezena keramika z období Lt C2.

Interpretace: Bez řádného archeologického výzkumu je interpretace obtížná. Přítomnost keramiky Lt C2 dokazuje, že zde v tomto období docházelo k nějakým aktivitám, avšak jejich povaha je zatím nejasná.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Pleiner 1958 ; Stolz – Malyková 2004 ; Stolz – Stolzová 2006*

15. Kal – Hradiště, Valy. Okres: Jičín, **Rozloha:** 30 ha, **Výška:** 489 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** paleolit, neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS

Popis: Lokalita se rozkládá příkrém návrší, které je ze západu, jihu a východu chráněno příkrými svahy a je přístupné pouze ze severu, kde je terén méně prudký. Vnější opevnění Hradiště je zachované pouze na západní straně areálu, kde lze pozorovat stopy po dvojitém pásu fortifikace, jež tvoří výraznou terénní hranu. Poloha Vala (7,1 ha) se nachází na Temeni stejného kopce a ač bývá považována za samostatnou, nesouvisející s Hradištěm, může jít o jeho akropoli. Je obkroužena dvěma pásy opevnění, které je nejpatrnější v její severní části.

Výzkum: Hradiště bylo známo již před polovinou 19. století. Do archeologické literatury jej v roce 1868 uvedl J. E. Vögel. První moderně vedený výzkum zde provedl R. Turek v roce 1954, který zde mimo jiné, našel i stopy laténského osídlení. Zatím největší výzkum zde proběhl pod vedením J. Kalfersta v letech 1985 a 1988. Vedle řady jiných nálezů byly na lokalitě prozkoumány laténský objekt a dále slovanský objekt, v jehož výplni se nacházely i druhotně přenesené laténské střepy. Dalším nálezem z doby laténské mají být rotační žernovy na mletí obilí. J. Waldhauser však tvrdí, že žádný z předmětů z tohoto výzkumu, jež se mu podařilo nalézt v depozitáři královehradeckého muzea nepochází z doby laténské, stejně tak žernovy se, dle jeho slov, nepodařilo nalézt. Ve sbírkách

Národního muzea v Praze je uložen zlomek skleněného náramku, jež by rovněž měl pocházet z této lokality.

Interpretace: Přítomnost laténského sídlištního objektu na lokalitě je jasným důkazem osídlení v době laténské. Rozsah tohoto osídlení se však nedá přesně určit. Má-li však pravdu J. Waldhauser a nalezená keramika, stejně jako objekt nepocházejí z doby laténské, pak jediným laténským nálezem z lokality je zlomek skleněného náramku, který sám o sobě jako důkaz osídlení nestačí.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: *Vocel 1866-68, 423 ; Axamit 1889 ; Nálevka 1894 ; Šnajdr 1895 ; Píč 1909, 373-374 ; Šolle 1984, 75 ; Kalferst – Sigl – Vokolek 1987 ; Kalferst 1989 ; Prostředník – Ulrichová 1991-92 ; Kalferst – Profantová 1999 ; Waldhauser 2001, 255 ; Čtverák et al. 2003, 120-121*

16. Karlovice – Čertova ruka. Okres: Semily, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 370 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D

Popis: Lokalitu tvoří skupiny pískovcových věží a skalních bloků na vrcholové plošině kopce Čertova ruka, jež okolí převyšuje o ca. 50 m. Lokalita byla opevněna krátkými úseky po obvodu navršených valů a dřevěnými břevely, jež byla zapuštěna do žlabů nebo kapes vysekaných do skal.

Výzkum: Lokalitu objevili v roce 1934 L. Nováka a J. Šourek, kteří zde podnikli první archeologický výzkum. O rok později objevil J. Šourek 150 m severozápadně od lokality zlomky laténské keramiky včetně jednoho pocházejícího z malované nádoby v jeskyni, jež byla po něm pojmenována Šourkova díra. V letech 1935-1936 vedli na lokalitě výzkum J. V. Šimák a R. Turek. V roce 1988 provedli na lokalitě sondáž J. Kosina a J. Waldhauser a v roce 1994 V. Vokolek. Z lokality pochází několik zlomků laténské keramiky, včetně jemné zdobené vhlazováním a malované „oppidální“ a dva zlomky skleněných náramků.

Interpretace: Z lokality pochází jen několik málo laténských nálezů a při žádném z výzkumů se nepodařilo nalézt laténský objekt či intaktní laténskou kulturní vrstvu. Jediné co tudíž lze o lokalitě říci v kontextu doby laténské je, že se zde v této době pohybovali lidé, kteří zde mohli i sídlit, ač nejspíše jen krátkodobě, avšak je rovněž možné, že na lokalitu zavítali ze zcela jiných důvodů, z nichž se nabízí například evergreen pravěké archeologie, tj. kultovní účely.

Osídlení v době laténské: Nejisté

Literatura: Filip 1947, 218-228 ; Waldhauser 1976, 67-69 ; Sklenář a kol. 1993, 136 ; Waldhauser, J. 1996b, 30-31, 94-95 ; Benešová – Kalferst – Prostředník 1999 ; Waldhauser 2001, 258 ; Čtverák et al. 2003, 121-122

17. Klapý - Hazmburk. Okres: Litoměřice, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 418 m. n. m.,

Opevnění: ?, **Datace:** neolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, doba římská, RS, VS

Popis: Lokalita se nachází na místě vrcholně středověkého hradu Hazmburk, který leží na stejnojmenném čedičovém kopci, jež je přirozenou dominantou okolí. Podoba lokality byla výrazně změněna při stavbě již zmíněného hradu a jeho pozdějších přestavbách.

Výzkum: V roce 1989 prováděla archeoložka A. Rusó sondáž v oblasti opevněného podhradního městečka na jihovýchodním úbočí hradu. Vedle očekávaného a početného středověkého materiálu došlo rovněž k objevu řady předmětů pravěkého stáří, mezi nimiž bylo i několik zlomků laténské keramiky a fragment modrého skleněného náramku.

Interpretace: Laténských nálezů z lokality je jen velmi malé množství a tudíž pouze dokládají, že se na lokalitě v době laténské pohybovali lidé, což na tak v krajině výrazné lokalitě není překvapením, avšak nejsou dostatečným důkazem toho, že zde tito lidé i sídlili.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: Smrž 1991 ; Zápotocký 1992a ; Rusó 1992 ; Rusó – Smetana 1994 ; Budinský a kol. 1994, 52-53 ; Waldhauser 2001, 263 ; Čtverák et al. 2003, 220-221

18. Kuklov. Okres: Český Krumlov, **Rozloha:** 2,2 ha, **Výška:** 636 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** Lt C-D?, RS

Popis: Nevysoká ostrožna na soutoku Dobročkovského potoka a bezejmenné vodoteče, jež je rozdělena valy do tří částí. Akropole hradiště se nachází v jeho jižní části, jež je nejméně přístupná. Ze severu se k akropoli přimyká první předhradí, jež je na západě doplněno o druhé předhradí. Nejzachovalejší vyla dosahují výšky 2 až 2,5 m. V blízkosti lokality se nachází hned několik kopců, jež ji převyšují až o 300 m.

Výzkum: Lokalita je známa minimálně od počátku 20. století, avšak první výzkum zde proběhl až v roce 1968 pod vedením M. Slabiny v rámci projektu průzkumu zázemí Třísovského oppida. Jediným artefaktem datovatelným do doby bronzové je však zlomek

skleněného náramku. V roce 1973 byla plocha hradiště povrchově zkoumána J. Fröhlichem.

Interpretace: Jediným nálezem z tohoto hradiště, jež lze datovat do doby laténské je zlomek skleněného náramku, který však sám o sobě nedokládá laténské osídlení. Na lokalitu se mohl dostat jak v době laténské, jakožto ztráta, tak i v pozdějších obdobích, kdy mohl být na lokalitu přinesen.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: Beneš 1967 ; Fröhlich 1974 ; Fröhlich 1975c ; Lutovský 1990 ; Michálek – Zavřel 1996, 45 ; Waldhauser 2001, 287 ; Čtverák et al. 2003, 155-156

19. Levousy. Okres: Litoměřice, **Rozloha:** 12 ha, **Výška:** 230 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt, RS

Popis: Lokalita se nachází na strmé ostrožně nad pravým břehem řeky Ohře, jež ji obtéká na severu o 40 m níž. Hradiště má trojdílnou dispozici. Vnější předhradí, které (7,7 ha) se nachází na východě na předpolí samotné ostrožny, je opevněno valem, jenž je v nejzachovalejším úseku vysoký 3,5 – a široký 10 m. Valu předchází příkop, který je široký osm a hluboký dva metry. Na západním okraji předpolí, v místě počátku ostrožny, se nachází druhý, prostřední val vysoký dva až tři metry, který ohraničuje vnitřní předhradí (1,9 ha). Třetí linie opevnění ohrazuje samotné jádro hradiště (2,5 ha). Sestává z příkopu, který dosahuje šířky 6,4 m a valu, dnes vysokého 1,5 m a 10 m širokého.

Výzkum: Lokalitu znal již J. L. Píč, jež ji správně zařadil mezi raně středověká hradiště. V první polovině 20. stol. a následně v 50. až 70. letech plochu hradiště zkoumaly povrchovými sběry Č. Zahálka, A. Knor, V. Pavlík, M. Veselková aj. A. Zázvorka. Ty přinesly vedle raně středověkých také pravěké nálezy a to včetně laténských¹³. V roce 1967 vedl na lokalitě ověřovací výzkum Z. Váňa.

Interpretace: Laténské nálezy byly na lokalitě identifikovány pouze povrchovými sběry a při nerozsáhlém terénním výzkumu nebyla odhalena žádná laténská situace. Na otázku, zda byla tato lokalita obývána v době laténské tak může odpovědět pouze další případný výzkum.

Osídlení v době laténské: nejisté

¹³ M. Zápotocký připisuje laténské nálezy M. Veselkové (Zápotocký 1989, 516) J. Waldhauser však píše, že laténské střepy na Levousech našel V. Pavlík v roce 1949 (Waldhauser 2001, 296).

Literatura: *Píč 1909, 377 ; Zápotocký 1965 ; Váňa 1973a ; Zápotocký 1989 ; Smrž 1995 ; Waldhauser 2001, 296 ; Čtverák et al. 2003, 160-161*

20. Libochovany. Okres: Litoměřice, **Rozloha:** 21 ha, **Výška:** 268 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS

Popis: Lokalita se nachází na vrchu Hrádek na pravém břehu řeky Labe. Na západě a jihu jej obtéká Labe, na východě je chráněn hlubokou strží, která směrem k severu postupně přechází v mírný svah. Právě na severní a východní straně bylo vybudováno mohutné opevnění sestávající ze zdvojeného valu doplněného příkopem. Vnější val byl vysoký 6 a vnitřní 13 m. V příkopu se v pravidelných rozestupech nacházely zídky, jež je přehrazovaly, snad aby znesnadnily pohyb v příkopu. V jihovýchodním cípu je od Hrádku oddělen hlubokým žlebem Tříkřížový vrch, který je považován za akropoli celého hradiště. Jeho vrcholová plošina však byla výrazně poškozena novodobými vinicemi.

Výzkum: Lokalita je známa již od 18. století, o to překvapivější je fakt, že na lokalitě nikdy neproběhl archeologický výzkum a zkoumána byla pouze povrchovými sběry. Z jednoho takového sběru pochází zlomek skleněného laténského náramku.

Interpretace: Jediným nálezem z tohoto hradiště, který lze datovat do doby laténské, je již zmíněný zlomek skleněného náramku, který však sám o sobě nedokládá laténské osídlení. Na lokalitu se mohl dostat jak v době laténské, jakožto ztráta, tak i v pozdějších obdobích, kdy mohl být na lokalitu přinesen.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Schaller 1787, 295-296 ; Vögel 1866-68, 427-429 ; Kern 1925 ; Zápotocký 1965 ; Zápotocký 1974 ; Smrž 1982 ; Sklenář 1992, 125 ; Kotyza – Smetana – Tomas a kol. 1997, 65-68 ; Lutovský 2001, 163-164 ; Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 177-178 ; Waldhauser 2001, 359 ; Čtverák et al. 2003, 217-218*

21. Libušín. Okres: Kladno, **Rozloha:** 12 ha, **Výška:** 400 m. n. m., **Opevnění:** ano,

Datace: doba bronzová, doba halštatská, Lt B2-C1?, Lt C2-D1, RS

Popis: Lokalita se nachází na trojúhelníkovité ostrožně ohraničené z jižní a severní strany až 60 m hlubokými roklemi. Na východě, kde se rokly sbíhají, ostrožna pozvolna klesá. Ostrožna je přístupná od jihozápadu, odkud je chráněná trojicí valů.

Výzkum: První výzkumy na lokalitě prováděl M. Kalina z Jäthensteina v roce 1835, začátkem 20. století pak J. L. Píč. V roce 1929 zkoumal J. Böhm tzv. Libušinu mohylu, jež

je ve skutečnosti nakupením materiálu na troskách trojdílného domu a která vznikla někdy v 16. století. Böhm našel 31 pravěkých keramických zlomků, z nichž 24 pochází z pozdní doby laténské tj. Lt C2-D1. Rozsáhlé výzkumy na hradišti vedli v letech 1949-1951, 1956, 1966 a 1970-1971 Z. Váňa a J. Kabát, kteří našli čtyři švartnové kotoučky.

Interpretace: Všechny publikované pravěké střepy jsou typické a jde tedy s největší pravděpodobností o zbytek z většího nálezového celku, který prošel skartací morfologicky „nezajímavých“ střepů, což byla v té době běžná praxe. Z výzkumů Z. Váni a J. Kabáta již nebyly žádné pravěké střepy publikovány a nezjistila je ani revize materiálu. Během těchto výzkumů byly nalezeny pouze švartnové kotoučky, jež jsou odpadem z výroby kruhového švartnového šperku, jenž byl produkován v horizontech Lt B2-C1 a tudíž nejsou současné se zdejší keramikou. Je možné, že tyto švartnové kotoučky jsou dokladem výrobních aktivit na hradišti v horizontu Lt B2-C1, avšak pravděpodobnější je, že na hradiště byly přeneseny v pozdější době. Stejně tak je možné, že střepový materiál z tzv. Libušiny mohly nepocházet z plochy hradiště.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: Böhm – Wagner 1934 ; Kabát 1952 ; Kabát 1953 ; Váňa – Kabát 1971 ; Váňa 1973b ; Váňa 1975 ; Sláma 1988, 35-39 ; Čtverák et al. 2003, 180-183 ; Varadzin – Venclová 2006

22. Litoradlice. Okres: České Budějovice, **Rozloha:** 2,8 ha, **Výška:** 403 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** doba halštatská, Lt C-D?, RS

Popis: Lokalita se nachází na široké ostrožně na levém břehu Vltavy, nad soutokem Vltavy a Hradní strouhy. Ostrožna je přístupná pouze z jihovýchodu, kde ji přepažovala trojice valů. Nejvyšší z nich je vnitřní, který má dnes v základně šířku 5-18 m a výšku 5-6 m. Dvojice valů před ním je podstatně menší. Dvojice valů chránila i západní a severní stranu hradiště. Východní strana nad řekou opevněna nebyla.

Výzkum: První popsal a prozkoumal hradiště J. N. Woldřich v 80. letech 19. století. V roce 1904 zkoumal lokalitu J. L. Píč a v roce 1929 B. Dubský. Hradiště poskytlo nálezy datovatelné do doby halštatské a raného středověku. J. Maličský zmiňuje, že při Dubského výzkumu byla rovněž nalezena keramika z mladší doby laténské, avšak zmíněný autor výzkumu o ní nikdy nikde nepsal a zároveň ji nikdy nikdo neviděl.

Interpretace: Dle výše napsaného se jeví, že datace této lokality do doby laténské by byla nanejvýš odvážnou a na základě současných znalostí o lokalitě by patrně šlo o chybu. Archeologicky známou podobu získalo hradiště nejpravděpodobněji v raném středověku.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Woldřich 1883, 7-11 ; Píč 1909, 357 ; Dubský 1949, 618-622 ; Maličský 1950 ; Hrubý 1998a, 7 ; Beneš – Michálek – Zavřel 1999, 76-77 ; Hrubý – Lutovský 2000 ; Waldhauser 2001, 311-312 ; Čtverák et al. 2003, 185-187*

23. Milínov - Lopata. Okres: Plzeň-jih, Rozloha: ? ha, Výška: 440 m. n. m.,

Opevnění: ?, Datace: neolit, eneolit, doba halštatská, Lt C-D?, VS

Popis: Lokalita se nachází na skalnatém kopci nad údolím Kornatického potoka na místě středověkého hradu Lopata. Stavba tohoto hradu výrazně poškodila pravěké situace a tak není například jasné, zda byla lokalita někdy v pravěku opevněna.

Výzkum: Plochu zaniklého hradu zkoumal v 80. letech 19. stol. F. X. Franc, který rovněž odkryl mohutné pravěké souvrství, jež obsahovalo zejména eneolitické a halštatské nálezy. Mezi materiálem z jeho výzkumu se rovněž nachází jeden tuhový, svisle hřebenované střepek z doby laténské.

Interpretace: Z celé lokality pochází pouze jeden do doby laténské datovatelný střepek a ten sám o sobě jistě nepostačuje pro to, aby byla tato lokalita označena za laténské sídliště.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Franc 1890 ; Franc 1906 ; Maličský 1950 ; Jílková 1957 ; Šaldová 1977 ; Waldhauser 2001, 334 ; Čtverák et al. 2003, 201 ; Chytráček – Metlička 2004, 193-196 ; John 2010, 31, 86-89*

24. Nevězice. Okres: Písek, Rozloha: 13 ha, Výška: 434 m. n. m., Opevnění: ano,

Datace: doba bronzová, Lt D1

Popis: Hradiště se nachází na protáhlé ostrožně nad levým břehem Vltavy, jíž až do stavby přehrady Orlík převyšovala o 130 m. Celý obvod ostrožny je opevněn hradbou a na nejpřístupnější straně, tj. SZ je ještě přepažen dvojím příkopem. Příkop se rovněž nachází na západní straně ostrožny. Vstup zajišťovaly dvě brány – ulicovitá na severu a klešťovitá na jihovýchodě. Konstrukce hradby je roštová s čelní kamennou plentou členěnou svislými břevny v rozestupu ca. 1 m. Původně mohla být vysoká ca. 3,5 m. Příkopy byly široké 3-6 m a hluboké 1,5 – 1,8 m.

Výzkum: Lokalita byla objevena již v roce 1864, nicméně první výzkum zde proběhl až v roce 1948 pod vedením J. Malíčka. Další výzkumy vedl v letech 1949-1951 B. Svoboda a v roce 1980 P. Drda.

Interpretace: Hradiště vzniklo koncem druhého století a zaniklo někdy v první polovině prvního století – existovalo tedy jen několik desetiletí. Lokalita bývá řadou autorů označována za oppidum, ačkoliv poskytla pouze skromné nálezy a její rozloha je malá. Někteří autoři ji proto považují za refugium. J. Waldhauser ji označuje termínem castellum, který by měl značit malou opevněnou polohu. Případné další výzkumy by mohly tuto otázku vyřešit, avšak prozatím zůstává otevřená.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: *Dubský 1949 ; Svoboda 1950 ; Drda 1987 ; Waldhauser 1993 ; Fröhlich 1997a, 100-101 ; Drda – Rybová 1997 ; Drda – Rybová 1998, 135-136 ; Hrubý 1998a, 6 ; Waldhauser 2001, 359 ; Čtverák et al. 2003, 217-218*

25. Nižbor – Žlubinec. Okres: Beroun, **Rozloha:** 0,5 ha, **Výška:** 296 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** Lt C-D

Popis: Jazykovitá ostrožna na levém břehu Berounky nad soutokem Berounky a potoka Výbrnice naproti oppidu Stradonice. Srázy k oběma vodním tokům jsou velice příkré. Ostrožna je nelépe přístupná z jižní strany, kde je chráněna příkopem a dvěma příčnými valy s velkým obsahem kamenů.

Výzkum: Lokalitu objevil někdy před rokem 1851 V. Mareš. V roce 1955 sondoval val F. Brož, který však nenalezl žádný datovatelný materiál. Na ploše byl několikrát proveden povrchový průzkum T. Durdíkem, avšak jeho výsledkem byly pouze tři nalezené střepty z doby laténské a jeden vrcholně středověký. Další zlomek laténské keramiky našel R. Křivánek v roce 2007, kdy na lokalitě prováděl geofyzikální průzkum.

Interpretace: Interpretace takovéto lokality je velice obtížná, neboť množství datovatelného materiálu je mizivé, což může být dáno intenzivním zalesněním lokality, které nevytváří příliš vhodné podmínky pro povrchový průzkum. Vzhledem k blízkosti oppida Stradonice se nabízí interpretace lokality jakožto strážního místa na druhém břehu Berounky, avšak potvrdit, či vyvrátit to může až případný rozsáhlejší výzkum.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Brož 1955 ; Malíček 1972 ; Sklenář a kol. 1993 ; Durdík 1995 ; Waldhauser 2001, 360 ; Čtverák et al. 2003, 218-219 ; Křivánek 2011*

26. Nové Město nad Metují 1. Okres: Náchod, **Rozloha:** 1,8 ha, **Výška:** 366 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** doba bronzová, Lt B2-D2

Popis: Lokalita se nachází na výrazné ostrožně nad levým břehem řeky Metuje. Ze severu, západu a jihu chráněna strmými svahy, které na severu a západě spadají k Metuji a na jihu k Libcheňskému potoku. Přístupná je pouze z východní strany, kde je chráněna valem, jenž se do dnešní doby dochoval zhruba v 30ti metrové délce, z vnější strany je místy až 6 m vysoký, ze vnitřní strany je však výrazně nižší 1,5 m. Před valem se nachází příkop, dnes široký 6 m a hluboký necelý metr.

Výzkum: Lokalita je známa minimálně již od konce 19. století. V letech 1958-1963 ji opakovaně zkoumal povrchovou prospekci J. Juránek, jeho nálezy, mezi nimiž byl i jeden keramický fragment z doby laténské, se však dochovaly pouze na kresbách V. Vokolka. Další sběry zde prováděli J. Boček a V. Vokolek. První a zatím poslední terénní výzkum malého rozsahu zde provedl až V. Vokolek v roce 1981. Při tomto výzkumu bylo nalezeno dalších ca. 5 laténských střepů. V letech 2011-2013 proběhla na lokalitě povrchová detektorová prospekce pod vedením T. Beka a D. Vícha, ta přinesla ca. 11 laténských kovových předmětů, zejména zlomek železné ostruhy a sponu Almgren 65 a další dva fragmenty keramiky.

Interpretace: Lokalita zatím poskytla nepříliš početný, avšak dosti rozmanitý nálezový fond, který pokrývá téměř celou dobu laténskou od stupně Lt B2 až po samotný závěr doby laténské ve stupni Lt D2. Ze souboru vyčnívá železná ostruha, elitní předmět, který se na našem území mimo oppida vyskytuje jen minimálně. Nejčastější sídlištní nálezy, fragmenty keramických nádob, jsou zde však jen málo početné, nicméně je potřeba poznamenat, že lokalita téměř nebyla zkoumána jinak než povrchově a navíc není pravidelně orána a tudíž pro tento způsob průzkumu neposkytuje ideální podmínky. Hypotézu o osídlení této polohy tudíž nelze zavrhnout, avšak prozatím ji ani nelze s jistotou potvrdit. Motivací pro toto případné osídlení by pak mohla být exploatace kovových rud, stejně tak však lze uvažovat o potenciálních souvislostech s dálkovým komunikačním koridorem spojujícím české území s laténskou enklávou v Dolním Slezsku.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Duška 1898, 33-34 ; Šnajdr 1891, 46 ; Vokolek 1982b ; Vokolek 1989 ; Waldhauser 2001, 362 ; Čtverák et al. 2003, 219 ; Bek – Mangel – Vích v tisku*

27. Nové Město nad Metují 2. Okres: Náchod, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 330 m. n. m.,

Opevnění: ?, **Datace:** eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS

Popis: Ostrožna nad pravým břehem řeky Metuje jež ji ze tří stran obtéká, historické jádro Nového Města nad Metují ca. 700 m na západ od lokality Nové Město nad Metují 1. Nejlépe přístupná je ostrožna po úzké šíji na severu, ostatní strany jsou chráněny poměrně strmými svahy. Případné opevnění by se nacházelo právě na severu, avšak lokalita byla poškozena stavbou města a zámku a tudíž nemusí být toto opevnění archeologicky prokázáno, stálo-li zde vůbec někdy.

Výzkum: Z prostoru historického jádra města jsou známy nálezy laténské keramiky, většinou však pouze z nahodilých akcí, neboť Archeologicky je tento prostor soustavněji sledován naneštěstí až od r. 1995. Laténský materiál přinesl také záchranný archeologický výzkum R. Bláhy v roce 2001 pod podlahou kostela Nejsvětější Trojce. V roce 2009 pak získala další nevelkou kolekci vyzvedla v roce 2009 z reliktů kulturní vrstvy M. Beková. Celkem zde bylo zatím nalezeno 11 zlomků laténské keramiky.

Interpretace: Stejně jako nedaleká lokalita Nové město nad Metují 1, ani tato neposkytla nijak početný nálezový fond. Je však nutno připomenout, že nálezy pocházejí z historického jádra současného města, kde lze provádět archeologické výzkumy pouze jako předstihový či záchranný v souvislosti se stavebními zásahy a které navíc dlouhá léta nebylo archeologicky sledováno. Pokud jde o důvody případného osídlení, tak lze uvažovat o stejných, jaké jsou uvedeny u sousední lokality.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: Rybová 1968, 28 ; Vokolek 1989 ; Kalferst – Sigl – Vokolek 1990 ; Kalferst – Sigl – Vokolek 1994 ; Benešová 1996 ; Waldhauser 2001, 362 ; Čtverák et al. 2003, 219-220 ; Anonym 2003 ; Bek – Mangel – Vích v tisku

28. Nové Sedlo. Okres: Louny, **Rozloha:** 4,5 ha, **Výška:** 232 m. n. m., **Opevnění:** ne,

Datace: Lt C-D

Popis: Lokalita se nachází na nízké ostrožně na pravém břehu řeky Ohře. Ostrožna tvaru lichoběžníka je nejlépe přístupná z jihu, ostatní strany jsou hájeny strmými svahy.

Výzkum: Lokalita objevena Z. Smržem v letech 1994-1998 v rámci projektu leteckého průzkumu území mezi Libočan a Soběsuky. Letecky bylo identifikováno desítky jam a polozemnic, v severní části ostrožny byl identifikován lineární útvar, který byl interpretován jako ohrazení příkopem či palisádou. Při následných sběrech bylo na

zatravněné ploše nalezeno celkem 77 střepů, z nichž 74 je datováno do zemědělského pravěku nebo do doby laténské.

Interpretace: Povrchové sběry na zatravněné ploše sice neposkytly příliš materiálu, ten je však datován pouze do doby laténské a tak lze lokalitu označit za laténské sídliště. Lokalita nebyla zkoumána terénním výzkumem a tak lze o charakteru zdejšího osídlení pouze spekulovat, avšak pravděpodobně půjde o zemědělské sídliště v nepříliš obvyklé vyvýšené poloze.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Smrž 1999 ; Waldhauser 2001, 362-363*

29. Nuzice. Okres: České Budějovice, **Rozloha:** 1,3 ha, **Výška:** 383 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS

Popis: Ostrožna nad meandrující Židovou strouhou těsně před jejím soutokem s řekou Lužnicí. Svahy, částečně tvořené i skalními stěnami, strmě spadají do údolí Židovy strouhy a lokalita je tak přístupná pouze od západu, po šíji široké ca. 80 m. Z tohoto směru byla chráněna dvojicí valů, z nichž dnes stojí pouze vnitřní, neboť vnější byl v minulosti rozvezen. Zachovalý val je dnes vysoký 2-3 m a u paty má šířku až 12 m.

Výzkum: Lokalita je známa minimálně od konce 19. století, avšak zkoumána byla většinou pouze povrchově. V roce 1969 proběhl na Nuzicích nevelký záchranný výzkum, který zjistil kulturní vrstvu, jež dokládá trvalejší charakter zdejšího osídlení v pravěku. Mezi nálezy, jež patří zejména přelomu starší a střední doby bronzové a pozdní době halštatské až rané době laténské, bylo rovněž nalezeno i několik úlomků pozdně laténské keramiky.

Interpretace: Z lokality pochází pouze malé množství laténských nálezů. To může být způsobeno stavem výzkumu, neboť většina plochy lokality byla zkoumána pouze povrchově, avšak také může jít o důkaz toho, že hradiště bylo v pozdní době laténské využíváno jen krátkodobě, nebo pouze malou skupinou lidí.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Chleborád 1928 ; Dubský 1949, 634-639 ; Hrubý 1998a, 9 ; Beneš – Michálek – Zavřel 1999, 77 ; Hrubý – Lutovský 2000, 470 ; Waldhauser 2001, 366 ; Čtverák et al. 2003, 220-221*

30. Orlík nad Vltavou 1 – Hradec. Okres: Písek, **Rozloha:** 2 ha, **Výška:** 400 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** doba halštatská, Lt C-D

Popis: Trojúhelníkovitá ostrožna na levém břehu Vltavy ca. 550 m SV od zámku Orlík. Její východní západní a jižní strany tvoří prudké svahy. V jižní části ostrožny se nachází vrcholová plošina směrem k severu terén terasovitě klesá k břehům nádrže Orlík. Akropole hradiště je chráněna dvěma krátkými valy, další jeho část chránily valy vybudované na východním a západním svahu. Opevnění se nejlépe dochovalo na jihovýchodě, kde dosahuje výšky asi 1,5 m. Lokalita byla poškozena založením zámeckého parku.

Výzkum: Lokalitu poprvé ohledal až v roce 1972 J. Fröhlich. V roce 1997 zde proběhlo několik menších sondáží. Byla zde nalezena keramika doby halštatské a pozdní doby laténské.

Interpretace: Zdejší kolekce keramiky by mohla ukazovat na alespoň krátkodobé osídlení. Val zatím nebyl zkoumán a tak nelze říct, zda lokalita patří do řetězce povltavských opevněných poloh, či jde o nehrazené sídliště.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Fröhlich 1975a ; Fröhlich – Michálek 1978 ; Fröhlich 1997, 109 ; Hrubý 1998a, 5 ; Waldhauser 2001, 374 ; Čtverák et al. 2003, 227*

31. Orlík nad Vltavou 2 – Zámek. Okres: Písek, **Rozloha:** 0,8 ha, **Výška:** 360 m. n. m., **Opevnění:** ?, **Datace:** Lt C-D

Popis: Ostrožna přibližně lichoběžníkovitého tvaru na levém břehu Vltavy, místo vrcholně středověkého hradu a novověkého zámku. Lokalita je přístupná po 80 m široké šíji na JZ, na severní straně je ostrožna chráněna prudkým svahem, který klesá k Vltavě, východní a západní svahy jsou poněkud méně prudké a klesají k potoku.

Výzkum: Při vnějších úpravách hradebního příkopu v roce 1983 našel P. Břicháček zlomky keramiky z mladší až pozdní doby laténské.

Interpretace: Místo pozdějšího hradu a zámku bylo patrně místem lidských aktivit v době laténské. Jejich povahu však nelze určit.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Fröhlich – Michálek 1978 ; Břicháček 1989 ; Fröhlich 1997, 109 ; Hrubý 1998a, 5 ; Waldhauser 2001, 374*

32. Plzeň-Hradiště – Pod Homolkou. Okres: Plzeň-město, **Rozloha:** 1,5 ha,

Výška: 335 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D

Popis: Úzká šíje, tvořená meandrem řeky Úhlavy, 37 m nad hladinou řeky. Lokalita má lichoběžníkovitý tvar a je opevněna hlinitokamenitým valem na severní, východní a západní straně, zatímco jižní strana, kde je svah nejprudší, stopy opevnění nenese. Zachovaný val je ve svém nejvyšším místě vysoký 8 m. Na severovýchodní straně, kde je lokalita nejpřístupnější, je opevnění doplněno o vnější val s příkopem.

Výzkum: Hradiště bylo zcela jistě známo již v devatenáctém století, avšak první výzkum zde proběhl až v letech 1911-12 pod vedením F. B. Horáka. Z jeho výzkumu pochází šest fragmentů mladoláténské keramiky. V roce 1947 prozkoumal V. Čtrnáct odpadní jámu z přelomu starší a střední doby bronzové, kterou odkryla těžba písku v jižní části lokality. Ve stejném roce zdokumentoval J. Maličský v jiném místě této pískovny mocná kulturní souvrství.

Interpretace: Hradiště na lokalitě jistě stálo v mladší, či pozdní době bronzové a patrně mělo svého předchůdce již na přelomu starší a střední doby bronzové. Nálezy z doby laténské jsou zde zastoupeny pouhými šesti zlomky keramiky, které však nelze pokládat za dostatečně spolehlivý doklad osídlení.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: Šnajdr 1893 ; Píč 1909, 369 ; Eisner 1924 ; Macháček 1926 ; Maličský 1950 ; Jílková 1957 ; Šaldová 1977 ; Šaldová 1981, 9-10; Sklenář 1992, 196 ; Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 28 ; Waldhauser 2001, 384 ; Čtverák et al. 2003, 93-94 ; Chytráček – Metlička 2004, 224-229

33. Prackovice nad Labem - Debus. Okres: Litoměřice, **Rozloha:** ? ha,

Výška: 404 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** doba bronzová, Lt C-D, RS

Popis: Lokalita se původně nacházela na dnes již neexistujícím čedičovém vrchu Debus, jenž byl postupně téměř celý odtěžen kamenolomem, který byl založen na východním svahu snad někdy ve 20. letech 20. století. Původně měl vrch dva vrcholy, vyšší jižní (404 m. n. m.) kuželovitý s plochým temenem a nižší severní (398 m. n. m.) ve tvaru krátkého hřebenu ve směru Z-V. Oba vrcholy, vzdálené od sebe ca. 130 m, oddělovalo sedlo o n. m. 388 m.

Výzkum: V roce 1969 došlo ve zdejším kamenolomu k náhlému sesuvu. V sesuté zemině nacházeli pracovníci lomu střeptový materiál, o čemž informovali litoměřické muzeum.

Pracovníci muzea vedení M. Zápotockým zjistili na lokalitě kulturní vrstvu o mocnosti 20-50 cm, která se nacházela ve stěně lomu na místě sedla mezi vrcholy a byla tak prakticky nepřístupná, téměř všechny nálezy tak pocházejí ze sesutého materiálu. Lokalita byla zkoumána i o rok později po dalším sesuvu. Bylo získáno několik kilogramů zejména mladobronzového střepové materiálu, který byl doplněn i několika zlomky z jiných období, včetně tří z doby laténské.

Interpretace: Z lokality pochází pouze tři prokazatelně laténské střepy, které dokazují pouze přítomnost lidí téhož období, kteří mohli přijít ze sídliště, jež se rozkládalo nedaleko úpatí Debusu. Samotné osídlení této lokality v době laténské se nejeví příliš pravděpodobně a vzhledem k tomu, že lokalita již bohužel zanikla, nebude jej možno ani potvrdit, či vyvrátit.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: Zápotocký 1972 ; Smrž 1981 ; Zápotocký 1989 ; Smrž 1991 ; Smrž 1995 ; Waldhauser 2001, 397

34. Praha-Bohnice – Zámka. Okres: Praha 8, **Rozloha:** 6,5 ha, **Výška:** 245 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D?, RS

Popis: Trojúhelníkovitá ostrožna nad pravým břehem řeky Vltavy, chráněná ze severní, západní a jižní strany příkrými skalnatými svahy. Lokalita je přístupná pouze z východu po ca. 30 úzké šíji, kde lze dnes sledovat nevýrazné zbytky původního valu, který se rovněž částečně zachoval i na severní straně ostrožny.

Výzkum: Lokalitu objevil V. Krolmus, který zde vedl výzkum 1849-1854. Další menší výzkumy pod vedením W. Osborna, J. L. Píče, J. Hellicha, A. Jeništy, A. Stockého či V. Hájků zde proběhly koncem 19. a začátkem 20. století. Podstatnější informace však přinesly výzkumy N. Maška, M. Slabiny a M. Fridrichové, jež proběhly v letech 1961, 1965 a 1966. V roce 1999 našel J. Havlíček při povrchovém sběru zlomek laténského skleněného náramku.

Interpretace: Jediným nálezem z tohoto hradiště, který lze datovat do doby laténské, je již zmíněný zlomek skleněného náramku, který však sám o sobě nedokládá laténské osídlení. Na lokalitu se mohl dostat jak v době laténské, jakožto ztráta, tak i v pozdějších obdobích, kdy mohl být na lokalitu přinesen.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Osborne 1883 ; Turek 1950 ; Mašek 1965b ; Mašek 1971, 24-79 ; Sláma 1988, 10-12 ; Profantová 1996 ; Havlice 2001 ; Waldhauser 2001, 410 ; Čtverák et al. 2003, 246-247*

35. Praha-Vinoř – Kamenný stůl. Okres: Praha 9, **Rozloha:** 7 ha, **Výška:** 257 m. n. m., **Opevnění:** ne, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt B-D

Popis: Ostrožna se nachází jihovýchodně od středu Vinoře. Tato výšinná poloha je na západě chráněna prudkou skalní stěnou, podobně tomu je i na severozápadě a jihozápadě. Na severu areál končil roklí. Podobná rokle směřující k východu vybíhala i na jižní straně. Severní část ostrožny je poškozena zástavbou.

Výzkum: Naleziště bylo poprvé prozkoumáno povrchovými sběry M. Kuny v roce 1987. V roce 1993 byl na lokalitě proveden systematický povrchový sběr ve čtvercové síti a bylo provedeno geofyzikální měření, jehož cílem bylo objasnit, zda nebyla ostrožna opevněna. Nebyla však zachycena žádná liniová anomálie, která by indikovala existenci případného příkopu. Při četných sběrech bylo objeveno množství nálezů z téměř celého období zemědělského pravěku. Do doby laténské náleží ca. 15 zlomků keramiky, bronzový prsten (Lt B), jenž má analogii v hrobě č. 2 v Roztokách u Prahy, zlomek modrého skleněného náramku a polovina běhounu rotačního žernovu, jenž byl nalezen na JZ svahu ostrožny.

Interpretace: Ač je kolekce laténské keramiky malá zdá se, že se na lokalitě nacházelo v pozdní době laténské sídliště. Poukazuje na to nález kamenného žernovu, který není běžným ztrátovým nálezem. Otázka osídlení již ve střední době laténské je však obtížnější. Keramika je často pouze rámcově datována do doby laténské a tak jediný předmět, který se bezpečně hlásí do střední doby laténské je bronzový prsten, který však rovněž může být náhodnou ztrátou, nebo může pocházet z rozrušeného hrobu.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Křivánek – Kuna 1997 ; Turek 1997 ; Turek – Daneček – Kostka 1998 ; Waldhauser 2001, 415*

36. Prášily – Sklářské údolí. Okres: Klatovy, **Rozloha:** ?, **Výška:** 802 m. n. m.,

Opevnění: ne, **Datace:** Lt C2

Popis: Lokalita se nachází přibližně 4,5 km severně od Prášil v dopadové ploše bývalého vojenského výcvikového prostoru Dobrá Voda v druhém ochranném pásmu národního parku Šumava. Rozkládá se na plošině vyvýšeniny s kótou 805 m, mírně skloněné k

jihozápadu, nad soutokem řeky Křemelné a bezejmenné vodoteče odtékající ze slatě Frauenthal. Křemelná přitékající od jihu míjí na levobřeží vyvýšeninu s archeologickým nalezištěm. Převýšení lokality nad hladinou Křemelné činí 7 až 7,5 m a vzdálenost obou vodních zdrojů – Křemelné a vodoteče ze slatě – je 50, resp. 70 m.

Výzkum: Lokalita byla objevena v roce 2011 K. Čulákovou, J. Eignerem a M. Řezáčem. Ve stejném roce zde byla otevřena malá sonda (2,5 x 3m), která odhalila kulturní vrstvu bohatou na keramiku (celkem 244 zlomků).

Interpretace: Poloha Prášily – Sklářské údolí byla rovinným sídlištěm v neobvyklé nadmořské výšce, jež není vhodná pro pěstování obilí. Patrně tedy byla obývána sezónně a mohla snad sloužit jako základna prospektorů a rýžovníků zlata (rozsáhlé středověké dobývky po primární těžbě žil zlatonosného křemene jsou známy ve vzdálenosti 4 km západně od lokality na vrchu Křemelná), či strážní – obchodní osada na trase pozdější tzv. Vintířovy stezky, překonávající v tomto prostoru severozápadní část Šumavy.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: Čuláková *et al.* 2012

37. Skočice – Kolo. Okres: Strakonice, **Rozloha:** 1,1 ha, **Výška:** 664 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt B1, Lt C2-D1

Popis: Hradiště se nachází ca. 3 km od Skočic. Dominantou jeho plochy je tzv. akropole, kterou tvoří skalní vyvýšenina dosahující výšky téměř 660 m n. m.. Na ni se napojuje 330 m dlouhý obloukovitý val, tvořený kamennou destrukcí. Ten v prostoru severně od akropole vymezuje tzv. předhradí, jehož plocha činí přibližně 0,9 ha. V severní části předhradí se nachází nejvyšší bod hradiště. Val je na dvou místech přerušen, a to ulicovitou bránou v jižní části hradiště (pravděpodobně původní vstup) a nejspíše mladším vstupem v severní části.

Výzkum: Lokalitu objevil v roce 1878 J. N. Woldřich. V letech 1946 a 1947 provedl povrchový průzkum na hradišti J. Maličský. B. Dubský na lokalitě zachytil údajně část zemnice s promíšenou keramikou pravěkou i raně středověkou v roce 1947. V roce 1960 proběhl na lokalitě výzkum pod vedením J. Michálka a J. Fröhliche a v roce 1963 pak pod vedením A. Beneše. Zatím nejrozsáhlejší výzkum provedl na hradišti v letech 1963–1974 J. Poláček. Z celého výzkumu se bohužel nedochovala podrobnější dokumentace. V roce 2008 vedl detektorový průzkum J. John. V roce 2009 byla lokalita Ondřejem Chvojkou zaměřena totální stanicí a prozkoumána několika mikrosondami.

Interpretace: Přestože se v případě výšinné lokality Hradu u Skočic jedná o výraznou dominantní a také centrální polohu, absence plošného výzkumu vnitřní plochy i fortifikace, zbudované s velkou pravděpodobností již ve starší době bronzové, a také nepočetná kolekce nálezů z doby laténské, ca. 69 zlomků keramiky (jen 5 bezpečně datovaných do doby laténské) a duchcovská spona, ji tak nedovolují jednoznačně označit za sídliště doby laténské.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Woldřich 1883, 2-3 ; Píč 1909 ; Dubský 1947-48 ; Dubský 1949, 197-201, 617-618 ; Maličský 1950 ; Beneš 1964 ; Michálek – Fröhlich 1969 ; Poláček 1973 ; Michálek – Fröhlich 1979, 51; Hrubý 1998a, 10 ; Hrubý – Lutovský, M. 2000, 474 ; Hrubý – Chvojka 2002, 615 ; Čtverák et al. 2003, 284 ; Profantová – Stolz 2007 ; Janovský 2010 ; Chvojka – John – Janovský – Michálek 2013*

38. Sloup v Čechách. Okres: Česká Lípa, **Rozloha:** 0,5 ha, **Výška:** 293 m. n. m.,

Opevnění: ?, **Datace:** eneolit, doba bronzová, Lt C-D, doba římská

Popis: Vrcholně středověký skalní hrad na 30 m vysokém vypreparovaném pískovcovém bloku s téměř kolmými stěnami. Případnou pravěkou podobu zničila stavba hradu.

Výzkum: Při výzkumech suťových kuželů u paty hradní skály v letech 1934, 1938, 1970 a 1998 byly mimojité identifikovány střepy z doby laténské, které mohou pocházet z plochy hradu, odkud by byly splaveny. Nálezy pravěké keramiky byly dříve údajně učiněny i na ploše hradu.

Interpretace: Existenci případného hradiště nebo jinou funkci lokality nelze vzhledem k její dnešní podobě určit. J. Waldhauser předpokládá, že materiál z doby laténské, jenž zde byl nalezen, náleží tzv. kobylské skupině.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Hralová 1966 ; Bouzek – Koutecký 2000, 32 ; Waldhauser 2001, 450-451 ; Čtverák et al. 2003, 286-287*

39. Spydice. Okres: Havlíčkův Brod, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 343 m. n. m., **Opevnění:** ano?, **Datace:** Lt C-D?, VS

Popis: Hradiště na vrcholu kopce Hradec na levém břehu říčky Doubravky. Původně mělo být opevněno „náspy dvojitými“.

Výzkum: Lokalita byla objevena na konci 19. stol. K. Čermákem, krátce na to měl E. Chramosta získat z plochy hradiště údajné laténské nálezy: „skleněné přesleny, dláto, kladívko, závěsek, ale ani stopy keramiky stradonické“.

Interpretace: Údajně laténské nálezy jsou dnes nezvěstné a to včetně jejich kreseb, nelze je tudíž ověřit. Žádné další laténské nálezy nebyly na této téměř nezkoumané lokalitě učiněny a tak je její přiřazení do doby laténské více než pochybné.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Píč 1909, 367 ; Axamit 1919 ; Jansová 1966 ; Rous 1981, 29 ; Waldhauser 2001, 456 ; Čtverák et al. 2003, 289*

40. Srbsko – Sokolka. Okres: Mladá Boleslav, **Rozloha:** 2 ha, **Výška:** 322 m. n. m., **Opevnění:** ne, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C1-D1, doba římská, RS

Popis: Pískovcový skalní blok, jehož vrcholová plošina má rozměry ca. 200x100 m, vysoký až 40 m. Lokalita je přístupná pouze obtížně a to ze severu a z východu. Jižní stěna Sokolky je tvořena výraznými puklinami ve směru východ západ a také téměř kolmými stěnami a převisy.

Výzkum: Lokalita byla objevena až v roce 1993. V letech 1997-1998 probíhal archeologický výzkum jak na samotném skalním bloku, tak také pod ním. Celkem bylo získáno 984 zlomků keramiky, z nichž 876 pochází z doby laténské. Mezi další nálezy patří zlomky minimálně pěti spon, fragmenty mazanice a přeslen vyrobený ze střepu. Většina nálezů se nacházela v temně černé vrstvě půdy na svazích u úpatí skalního bloku a malá část pak na malé plošině pod vrcholem, na němž se tato vrstva vyskytuje také, avšak žádné nálezy z ní nepochází.

Interpretace: Většina nálezů sice pochází z úpatí skalního bloku, avšak je nutno počítat s možností, že byly splaveny z vrcholu působením eroze a je tudíž možné, že původně se alespoň některé z nich nacházely nahoře. Laténské nálezy z této lokality přesvědčivě dokládají lidskou aktivitu na lokalitě v mladší době železné, jejich množství značí, že tyto aktivity nebyly jednorázového charakteru a mazanice zase ukazuje na přítomnost nějaké stavby. To vše nasvědčuje tomu, že osídlení této lokality v době laténské je minimálně pravděpodobné, nicméně je třeba rovněž uvést, že zdejší půdy jsou velmi chudé a nehodí se pro pěstování zemědělských plodin. Charakter zdejšího případného osídlení tedy

nejspíše nebyl zemědělský. V souvislosti se Sokolkou lze uvažovat o strážním, či sakrálním místě.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Jenč 1997 ; Jenč 1998 ; Waldhauser – Jenč 1998 ; Waldhauser 1998 ; Waldhauser 2001, 457 ; Waldhauser – Koldová 2006*

41. Srby. Okres: Plzeň-jih, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 441 m. n. m., **Opevnění:** ne,

Datace: eneolit, doba bronzová, Lt ?

Popis: Lokalita se nachází na temeni protáhlého vrchu na pravém břehu Úslavy, s delší osou orientovanou severozápad - jihovýchod. Svahy vrchu jsou velmi strmé a skalnaté, zejména ty západní, jež klesají k Úslavě. Severozápadní strana lokality byla odtěžena kamenolomem.

Výzkum: Lokalita byla objevena až v roce 1960 a v témže roce zde byl proveden záchranný výzkum N. Maškem. V roce 1966 zde A. Beneš našel zlomek železné laténské spony s vynutím s vnější třetivou.

Interpretace: Na lokalitě nebyl nalezen žádný laténský sídlištní materiál. Spona dokládá pouze to, že se zde v době laténské někdy pohybovali lidé, kteří zde však patrně nesídlili.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Mašek 1962 ; Mašek 1965 ; Chytráček 1995a ; Waldhauser 2001, 457 ; Chytráček – Metlička 2004, 245-257 ; John 2010, 31, 91-92*

42. Střekov. Okres: Ústí nad Labem, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 206 m. n. m., **Opevnění:** ?,

Datace: doba bronzová, doba halštatská, Lt D1, VS

Popis: Lokalita se nachází 60 m nad pravým břehem řeky Labe na plošině, jež se nachází na předhradí středověkého hradu Střekov. Svah pod plošinou prudce klesá jižním směrem, směrem k řece, tedy na západ, se svah mění v téměř kolmou skálu a na východě odděluje střekovskou skálu sedlo od dalších kopců. Spojení s okolím umožňoval jižní svah či průchod sedlem k severu.

Výzkum: V roce 1985 proběhl v bezprostřední blízkosti hradu výzkum za účelem Bylo vyhloubeno 5 sond o rozměrech 160 na 50 cm, přičemž hloubka kolísala dle úrovně podloží. Ve dvou šachtách byly objeveny pravěké archeologické situace. Bylo získáno celkem téměř 1500 zlomků pravěké keramiky, z nichž 263 bylo laténských.

Interpretace: Z lokality pochází nemalý soubor laténské keramiky, který byl navíc nalezen ve velmi malé sondě¹⁴. Takové množství napovídá, že se sonda mohla zahloubit přímo do laténské kulturní vrstvy či do objektu. Kolekce odpovídá běžnému sídlištnímu odpadu a lze tedy vyslovit domněnku, že v době laténské byla střekovská skála, minimálně na tomto místě, osídlena. Lokalitu lze snad považovat za kontrolní či strážní místo na dálkové obchodní cestě na řece Labe.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Cvrková 1984, 37-38 ; Salač 1992 ; Waldhauser 2001, 506 ; Cvrková – Salač 2002*

43. Studenec – Obří hrad. Okres: Prachatice, **Rozloha:** 2,5 ha, **Výška:** 980 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** Lt C-D?

Popis: Toto dvoudílné hradiště se nachází na hřebenu Valy, který je zvláště ze SZ a V strany vymezen prudkými svahy. Jádrem hradiště tvoří akropole na nejvyšším místě hřebenu, jež je od severu, jihu a západu obklopena dvojitým valem, zčásti využívajícím přirozená skaliska. Na východě opevnění schází. K jižní části akropole přiléhá podlouhlé předhradí, jež se nachází na nejpřístupnější straně hřebenu. Hradba je stavěna z kamene kladeného nasucho a má jak vnější, tak vnitřní zeď. Prostor mezi nimi byl vyplněn menšími kameny. Předhradí bylo patrně dostavěno později, jak dokazuje spára mezi jeho hradbou a hradbou akropole. Hradby mají dnes výšku až dva metry a široké jsou šest až sedm metrů. Před hradbou předhradí byl snad příkop.

Výzkum: Lokalitu objevil roku 1908 A. Sedláček. První výzkum zde provedla C. Streit v roce 1935. V roce 1949 zde provedl menší výzkum B. Dubský a v letech 1954-55 J. Břeň. Žádný z těchto výzkumů však nepřinesl archeologické nálezy. Až v letech 1998-99 zde mělo být údajně za pomoci detektoru kovů nalezeno 18 mincí, z toho 13 keltských, 4 numidské a 1 římská.

Interpretace: Důvod, proč bylo takovéto opevnění vybudováno v místě naprosto nevhodném pro osídlení, zatím není znám. V celkově 98 sondách, které byly dosud na hradišti odkryty, nebyl nalezen žádný sídelní materiál. O lokalitě se uvažuje jako o refugiu, jiné teorie mluví o ochraně rýžovišť zlata, nebo zdrojů jiných surovin, či o archeologickém

¹⁴ Vyjádřeno čísly se na lokalitě nacházelo ca. 411 střepů na 1 m³, přičemž v SZ Čechách je běžné množství ca. 80 střepů na 1 m³ (Cvrková – Salač 2002, 69).

evergreenu – kultovním významu. Datace do doby laténské, stejně jako do jakékoliv jiné, je tak jen velice spekulativní a podpořena pouze sporným nálezem několika mincí.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: Šimek 1934 ; Streit 1936 ; Dubský 1949, 332-334 ; Maličský 1950 ; Šimek 1950 ; Fröhlich 1971 ; Beneš 1980a, 13-14 ; Beneš 1980b ; Beneš – Břicháček 1980 ; Fröhlich – Michálek 1987, 27 ; Slabina – Waldhauser – Konečný 1990 ; Beneš 1995 ; Slabina – Waldhauser 2001 ; Waldhauser 2001, 369 ; Slabina – Waldhauser 2002 ; Čtverák et al. 2003, 300-303

44. Svržno – Černý vrch. Okres: Domažlice, **Rozloha:** 1 ha, **Výška:** 592 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C?, RS

Popis: Lokalita se rozkládá na temeni kopce Černý vrch na pravém břehu Radbuzy. Téměř obdélníkovou plochu hradiště vymezoval val, jenž byl navíc na jihozápadě posílen příkopem. Původní vchod se nacházel na severozápadní straně hradiště. Východní strana lokality byla odtěžena kamenolomem.

Výzkum: Lokalita dlouhou dobu unikala poznání archeologů a objevena byla až v roce 1985 Z. Procházkou. V té době byla již východní strana zničena těžbou amfibolitu. Na lokalitě proběhl záchranný archeologický výzkum pod vedení M. Chytráčka v letech 1985-1991 a v roce 1993. Jedinými laténskými nálezy na hradišti byly železná spona Kostrzewski varianta A a železná šipka se zpětnými háčky, která však rovněž může náležet do středověku.

Interpretace: Na lokalitě nebyl nalezen žádný laténský sídlištní materiál. Spona a případně i šipka dokládají pouze to, že se zde v době laténské někdy pohybovali lidé, kteří zde však patrně nesídlili.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: Bařtová 1987 ; Chytráček 1987 ; Chytráček 1989 ; Chytráček 1991 ; Chytráček 1992a ; Chytráček 1992b ; Chytráček 1993 ; Chytráček 1994 ; Chytráček 1995a ; Chytráček 1995b ; Chytráček 1996 ; Chytráček 1997 ; Chytráček 1998 ; Waldhauser 2001, 475 ; Čtverák et al. 2003, 306-307 ; Chytráček – Metlička 2004, 245-257

45. Tábor. Okres: Tábor, **Rozloha:** 14 ha, **Výška:** 403 m. n. m., **Opevnění:** ?,

Datace: doba halštatská, Lt C-D, doba římská

Popis: Lokalita se nachází na rozlehlé ploché ostrožně na soutoku řeky Lužnice a Tisemenického potoka. Jižní strana ostrožny je zakončená skalnatým srázem k Lužnici a severní a severozápadní prudkými svahy k Tisemenickému potoku. Na jihozápadě se zužuje a postupně klesá až k soutoku obou toků. Přístupná je pouze z východu. Celá lokalita byla ve středověku zastavěna městem.

Výzkum: V roce 1878 byla při hloubení základů pro sklepy pivovaru nalezena ca. 8 cm dlouhá bronzová soška kance z pozdní doby laténské. V roce 1935 mělo na dvoře kaple sv. Alžběty dojít k nálezům velkého počtu oppidální keramiky, z nichž však dle J. Waldhausera lze dnes ověřit pouze jeden. Při výzkumech hradu v roce 1992-1993, nedaleko místa nálezů bronzového kančíka, byla objevena kulturní vrstva z pozdní doby laténské mocná 20-30 cm.

Interpretace: Přítomnost kulturní vrstvy dokládá laténské osady této lokality, nicméně jeho rozsah půjde jen těžko určit. Stejně tak není známo, zda byla lokalita v době laténské opevněna a pokud ano, zda se vůbec někde mohly dochovat pozůstatky tohoto opevnění.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: Kolář 1878 ; Švehla 1923 ; Dubský 1949, 386 ; Drda 1978 ; Waldhauser 1984b ; Sklenář 1992, 252 ; Břicháček – Krajíc 1994 ; Krajíc 1996 ; Hrubý 1998a, 8 ; Waldhauser 2001, 476-477

46. Tetín. Okres: Beroun, **Rozloha:** 9,9 ha, **Výška:** 293 m. n. m., **Opevnění:** ano,

Datace: neolit, eneolit, doba bronzová, Lt C-D, doba římská, RS, VS

Popis: Skalnatá ostrožna trojúhelníkovitého tvaru na pravém břehu Berounky. Severní stranu ostrožny chrání prudký skalnatý sráz k řece. Jižní strana klesá k bezejmenné vodoteči. Směrem na východ se ostrožna zužuje. Na jejím konci byl ve vrcholném středověku vybudován hrad. Nejpřístupnější je ostrožna ze západu, kde pozvolna přechází v planinu. Téměř celou plochu ostrožny zaujímá dnešní obec Tetín.

Výzkum: Lokalitu několikrát zkoumali J. Axamit, B. Jelínek a V. Landa na počátku 20. století. Z Axamitových výzkumů pocházejí dva zlomky laténské keramiky. V roce 1950 vedl výzkum na akropoli J. Kudrnáč. V roce 1972 našel T. Durdík během výzkumu vrcholně středověkého hradu částečně narušenou pravěkou kulturní vrstvu, v níž se mimo jiné nacházelo pět zlomků laténské keramiky. Řada dalších výzkumů proběhla v osmdesátých a devadesátých letech.

Interpretace: Kolekce laténských nálezů je značně malá, nicméně zde byla zjištěna kulturní vrstva, ač pouze malou sondou, a tudíž je možné, že zdejší ostrožna byla osídlena i v době laténské. Rozsah tohoto případného osídlení není znám. V Berounském muzeu se nachází také bronzová a železná spona, úchytka bronzové nádoby, bronzová nášivka a bronzové náramky z doby laténské, k nimž však nejsou známy nálezové okolnosti.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Axamit 1912 ; Axamit 1922-23 ; Axamit 1924, 26-28 ; Axamit 1926/1927 ; Kudrnáč 1951 ; Kudrnáč 1963 ; Durdík – Rosolová 1975 ; Sklenář 1978, 24-25 ; Sláma 1988, 59-62 ; Profantová 1997 ; Durdík 2000, 552-553 ; Waldhauser 2001, 480 ; Benková – Čtverák 2002 ; Čtverák et al. 2003, 312-315*

47. Topol. Okres: Chrudim, **Rozloha:** 1 ha, **Výška:** 287 m. n. m., **Opevnění:** ano,

Datace: neolit, doba halštatská, Lt C-D

Popis: Výrazná ostrožna nad pravým břehem Chrudimky, jíž převyšuje o 45 m. Boky ostrožny jsou na severní, východní a západní straně velice strmé a přístupná je jen ze strany jižní. Zbytky valu, jenž původně obkružoval celou ostrožnu, jsou dnes nejvíce patrné na západní straně ostrožny. Na jihovýchodě je patrný příkop.

Výzkum: Na lokalitě proběhl první výzkum v roce 1932. Opevnění identifikoval v roce 1956 V. Vokolek. Zjišťovací výzkum vedený M. Vávrou a V. Vokolkem probíhal v letech 1977-83.

Interpretace: Nejstarší fortifikace chránila ostrožnu již v pozdním neolitu a jejími staviteli byli lidé lengyelské kultury. Jde tedy o jedno z nejstarších hradišť u nás. Znovu byla lokalita opevněna v době halštatské. Ve svrchních vrstvách zásypu příkopu byla mimo jiné nalezena i laténská keramika, která naznačuje, že na ostrožně probíhali nějaké aktivity i v době laténské, avšak jejich povaha je nejasná.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Vokolek – Sigl 1978 ; Vávra 1979 ; Vávra 1980 ; Vokolek 1982a ; Vávra – Vokolek 1983 ; Vávra – Vokolek 1984 ; Sklenář a kol. 1993, 218-219 ; Mangel 1998 ; Zápotocký 2000, 198 ; Waldhauser 2001, 484 ; Čtverák et al. 2003, 320-321*

48. Troskovice 1 – Semín. Okres: Semily, **Rozloha:** 180 ha, **Výška:** 330 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** Lt ?

Popis: Lokalita se nachází na rozsáhlém skalním plató nad soutokem říček Jordánky a Žehrovky. Většina obvodu lokality je chráněna strmými skalními stěnami a přístup umožňuje pouze úzká šíje na severovýchodě. Na nejužším místě mezi dvěma roklemi se nachází val s příkopem. Další val se nachází na jihozápadní straně ostrožny, příkop u něj však chybí.

Výzkum: Malé zjišťovací výzkumy zde proběhly v letech 1986 a 1993. Jednalo se o řezy obou zachovalých valů, jež prokázali jejich shodnou konstrukci tj. hlinitý val s čelní kamennou plentou z čediče a bez zjištěných pozůstatků po případné vnitřní dřevěné konstrukci. Je tudíž možné, že celá ostrožna byla obkroužena valem. Z příkopu bylo získáno osm laténských střepů. Na lokalitě měla být rovněž údajně nalezena bronzová sekera.

Interpretace: Rozloha lokality je na český pravěk zcela mimořádná a pravděpodobně jde o nejrozsáhlejší pravěké opevnění u nás (v Evropě však existují mnohonásobně větší lokality), nicméně velice malé množství nálezů neumožňuje spolehlivou dataci do doby laténské. Čedič, z něhož je postavena členitá kamenná zeď valu, pochází z nedalekého hradu Trosky.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Waldhauser 1992 ; Waldhauser – Lutovský 1996 ; Waldhauser – Lutovský 1998 ; Waldhauser 2001, 444 ; Waldhauser 2002 ; Čtverák et al. 2003, 321-322 ; Šída – Prostředník – Dohnal – Řídkošil 2011 ; Lutovský 2012 ; Waldhauser 2014*

49. Troskovice 2 – Trosky. Okres: Semily, **Rozloha:** 0,3 ha, **Výška:** 514 m. n. m.,

Opevnění: ?, **Datace:** doba bronzová, Lt C-D, VS

Popis: Hrad ze 14. století mezi dvěma čedičovými homolemi. Z jihu byl chráněn prudkým svahem a z východu a západu nepřístupnými čedičovými homolemi, na nichž ve středověku vyrostli věže. Přístup byl možný pouze ze severu.

Výzkum: Při renovaci zříceně severní zdi v roce 1996 bylo nalezeno 113 zlomků keramiky datovatelných do doby laténské, které se nacházely ve vrstvě, kde byly promíšeny se střepy z doby bronzové.

Interpretace: Nález více než sta střepů z doby laténské rozhodně dokazuje, že v tomto období se zde pohybovali lidé. Podivné však je, že na jiných místech hradu, která byla

archeologicky zkoumána, k objevu laténské keramiky nedošlo. Tato situace je tudíž jen obtížně interpretovatelná. Za zmínku stojí, že hradba nedaleké lokality Semín je postavena z čediče, jenž pochází právě z Trosek.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Prostředník 1996 ; Prostředník 1998 ; Prostředník – Řídkošil 1998 ; Waldhauser 2001, 484*

50. Trebohostice. Okres: Strakonice, **Rozloha:** 1,3 ha, **Výška:** 577 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** doba halštatská, Lt C-D, VS

Popis: Hradiště na plochem temeni kopce Hradec. Svahy Hradce jsou velmi příkré a snadněji je přístupný pouze od severovýchodu. Temeno kopce je opevněno valem sestávajícím především z větších vápencových kamenů a z vnější strany dnes dosahuje výšky ca. 2 m. Lokalita bývá v literatuře označována jako Zadní Zborovice.

Výzkum: Lokalita je známa minimálně od konce 19. století. Menší archeologický výzkum plochy hradiště provedl v roce 1927 B. Dubský, který zde kromě jiného našel dva zlomky tuhové keramiky z mladší doby laténské.

Interpretace: Většina nálezů náleží přelomu doby halštatské a starší doby laténské a jen dva zlomky tuhové keramiky pochází z mladší doby laténské. Malé množství laténských nálezů může být způsobeno stavem výzkumu, avšak také může jít o důkaz, že hradiště bylo v pozdní době laténské využíváno k sídlení jen krátkodobě, nebo také vůbec.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Hora 1894, 109 ; Dubský 1932, 90-93 ; Dubský 1949, 317-320 ; Michálek – Fröhlich 1979, 51-52 ; Hrubý 1998a, 10-11 ; Waldhauser 2001, 487 ; Čtverák et al. 2003, 323-324*

51. Třeskonice - Výrov. Okres: Louny, **Rozloha:** 6 ha, **Výška:** 510 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D?, doba římská, RS

Popis: Lokalita se nachází na vrcholovém platě tabulového vrchu Výrov. Obvodový val lemuje s výjimkou jihozápadní strany příkop s předvalím, který je vzdálený od valu asi 30 m po svahu. Val má na severní straně výšku 1-2 m a šířku 5-7 m, jinde se projevuje pouze jako mírná terénní vlna. Značná část jihozápadní strany byla v 60. letech zničena buldozery. V literatuře je lokalita někdy uváděna pod jménem Tuchořice.

Výzkum: Lokalita byla několikrát zkoumána povrchovými sběry. Dosud jediný výzkum zde vedl P. Holodňák v roce 1983. Při tomto výzkumu byl nalezen zlomek železné spony snad z 5. až 3. století př. n. l. Muzeum v Teplicích přechovává ve svých sbírkách od roku 1907 několik zlomků laténské keramiky, které by měly pocházet z Tuchořického vrchu, který je pravděpodobně totožný s Výrovem.

Interpretace: Pochází-li zmíněné keramické zlomky vskutku z této lokality, mohou být dokladem možného osídlení v době laténské, avšak jediný potvrzený nález je zlomek spony, který sám o sobě jako doklad osídlení nestačí.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Mahr 1930, 26-27 ; Budinský 1981, 54 ; Holodňák 1985 ; Sláma 1986, 92 ; Bubeník 1988 ; Smrž 1992 ; Michálek 1999, 67 ; Waldhauser 2001, 490-491 ; Čtverák et al. 2003, 324*

52. Týn nad Vltavou. Okres: České Budějovice, **Rozloha:** ? ha, **Výška:** 380 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** Lt C-D?, VS

Popis: Pahorek na pravém břehu řeky Vltavy, park s otáčivým hledištěm na místě dnes již zaniklého středověkého hradu. Lokalita je nejsnadněji přístupná z východu, avšak její svahy nejsou příliš prudké a lze se na ni dostat i z ostatních směrů. Podobu případné pravěké lokality zničila ve středověku stavba hradu, který sám byl na konci devatenáctého století zbourán a přeměněn na park.

Výzkum: V roce 1930 položil K. Buchtela, tehdejší ředitel Státního archeologického ústavu, malou sondu přibližně ve středu zaniklého hradního areálu. V její západní části nalezl v mohutných navážkách dva zlomky laténské keramiky.

Interpretace: Na lokalitě byly nalezeny pouhé dva střepy, o kterých se několik desetiletí po jejich objevu dozvěděla archeoložka L. Jansová. Ta předpokládala, že podél Vltavy se v pravidelných rozestupech nacházejí laténská hradiště a právě někde v oblasti Týna nad Vltavou jí jedno chybělo. Od té doby se tato lokalita objevuje v archeologické literatuře jakožto výšinné sídliště, avšak vzhledem k tomu, že zmíněné střepy byly nalezeny ve vrstvě navážky, mohly se na lokalitu dostat odkudkoliv i dlouhou dobu po skončení samotné doby laténské.

Osídlení v době laténské: nepravděpodobné

Literatura: *Beneš – Michálek – Zavřel 1999, 85-86, 108 ; Waldhauser 2001, 500*

53. Týnec nad Labem - Kolo. Okres: Kolín, **Rozloha:** 9 ha, **Výška:** 225 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** neolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C2-D1

Popis: Lokalita se nachází na protáhlém návrší nad současným levým břehem Labe, které stoupá od jihozápadu k severovýchodu, kde je zakončeno 25 m vysokým skalnatým srázem. Lokalita, jež je opevněna po celém obvodu, je přístupná pouze od západu. Plocha byla dlouhodobě poškozována zemědělskou činností.

Výzkum: Na lokalitě prováděl ve třicátých letech sběry F. Dvořák. V roce 1951 zde započal dlouhodobý povrchový průzkum vedený J. Hralou. V sedmdesátých letech zde vedl výzkum Z. Sedláček, jenž zde položil několik sond na východní a severní straně a na vrcholu návrší. Výzkum zde prokázal mladolátenské opevnění. V roce 2014 vedl Z. Beneš záchranný výzkum plochy těsně pod hradištěm, která mohla být jeho předhradím. Odkryl zde pozůstatky pozdně laténského sídliště bohatého na nálezy. Objeveno zde bylo mj. ca. 30 mincí, včetně dosud neznámých typů, prsten s gemou a unikátní bronzová plastika hlavičky kance. Ve stejném roce byl rovněž proveden detektorový průzkum plochy samotného hradiště, jimiž byla rovněž prozkoumána i plocha podhradí. Výsledkem tohoto průzkumu bylo ca. 900 kovových artefaktů, chronologicky náležících období od doby bronzové až do současnosti.

Interpretace: Archeologický výzkum prokázal na hradišti osídlení z pozdní doby laténské, avšak průkop severním valem zůstal nepublikován a tudíž není jasné, zda byla lokalita v době laténské opevněna. Dlouhou dobu se o této lokalitě uvažovalo jako o možném centru okolního regionu. Nedávný výzkum Z. Beneše poukazuje na to, že tato teorie může být správná, neboť na základě nálezů, Týnec v době laténské rozhodně nebyl bezvýznamným sídlištěm.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: *Dvořák 1936, 89 ; Filip 1948, 274 ; Hrala – Sedláček 1978 ; Sedláček 1981a ; Sedláček 1981b ; Hrala 1982 ; Sedláček 1987 ; Waldhauser 2001, 501 ; Čtverák et al. 2003, 326-328 ; Beneš 2015*

54. Úhošťany – Úhošť. Okres: Chomutov, **Rozloha:** 78 ha, **Výška:** 592 m. n. m., **Opevnění:** ano?, **Datace:** neolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS, VS

Popis: Lokalita se nachází na nápadné stolové hoře v předhůří Doupovských hor. Vrcholová plošina stoupá k jihovýchodu, kde se nachází pahorek, jež je nejvyšším místem stolové hory. Přibližně 400 m na východ o něj se nachází další pahorek. Hora je přístupná

pouze z jihu, kde spadá pozvolným svahem k dnešním Úhošťanům, ostatní strany jsou chráněny strmými skalními stěnami. Na lokalitě se nachází řada středověkých a novověkých teras, jež si lze snadno splést s destrukcí valu (ač některé z nich možná valy jsou).

Výzkum: Lokalita je známa již od devatenáctého století avšak první výzkum zde podnikl až v roce 1937 H. Preidel. V roce 1957 zde prováděl drobnou sondáž I. Borkovský. První rozsáhlejší výzkum zde podnikl Z. Smrž v letech 1979-80. Na jihovýchodním pahorku našel sídlištní vrstvu knovízské kultury a pozůstatky valu stejného stáří.

Interpretace: Lokalita vyvolávala a částečně stále vyvolává bouřlivé diskuse mezi odbornou společností, kdy badatelé jedné strany, např. J. Waldhauser, označují Úhošť za oppidum, zatímco druhá skupina, např. N. Venclová, je vůči této interpretaci více než skeptická. Faktem je, že ač na lokalitě byla nalezena laténská keramika, tak jde jen o několik desítek kusů, které přinejlepším dokazují to, že se na lokalitě v době laténské pohybovali lidé. Nesmíme však zapomenout, že byla prozkoumána jen naprosto zanedbatelná část vrcholové plošiny a tak je potřeba s případnými interpretacemi počkat na další nálezy, nebo naopak na jejich absenci.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Kalina von Jäthenstein 1836, 157-160 ; Sedláček 1884 ; Píč 1909, 335 ; Preidel 1969 ; Waldhauser 1984a ; Bubeník 1988, 158-161 ; Salač – Smrž 1989 ; Waldhauser 1991 ; Venclová 1987 ; Venclová 1991 ; Smrž 1992 ; Smrž 1995 ; Waldhauser 2001, 502-503 ; Čtverák et al. 2003, 330-331*

55. Velhartice - Kouklovna. Okres: Klatovy, **Rozloha:** 0,15 ha, **Výška:** 616 m. n. m., **Opevnění:** ne, **Datace:** Lt C1-D1

Popis: Lokalita se nachází na nízkém plochém hřebetu nad soutokem říčky Ostružné a Čeletického potoka. Vzdálenost od obou vodotečí nepřesahuje 80-100 m.

Výzkum: Lokalitu objevil v roce Jan Eigner, který zde v letech 2005 až 2007 prováděl povrchovou prospekci. Nalezl celkem 24 keramických střepů, jež lze datovat do období Lt C1-D1.

Interpretace: Lokalita se nachází v oblasti chudých půd a v, na poměry českého pravěku, vysoké nadmořské výšce. Nápadný je však výskyt zlata v bezprostřední blízkosti lokality. Jednak se nachází primární ložisko na vrchu Borek (859 m. n. m.), který je vzdálený ca. 1 km na východ, jednak se zlato sekundárně vyskytuje v Ostružné. V blízkém okolí lokality

se nachází velké množství rýžovnických sejpů. Ty jsou sice pravděpodobně středověké, to však nijak nevylučuje ani laténskou exploataci zlata, která mohla být impulsem k osídlení této lokality.

Osídlení v době laténské: pravděpodobné

Literatura: *Waldhauser – Fröhlich 2007*

56. Vesec u Sobotky - Poráň. Okres: Jičín, **Rozloha:** 2 ha, **Výška:** 305 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, RS

Popis: Pískovcová ostrožna nad přírodní rezervací Údolí Plakánek. Okraje ostrožny tvoří strmé skalní srázy vysoké až 40 m. Přístupná je pouze z východu, kde byl bráněna trojím pásem opevnění. V současnosti je patrný pouze vnitřní příkop a val. Vnější příkopy byly identifikovány pouze letecky. Vnitřní val je v současnosti vysoký 2 až 3 metry a široký 12 až 14. Příkop před ním je široký asi 6 m.

Výzkum: Na lokalitě dosud proběhl pouze jeden drobný (a nedokončený) zjišťovací výzkum v roce 1965, který vedl Z. Dreněk na vnitřní linii fortifikace. Jinak bylo hradiště zkoumáno pouze povrchově. Již v posledních desetiletích 19. století sbíral na této lokalitě J. L. Píč. Později J. Filip, A. Hejna a J. Waldhauser. Z těchto akcí pocházejí nepočetné keramické zlomky mj. i laténské keramiky. V roce 1995 došlo k nálezů pěti střepů laténské keramiky pod skalním převísem na severním okraji hradiště.

Interpretace: Tato lokalita byla zkoumána téměř výhradně povrchovými sběry, jejichž vypovídací hodnota je pouze omezená. Kolekce laténské keramiky je nevelká a tak nelze toto místo s jistotou označit za laténské sídliště.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Píč 1909, 380 ; Filip 1947, 41 ; Waldhauser 1965 ; Lutovský – Waldhauser 1991 ; Waldhauser 1996b, 69-70, 124 ; Waldhauser 2001, 515 ; Čtverák et al. 2003, 338-339*

57. Záhořice - Vladař. Okres: Karlovy Vary, **Rozloha:** 115,3 ha, **Výška:** 693 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** doba bronzová, Ha D/Lt A – Lt D2

Popis: Hradiště se nachází na osamělé stolové hoře Vladař. Vladař má tvar nízkého komolého kužele o přibližně elipsovité základně, jejíž delší osa ve směru západ–východ dosahuje délky okolo 1 km a jeho svahy jsou velmi příkré. Akropole hradiště (693 m n. m.) se rozkládá na plošině stolové hory převýšené 230 m nad údolím řeky Střely. Obvodová

fortifikace akropole chránila plochu 13,4 ha, zaniklé opevnění má dnes podobu valů tvořených velkými čedičovými bloky. Přes strmé svahy směřovaly k akropoli cesty ústící do tří bran, jejichž ramena se obloukovitě stáčejí do vnitřní plochy. Na severním a západním úpatí stolové hory se rozkládá rozsáhlé a vícenásobně členěné předhradí (98,8 ha) vymezené hlavním obvodovým systémem opevnění, který tvoří především dva široké paralelní příkopy provázené v některých úsecích valem na vnitřní straně. Šířka obvodových příkopů se pohybuje mezi 15–20 m, od sebe jsou vzdáleny 7–12 m.

Výzkum: O opevnění Vladaře se zmiňuje již Václav Hájek z Libočan ve své kronice. Do svého výčtu významných českých hradišť ho zařadil J. E. Vocel. Přesto dlouho unikal bližší pozornosti archeologů. V letech 2002 – 2006 byl proveden výzkum v oblasti mokřiny na akropoli. Ta, jak se ukázalo, byla uměle vybudovanou nádrží na vodu. Z ní bylo získáno uhlíkové datum 465-165 BC a tudíž mohla být vybudována v době laténské. Byla rovněž zkoumána část opevnění akropole, kde bylo rozpoznáno pět stavebních fází, Pátou lze na základě konstrukce s jistou mírou opatrnosti datovat do pozdní doby laténské. Byl proveden detektorový průzkum, při němž byl na akropoli nalezen pozdně laténský meč v železné pochvě. V letech 2009-2011 probíhal na předhradí mezinárodní výzkumný projekt, zaměřený na výzkum zdejšího prameniště. Ten na místě dnešního rybníka prokázal pozůstatky již zničené pravěké nádrže. V bezprostřední blízkosti byla nalezena další nepoškozená nádrž, jež obsahovala na české poměry naprosto unikátní kolekci organické materiálu, zejména dřev, jež tvořili její strukturu. Z té byla získána tři téměř shodná dendrodata 481 BC, 481 BC a 483 BC, která ji, vzhledem k absenci podkorního letokruhu dovolují datovat někdy po roce 463 BC.

Interpretace: Tato lokalita, jež byla opevněna již na sklonku starší doby bronzové, zažila svůj největší rozkvět v závěru doby halštatské a rané době laténské, což dokládají četné archeologické nálezy. Nicméně na rozdíl od jiných lokalit Lt A byla, v menším rozsahu, osídlena kontinuálně i ve střední době laténské a až do zlomu letopočtů, tedy o pár desetiletí déle, než jakákoliv jiná opevněná laténská lokalita v Čechách. Výsledky environmentálních analýz nasvědčují tomu, že Vladař nebyl v posledních dvou stoletích před začátkem letopočtu oppidem, nýbrž specifickým opevněným areálem bez většího množství stálých obyvatel, který se pravděpodobně vyvíjel autonomně ve svém regionu bez ovlivnění novou organizací sídlišť v pozdně laténských Čechách. Díky stavu zachování organických pozůstatků se jedná o v Čechách unikátní lokalitu, která nabízí ideální podmínky pro interdisciplinárně zaměřený výzkum.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: *Vocel 1866-68, 110 ; Foedisch 1867 ; Weinzierl 1907 ; Píč 1909, 362 ; Beneš 1969 ; Šaldová 1977 ; Plesl – Hájek – Martínek 1983 ; Baštová 1984 ; Klsák, J. 1992 ; Sklenář 1992, 278 ; Motyková 1995 ; Motyková 1997 ; Drda – Rybová 1998, 66-68 ; Waldhauser – Klsák 1998 ; Chytráček 2000 ; Waldhauser 2001, 517-518 ; Chytráček 2002 ; Chytráček – Šmejda 2004 ; Chytráček – Metlička 2004, 276-283 ; Pokorný – Kaplan 2004 ; Pokorný – Sádlo et al. 2005 ; Chytráček – Drda 2005 ; Chytráček – Šmejda 2005 ; Chytráček – Šmejda 2006 ; Pokorný et al. 2006 ; Chytráček et al. 2010 ; Chytráček – Metlička 2011 ; Chytráček 2012 ; Chytráček 2012a ; Chytráček et al. 2012*

58. Zálezly - Věnc. Okres: Prachatice, **Rozloha:** 8 ha, **Výška:** 765 m. n. m.,

Opevnění: ano, **Datace:** eneolit, HaD/Lt A, Lt C2-D1

Popis: Lokalita se nachází vyšším z dvou vrcholů masivu Pržmo. Opevnění ohrazuje zhruba trojúhelníkovitý prostor a je tvořeno kombinací přírodních skalních stěn a k nim navazujících valů. Hradiště je rozdělena na tři části. Na samém vrcholu Pržma se nachází ca. 0,5 ha akropole, která je ze severu chráněna 15 m vysokou skalní stěnou a z ostatních stran valem. Vstup na ni zajišťuje klešťovitá brána na jihu. Na jihozápadě se nachází menší předhradí, vymezené ze všech stran valem, který je na západě zdvojený. Ze severu přiléhá k akropoli a jihozápadnímu předhradí severní předhradí, které tvoří více než polovinu plochy lokality. Valy vnějšího opevnění Věnce jsou na patnácti místech prolomeny vstupy, které budou z větší části patrně novověké. Původní vstup znám není.

Výzkum: Hradiště bylo objeveno již v první polovině 19. století. První výzkumy zde vedli v sedmdesátých a devadesátých letech J. N. Woldřich a J. V. Želízko. Větší výkopy otevřel na akropoli B. Dubský v letech 1920-1921. Mladšího data jsou už jen drobnější, většinou pouze povrchové, akce.

Interpretace: Většina nálezů náleží přelomu doby halštatské a starší doby laténské a jen několik málo zlomků především tuhové keramiky pochází z mladší doby laténské. Malé množství laténských nálezů může být způsobeno stavem výzkumu, avšak také může jít o důkaz, že hradiště bylo v pozdní době laténské využíváno k sídlení jen krátkodobě, nebo také vůbec.

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Woldřich 1874 ; Woldřich 1875 ; Želízko 1910-12 ; Dubský, B. 1922-23 ; Dubský 1932, 86-90 ; Dubský 1949, 310-317 ; Beneš – Břicháček 1980, 8-10 ; Fröhlich –*

Michálek 1987, 26-27 ; Beneš 1994 ; Hrubý 1998, 11-12 ; Drda – Rybová 1998, 61-62 ; Waldhauser 2001, 513-514 ; Čtverák et al. 2003, 353-354

59. Zlivice - Kostelík. Okres: Písek, **Rozloha:** 0,8 ha, **Výška:** 524 m. n. m., **Opevnění:** ano, **Datace:** doba halštatská, doba laténská

Popis: Lokalita se nachází na předvrcholu vrchu Kostelík. Jde o kupovité návrší s dlouhým svahem k jihu a se zploštělým, mírně skloněným vrcholem. Je obkroužena valem, jenž je patrný na západním, severním a severovýchodním svahu. Val chybí na nejpříkřejší jižní a jihovýchodní straně, kde je místy patrná nevýrazná suť, možná destrukce erodovaného valu. Na severozápadě, severu a severovýchodě, je před valem i mělký příkop. Vchod do objektu byl pravděpodobně při JV ukončení valu.

Výzkum: První pravěké nálezy pocházejí ze sběrů J. Fröhlich v roce 1975. V roce 1994 tentýž otevřel na lokalitě malou sondu, jež poskytla 24 úlomků halštatské a laténské keramiky, mezi nimiž bylo i několik laténských střeptů s příměsí grafitu v keramické hmotě.

Interpretace: Stejně jako u mnoha jiných lokalit i tato trpí stavem poznání. Kolekce nálezů, zastoupená pouze keramikou, je nepočetná a ač několik zlomků grafitové keramiky dokládá aktivity na lokalitě v době laténské, povahu těchto aktivit může objasnit až důkladnější výzkum. To samé se týká opevnění, které zatím nebylo zkoumáno vůbec

Osídlení v době laténské: nejisté

Literatura: *Krhoun 1966 ; Fröhlich 1973 ; Fröhlich 1975b ; Fröhlich 1978 ; Fröhlich 1997a, 230-231 ; Fröhlich 1997b ; Fröhlich 1998 ; Fröhlich – Michálek 1978 ; Hrubý 1998a, 6 ; Waldhauser 2001, 535 ; Čtverák et al. 2003, 356 ; Fröhlich 2013*

60. Zvíkov. Okres: Písek, **Rozloha:** 2 ha, **Výška:** 360 m. n. m., **Opevnění:** ano,

Datace: eneolit, doba bronzová, doba halštatská, Lt C-D, středověk

Popis: Lokalita se nachází na ostrožně nad soutokem Otavy s Vltavou na místě stejnojmenného středověkého hradu. Východní a západní svahy ostrožny tvoří prudký svah, který byl do stavby přehrady Orlík 80 m vysoký. Přístup na ostrožnu byl možný pouze z jihu, kde je dnes viditelná dvojice valů (původně měly být čtyři). První se nachází 240 m jižně od hradní brány a je doplněn příkopem. Asi o šedesát metrů jižněji se nachází druhý a o dalších šedesát metrů dále se nachází osamělý příkop. Ostrožna byla opevněna i na severní straně, kde mírně klesá k vodní hladině. Přední i zadní líc hradby byly

založeny do žlabu ve skále a byly stavěny z nasucho kladeného kamene. Dnes je severní opevnění pod hladinou přehrady Orlík, avšak za nízkého stavu vody bývá viditelné.

Výzkum: V roce 1932 došlo při výzkumu u věže Markomanky k nálezům laténské keramiky. Další fragmenty laténské keramiky pocházejí z výzkumu B. Dubského v roce 1934. V letech 1955-56 a 1959 zkoumala L. Jansová severní val a na základě nálezů a konstrukce jej datovala do mladší až pozdní doby laténské. Roku 1973 našel J. Michálek v areálu hradu pozůstatky laténské zemnice.

Interpretace: Tato lokalita mohla být opevněna již na sklonku starší a střední doby bronzové, případně v pozdní době bronzové. Opevnění zde však jistě stálo v době halštatské a později v době laténské. Jedinou, bezpečně do pravěku datovanou fortifikací, je severní val, nicméně existence opevnění na severní straně ostrožny napovídá, že na jižní straně, která je přístupnější, se muselo nacházet také. Část valových těles a příkopů na jižní straně však mohla vzniknout v souvislosti se středověkým a novověkým obléháním hradu. J. Waldhauser považuje tuto lokalitu za tzv. castellum.

Osídlení v době laténské: jisté

Literatura: *Lüsner 1881 ; Dubský 1949, 379-380 ; Maličský 1950 ; Michálek 1978 ; Fröhlich – Michálek 1978 ; Fröhlich 1997, 232-233 ; Hrubý 1998a, 6 ; Waldhauser 2001, 536-537 ; Čtverák et al. 2003, 357*

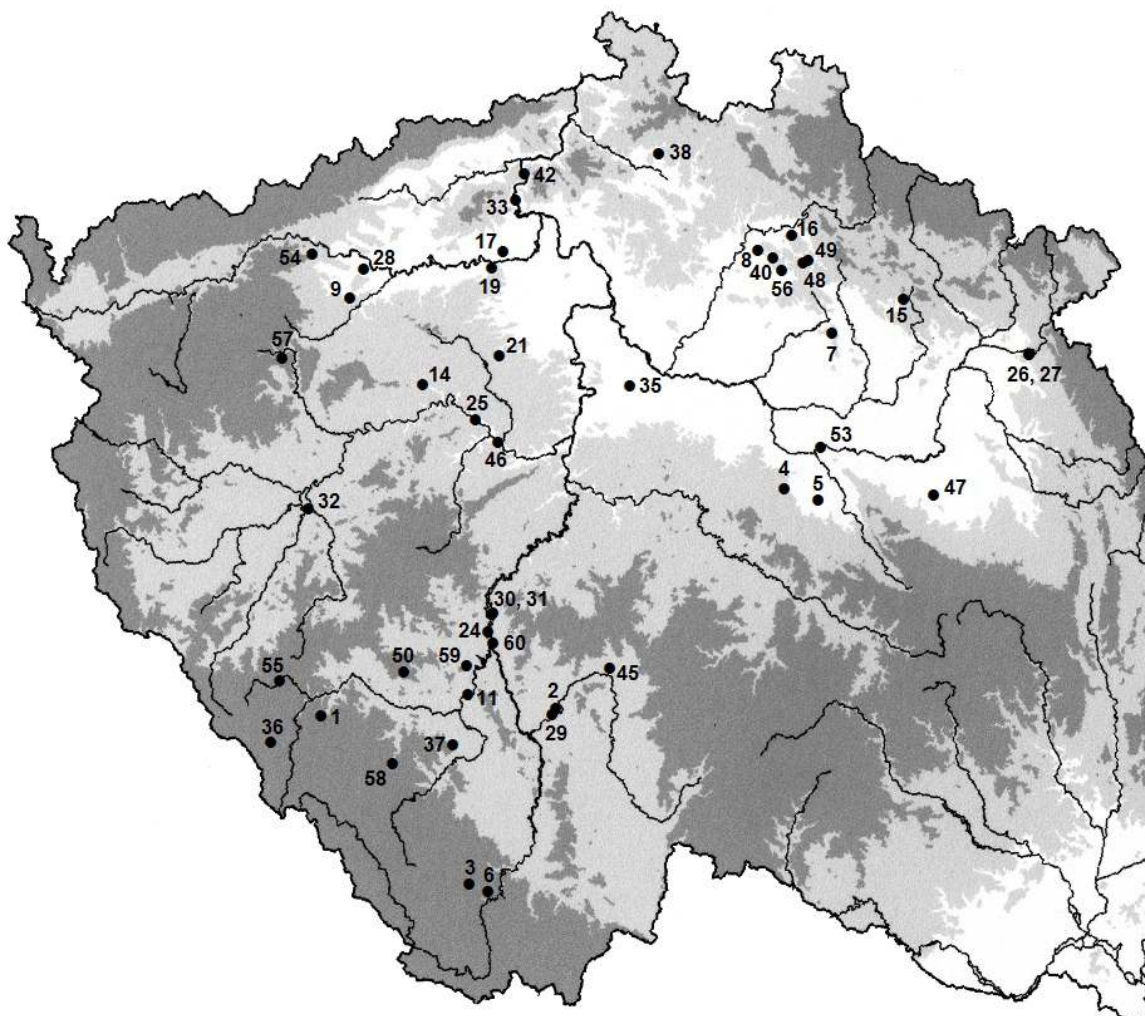
6. Výšinné osídlení v době laténské - analýza

Jak již bylo uvedeno v úvodu katalogu, lokality byly rozděleny do čtyř skupin na základě pravděpodobnosti jejich osídlení. V této části jsou vyřazeny všechny lokality nepravděpodobné, které by situaci mohly zkreslit a pozornost je věnována pouze lokalitám jistým, pravděpodobným a nejistým, jichž je 46 (viz. tab. 1 a mapa 1).

Číslo	Lokalita	Okres	Nadm. výška	Osídlení v Lt
1	Albrechtice	Klatovy	902	jisté
2	Bechyně	Tábor	406	jisté
3	Boletice	Český Krumlov	658	nejisté
4	Bylany	Kutná Hora	373	pravděpodobné
5	Čáslav	Kutná Hora	255	nejisté
6	Český Krumlov	Český Krumlov	510	nejisté
7	Češov	Jičín	320	pravděpodobné
8	Dneboh	Mladá Boleslav	406	jisté
9	Dolánky	Louny	350	nejisté
11	Hradiště 1	Písek	478	nejisté
14	Chlum	Rakovník	362	nejisté
15	Kal	Jičín	489	jisté
16	Karlovice	Semily	370	nejisté
17	Klapý	Litoměřice	418	nejisté
19	Levousy	Litoměřice	230	nejisté
21	Libušín	Kladno	400	nejisté
24	Nevězice	Písek	434	jisté
25	Nižbor	Beroun	296	nejisté
26	Nové Město nad Metují 1	Náchod	366	nejisté
27	Nové Město nad Metují 2	Náchod	330	nejisté
28	Nové Sedlo	Louny	232	pravděpodobné
29	Nuzice	České Budějovice	383	nejisté
30	Orlík nad Vltavou 1	Písek	400	nejisté
31	Orlík nad Vltavou 2	Písek	360	nejisté
32	Plzeň-Hradiště	Plzeň-Město	335	nejisté
33	Prackovice nad Labem	Litoměřice	404	nejisté
35	Praha-Vinoř	Praha 9	257	pravděpodobné
36	Prášíly	Klatovy	802	jisté
37	Skočice	Strakonice	664	nejisté
38	Sloup v Čechách	Česká Lípa	293	nejisté
40	Srbsko	Mladá Boleslav	322	pravděpodobné
42	Střekov	Ústí nad Labem	206	pravděpodobné
45	Tábor	Tábor	403	jisté
46	Tetín	Beroun	293	nejisté
47	Topol	Chrudim	287	pravděpodobné
48	Troskovice 1	Semily	330	nejisté
49	Troskovice 2	Semily	514	pravděpodobné
50	Třebohostice	Strakonice	577	nejisté
53	Týnec nad Labem	Kolín	225	jisté
54	Úhošťany	Chomutov	592	pravděpodobné
55	Velhartice	Klatovy	616	pravděpodobné
56	Vesec	Jičín	305	nejisté
57	Záhořice	Karlovy Vary	693	jisté

58	Zálezly	Prachatice	765	nejisté
59	Zlivice	Písek	524	nejisté
60	Zvíkov	Písek	360	jisté

tab. 1: Výšinné lokality s jistou, pravděpodobnou a předpokládanou sídelní komponentou doby laténské

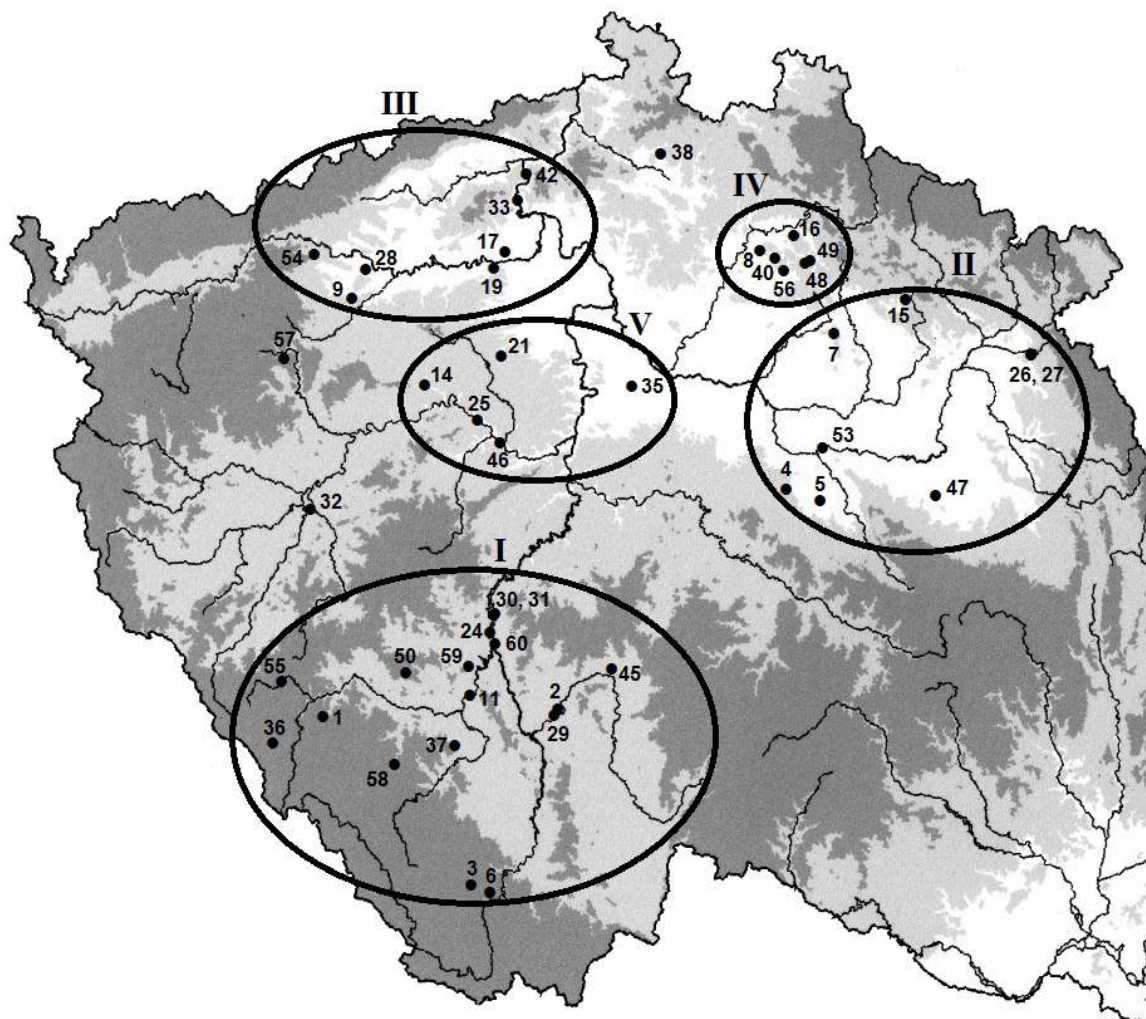
mapa 1: Výšinné lokality s jistou, pravděpodobnou a nejistou laténskou sídelní komponentou doby laténské

6.1 Hodnocení z hlediska sídelní struktury

Z hlediska sídelního byly hodnocené lokality rozděleny do pěti resp. šesti skupin (viz. mapa 2).

Skupinu I tvoří lokality, nacházející se v jihočeském regionu. Jsou mezi ně zahrnuty i lokality 1, 36 a 55 (Albrechtice, Prášily a Velhartice), které se sice dnes nacházejí v okrese Klatovy, jenž je součástí Plzeňského kraje, avšak z hlediska hydrologického i z hlediska známé archeologické sídelní struktury náleží právě k jižním Čechám (Čuláková *et al.* 2012, 106). Tvoří ji celkem 17 lokalit tj. 37 % z celkového počtu, což z ní činí z našich skupin tu nejpočetnější. Obecně lze říci, že lokality v této oblasti se nacházejí v širším povodí horního až středního toku Vltavy a oblast zaplňují poměrně

rovnoměrně. Právě v jižních Čechách se nacházejí tři lokality v nadmořské výšce větší, než je 750 m, což není v prostředí českého pravěku příliš časté (viz. tab. 2).

mapa 2: Sledované sídelní skupiny

Skupina II se nachází širším regionu východních Čech a je tvořena osmi lokalitami tj. 17,4 % z celkového počtu. Tyto lokality se nacházejí v širším povodí horního toku řeky Labe, přičemž se nacházejí spíše na okrajích zdejší sídelní zóny a lokality 15, 26 a 27 (Češov a obě polohy v Novém Městě nad Metují) se nacházejí na samém okraji rozšíření laténské kultury.

Skupina III je tvořena lokalitami ze severozápadních Čech, kterých je sedm, tj. 15,2 %. Nacházejí se v povodí středního toku řeky Labe. Zde se lokality soustředí zejména podél toku řek Ohře a následně na Labi.

Skupinu IV lze nalézt v oblasti Českého ráje, kde ji na ploše, jež je ve srovnání s ostatními skupinami dosti malá, tvoří šest lokalit, tj. 13 %. Tato oblast je velice zajímavá, neboť ač nenabízí tak výhodné podmínky pro zemědělství, jako nabízí úrodné nížiny

v Polabí a Poohří, tak je tato oblast osidlována opakovaně již od neolitu. Stejně jako část II skupiny se i zdejší lokality nacházejí na okraji oblasti osídlené laténskou kulturou. Za zmínku rovněž stojí, že nepříliš daleko od západního okraje této skupiny se nachází lokality náležející tzv. kobylské skupině¹⁵.

Skupinu V tvoří lokality ve středních Čechách, jichž je pět, tj. 10,9 %. Čtyři z těchto lokalit jsou vázány na tok Berounky, nebo některého z jejích menších přítoků, pátá (Praha-Vinoř) se nachází na severovýchodním okraji Prahy.

Pomyslnou skupinu VI tvoří tři lokality, jež stojí osamoceně a to sice lokality 32, 38 a 57 (Plzeň-Hradiště, Sloup v Čechách a Záhořice). V případě lokality 32 je tato osamělost jen zdánlivá, neboť se nachází v Plzeňské pánvi, kde je laténské osídlení relativně intenzivní. Ani v případě dalších dvou lokalit, není slovo osamělost úplně na místě. Ani Záhořice ležící na horním toku řeky Střely, ani Sloup na samotné severní hranici laténského osídlení nestojí v laténské krajině sami, neboť v jejich blízkosti se nacházejí další, ač nepočtené, doklady laténského osídlení (viz. kapitola 5).

Číslo	Lokalita	Okres	Nadm. výška
1	Albrechtice	Klatovy	902
36	Prášily	Klatovy	802
58	Zálezly	Prachatice	765

tab. 2: Lokality v nadm. výšce nad 750 m

6.2 Hodnocení z hlediska sídelně historického

Jak již bylo řečeno v kapitole 3, doba laténská zdaleka není prvním obdobím, kdy docházelo k osidlování výšinných poloh a tak nepřekvapí, že řada z těchto lokalit byla, v průběhu času, opakovaně využívána (viz. tab. 3).

Nálezy pocházející od neolitických kultur jsou v našem seznamu zastoupeny celkem na šestnácti lokalitách tj. v 35 % případů. Tyto lokality se vyskytují pouze v severozápadních, středních a východních Čechách¹⁶.

Nálezy z období eneolitu jsou přítomny na sedmnácti lokalitách tj. v 37 % případů. Osídlená oblast je téměř shodná s tou neolitickou, nicméně v eneolitu jsou již osídleny i dvě polohy v jižních Čechách.

¹⁵ Nebudu na tomto místě explicitně tvrdit, že tyto lokality rovněž patří k této kulturní skupině, pouze nastiňuji možnost, že některé z těchto lokalit mohou s touto skupinou souviset.

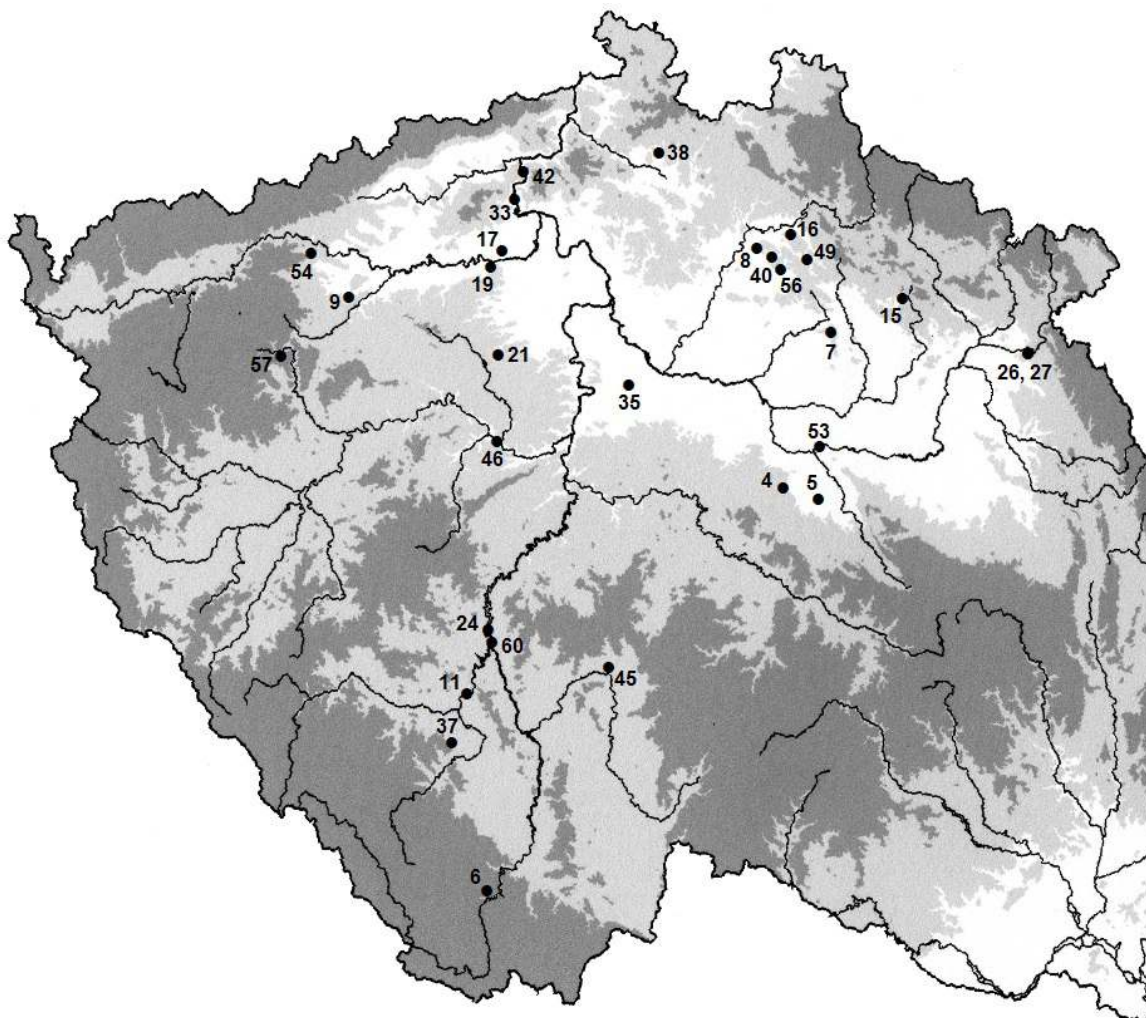
¹⁶ Na tomto místě je však nutno uvést, že na řadě těchto lokalit je neolita částečně i eneolit zastoupen pouze nálezy jednotlivých kamenných artefaktů, které mohly být na lokality doneseny v pozdějších obdobích.

Číslo	Lokalita	Neolit	Éneolit	Starší DB	Střední DB	Mladší a pozdní DB	Starší Halštát	HD/Lt A
1	Albrechtice							ano
2	Bechyně			ano				ano
3	Boletice				ano			ano
4	Bylany		ano			ano	ano	
5	Čáslav	ano	ano	ano		ano	ano	ano
6	Český Krumlov	ano			ano	ano	ano	
7	Češov	ano	ano			ano	ano	
8	Dneboh	ano	ano			ano		ano
9	Dolánky	ano	ano	ano	ano	ano		ano
11	Hradiště 1				ano	ano		
14	Chlum							
15	Kal	ano	ano			ano	ano	
16	Karlovice	ano	ano			ano		ano
17	Klapý	ano				ano		ano
19	Levousy	ano	ano	ano	ano	ano	ano	
21	Libušín				ano	ano	ano	
24	Nevězice					ano		
25	Nižbor							
26	Nové Město nad Metují 1					ano		
27	Nové Město nad Metují 2		ano	ano		ano		
28	Nové Sedlo							
29	Nuzice				ano			ano
30	Orlík nad Vltavou 1							ano
31	Orlík nad Vltavou 2							
32	Plzeň-Hradiště				ano			ano
33	Prackovice nad Labem					ano		ano
35	Praha-Vinoř	ano	ano	ano	ano	ano		ano
36	Prášíly							
37	Skočice		ano	ano		ano		ano
38	Sloup v Čechách		ano			ano		
40	Srbsko	ano	ano			ano	ano	
42	Střekov					ano	ano	
45	Tábor					ano		ano
46	Tetín	ano	ano			ano		
47	Topol	ano					ano	
48	Troskovice 1							
49	Troskovice 2					ano		
50	Třebohostice							ano
53	Týnec nad Labem	ano				ano	ano	
54	Úhošťany	ano			ano	ano		ano
55	Velhartice							
56	Vesec	ano	ano			ano		ano
57	Záhořice				ano	ano		ano
58	Zálezly		ano					ano
59	Zlivice							ano
60	Zvíkov		ano	ano		ano		ano

tab. 3: Starší osídlení na výšinných polohách osídlených v době laténské

Ve starší době bronzové je z našeho seznamu osídleno pouze osm poloh, tj. 17,4 %. V této době je již osídlení těchto výšinných poloh rozprostřeno po Čechách poměrně rovnoměrně, ač řídce.

Mohylové kultury střední doby bronzové jsou registrovány na jedenácti lokalitách, což je 24 % z celku. Více než třetina těchto lokalit se nachází v jižních Čechách a od tohoto období se nacházejí i v Čechách západních. Naopak ve východních Čechách není ani jedna.

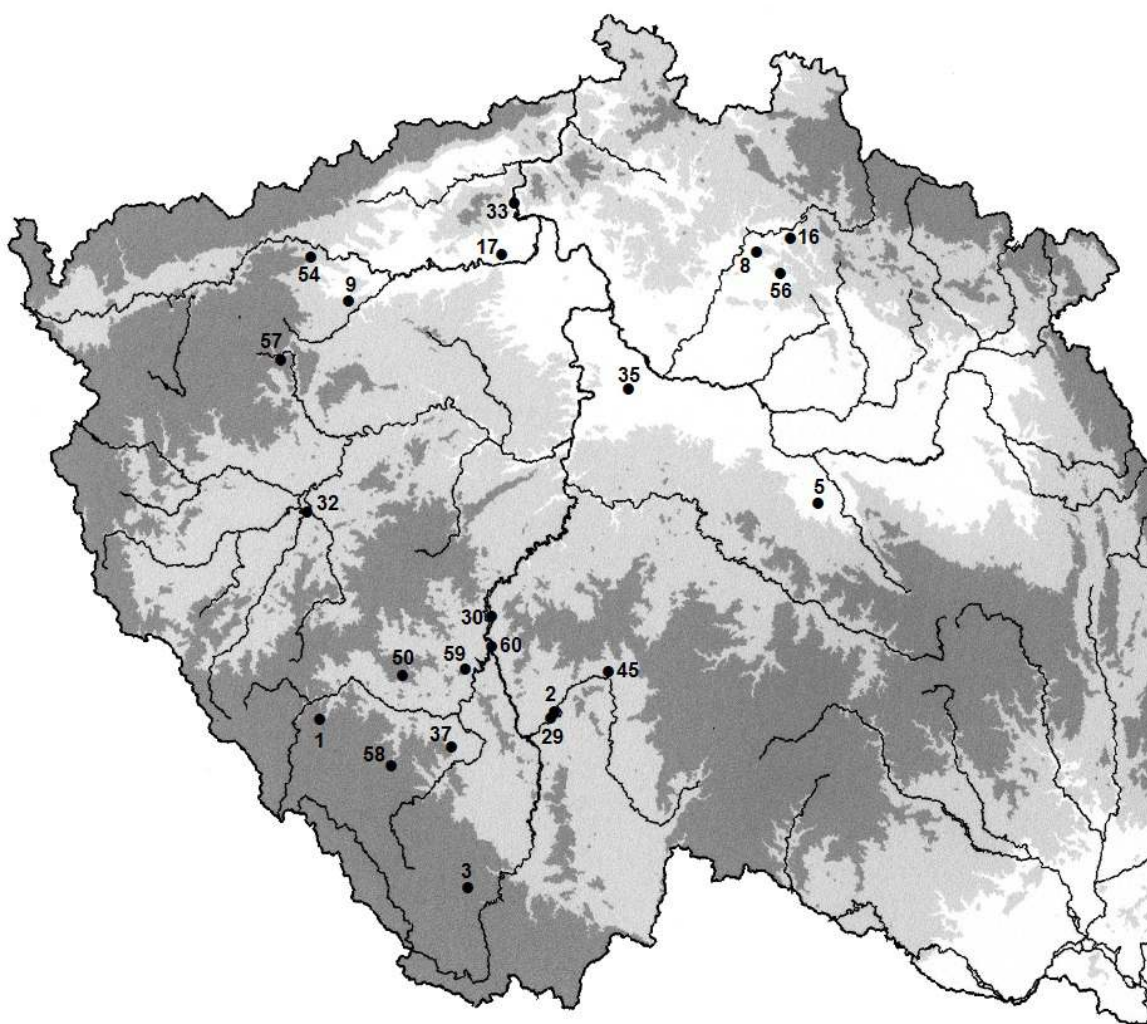

mapa 3: Laténské osídlení na starších výšinných lokalitách z mladší a pozdní doby bronzové

V období kultur popelnicových polí v mladší a pozdní době bronzové je osídleno celých 29 z hodnocených lokalit, což je 63 % z celku (viz. mapa 3). Toto období je spolu se středním eneolitem, pozdní dobou halštatskou a starší dobou laténskou vrcholem pravěkého osídlení výšinných poloh (viz. kapitola 3). Z identifikovaných sídelních skupin se mezi těmito lokalitami nachází téměř kompletní skupiny II, III a IV, přičemž každé z nich chybí po jedné lokalitě. Skupině V chybí dvě a skupině I dokonce celých 11 lokalit.

Je tedy zjevné, že v oblasti jižních Čech byla výšinná sídliště v mladší a pozdní době bronzové osidlována na základě částečně jiných kritérií než v době laténské, zatímco ve zbytku Čech takový výrazný rozdíl neshledáváme. Výjimkou je oblast západních Čech, kde se v mladší a pozdní době bronzové nachází řada osídlených výšinných poloh, avšak v době laténské jsou zde pouze dvě a jen Záhोřice byly osídleny i v mladší době bronzové (viz. kapitola 5).

V období starší doby halštatské je z hodnocených lokalit osídleno jedenáct, tj. 24 %. Celkem šest z těchto lokalit se nachází ve skupině II, tj. ve východních Čechách.

mapa 4: Laténské osídlení na starších výšinných lokalitách z období HD/LtA

V posledním sledovaném období, pozdní době halštatské a starší době laténské, je osídleno 22 z našich lokalit tj. na 47,8 % z nich (viz. mapa 4). Z toho celá polovina, tedy 11, se nachází v jižních Čechách, to však není překvapivé, neboť právě jižní Čechy jsou oblast s velkým množstvím příhodných míst pro stavbu hradišť a zároveň jsou, společně se

západními Čechami v tomto období poměrně hustě osídleny (viz. kapitola 3). A právě osídlení západních Čech tvoří, stejně jako v mladší a pozdní době bronzové, mezi těmito obdobími výrazný kontrast, neboť v pozdní době halštatské a starší době laténské se zde nacházelo několik desítek osídlených výšinných poloh, avšak v době laténské shledáváme pouze dvě.

Mezi hodnocenými lokalitami ovšem rovněž figuruje sedm, na nichž archeologické nálezy dokládají pouze osídlení v době laténské. Jde o lokality 14, 25, 28, 31, 36, 48 a 55 (Chlum, Nižbor, Nové Sedlo, Orlík nad Vltavou 2, Prášíly, Troskovice 1 a Velhartice). V případě lokalit 14, 25, 31 a 48 může být toto zjištění způsobeno stavem výzkumu těchto lokalit. Jde-li o ostatní tři lokality, pak Nové Sedlo a Velhartice byly identifikovány na základě povrchových sběrů¹⁷, které poskytly četný laténský materiál bez starších příměsí, Prášíly byly dokonce i zkoumány malou sondou. Prášíly a Velhartice lze zařadit do skupiny tzv. horských sídlišť. Ta se primárně nevyskytují v exponovaných polohách a jejich výšinnost určuje spíše jejich nadmořská výška (Čuláková *et al.* 2012, 106), třetí z těchto lokalit, Nové Sedlo, je jejich pravým opakem, neboť se nachází na nevysoké ostrožně v úrodném údolí řeky Ohře (Smrž 1999, 528).

6.3 Motivace k osídlení lokalit

6.3.1 Vazba na dálkové komunikace

Lokality na dálkových komunikacích mohou být několika druhů. Může jít o strážní místo, obchodní stanici, či dokonce překladiště.

Teoreticky je nejjednodušší sledovat dálkové komunikace vázané na vodní toky. Vazbu k takovéto vodní komunikaci lze téměř jistě očekávat u lokalit na Otavě a Vltavě tj. Hradiště 1, Zvíkov, Nevězice a obě lokality v Orlíku nad Vltavou, k nim by šlo případně připojit i Český Krumlov na horním toku Vltavy (Erné – Militký 1996, 182). Další takovou lokalitou je patrně Týnec nad Labem na labské vodní cestě, který však mohl zároveň souviset i se severojižní cestou vedoucí z Časlavska přes brod v Tynci a pak směrem k Chlumci nad Cidlinou a Jičínu (Beneš 2015, 252). Dalším strážním místem by pak mohl být Střekov o dost dále po proudu Labe, který se zároveň nachází téměř na hranici laténské osídlení (Cvrková – Salač 2002, 75).

Pokud jde o lokality na pozemních dálkových komunikacích, tak za takové by snad šlo označit obě polohy v Novém Městě nad Metují, které leží v místě komunikačního

¹⁷ U lokality Nové Sedlo jim předcházelo letecké snímkování (Smrž 1999).

koridoru, spojujícího Čechy s Dolním Slezskem (*Bek – Mangel – Vích v tisku*). Dalšími takovými lokalitami by mohly být Boletice a Český Krumlov, které by mohl mít spojitost se stezkou procházející přes Vyšebrodský průsmyk, která spojuje Čechy s Podunajím a která je předpokládána pro mladší dobu halštatskou až starší dobu laténskou (*Zavřel 2007, 284*).

6.3.2 Obranný a teritoriální aspekt

Zde již narážíme na problém, neboť nevíme, zda bylo teritorium Čech v době laténské „politicky“ jednotné, nebo zda bylo tvořeno více celky. Teritoriální aspekt se tedy dá sledovat jen velmi problematicky, avšak podíváme-li se zpět na mapu 1 nebo 2, pak si můžeme povšimnout, že výšinné lokality jsou více méně rozprostřeny po Čechách rovnoměrně a to zejména v jejich jižní části.

Za teritoriální vydělení tedy lze spíše považovat lokality, nacházející se na okraji laténské osídlení. Takovými můžou být již zmíněné lokality Střekov a Nové Město nad Metují, nebo Česov a celá skupina IV, která se sama o sobě pak zdá být jedním malým kompaktním celkem.

Jde-li však o obranný aspekt, vyvstává další problém. Jen u šesti lokalit lze doložit hradbu z doby laténské, dalších sedmnáct lokalit pak v době laténské postrádá jakékoliv stopy opevnění (ač se zde může nacházet starší), u šestnácti lokalit není opevnění vůbec datováno a u sedmi dnes ani nelze říct, zda se zde někdy opevnění nacházelo, neboť tyto lokality jsou v areálech středověkých měst a hradů. To znamená, že u poloviny lokalit otázku jejich opevnění, či neopevnění v současnosti ani nelze řešit.

Číslo	Lokalita	Okres	Opevnění v Lt
1	Albrechtice	Klatovy	ano?
2	Bechyně	Tábor	ano
24	Nevězice	Písek	ano
53	Týnec nad Labem	Kolín	ano
57	Záhořice	Karlovy Vary	ano
60	Zvíkov	Písek	ano

tab. 4: Lokality s jistým, nebo předpokládaným opevněním v době laténské

Opevněné lokality	6	13,04 %
Neopevněné lokality ¹⁸	17	36,96 %
Nedatované opevnění	16	34,78 %
Nejasné	7	15,21 %

tab. 5: Počet a procentuální zastoupení lokalit ve vztahu k opevnění

¹⁸ Může jít i lokality, na nichž se opevnění nachází a je datováno, avšak postrádá laténskou fázi tj. v době laténské není opevněno.

6.3.3 Sídlní relikv – tradice

V severozápadních a východních Čechách a v oblasti Českého Ráje lze sledovat, že téměř všechny zdejší laténské výšinné lokality byly rovněž osídleny i v mladší a pozdní době bronzové, zatímco v jižních Čechách byla řada lokalit osídlena v pozdní době halštatské a starší době laténské. Toto může být způsobeno podobnými preferencemi při výběru lokality, avšak rovněž může jít o doklad jakési tradice, která právě k těmto preferencím vede.

Obě uvedená období patří k vrcholům osídlení výšinných poloh v pravěku Čech a zároveň jsou to období, kdy je řada těchto lokalit, ať už malých, či velkých, opevněna. Právě tyto relikty opevnění, které byly v době laténské stále v terénu patrné, mohly být jedním z důvodů, proč byly pro osídlení vybírány stejné polohy, neboť na reliktech starého opevnění může být jednodušeji vybudováno nové, nebo mohou být alespoň doplněny o lehké ohrazení.

Další možností je přítomnost sídlního reliktu ze staršího období. Toto nepovažuji za pravděpodobné v případě mladší až pozdní doby bronzové, avšak v případě pozdní doby halštatské až starší doby laténské je to možné. Tento relikv lze předpokládat v jižních Čechách, i když je zde osídlení spolehlivě doloženo až od stupně Lt B2 (*Venclová 2008a*, 27).

Jedinou lokalitou, kde takový sídlní relikv lze s větší pravděpodobností hledat tak zůstává hradiště Vladař u Záhořic, které je osídleno kontinuálně od stupně Lt A snad až do stupně Lt D2 (*Chytráček et al. 2012*, 329-330).

7. Závěr

V úvodu předkládané práce byly vytyčeny základní cíle, jichž měla dosáhnout. Hlavním cílem bylo přispět k poznání výšinného osídlení střední až pozdní doby laténské. Z tohoto důvodu byl sestaven katalog těchto lokalit, který obsahuje 60 položek. Tento počet však patrně není konečný, neboť i v dnešní době je možné identifikovat nové výšinné lokality, jako je například Chlum (*Stolz – Malyková 2004*). Zmíněných 60 lokalit je v katalogu stručně popsáno a u každé z nich je stručně doplněna historie bádání o nich. Lokality jsou interpretovány v rámci laténského osídlení a rozděleny do čtyř skupin podle jeho pravděpodobnosti.

V následující části práce byly od zbytku odděleny lokality nepravděpodobné a zbylých 46 bylo analyzováno, na základě různých hledisek.

Lokality byly rozděleny do pěti skupin na základě prostorového rozptření po ploše Čech, přičemž pomyslnou šestou skupinu tvořily výšinné lokality stojící osaměle. Nejpočetnější z těchto skupin je skupina I, která se nachází v jižních Čechách a zahrnuje 17 lokalit.

Dále byla na lokalitách zkoumána přítomnost staršího osídlení. Nejpočetněji bylo zastoupeno osídlení z mladší až pozdní doby bronzové a mladší doby halštatské až starší doby laténské, které se nacházelo na 29 resp. 22 lokalitách.

V závěru práce bylo řešena motivace k osídlení výšinných poloh ve střední až pozdní době laténské a jejich účel, rozebrané v kapitole 6.3. Navrženými hledisky byly vazba na dálkové komunikace, obranný a teritoriální aspekt a vazba na tradici či sídelní relikty.

Docházíme tedy k závěru, že osídlení výšinných poloh ve střední až pozdní době laténské, jež je spolehlivěji doloženo na 46 lokalitách, není zcela ojedinělým jevem, avšak nejde ani o jev široce rozšířený. Tyto lokality jsou, s výjimkou jejich západních částí, rozptřeny po téměř celém území Čech. Mnoho z nich však trpí stavem poznání, což lze ukázat na příkladu opevnění, které není na více než třetině lokalit datováno. Navíc je řada z nich identifikována pouze na základě povrchové prospekce. Největším problémem však zůstává fakt, že otázka menších výšinných sídlišť ze střední až pozdní doby laténské je často opomíjena i v odborné literatuře, nebo je zmíněna jen okrajově a to i přesto, že jsou známy již minimálně 150 let. Tuto situaci je do budoucna potřeba změnit a já doufám, že tato práce k tomu poskytne základ.

Seznam použité literatury:

- Anonym 2003*: Nové Město nad Metují, okr. Náchod, Výzkumy v Čechách 2001, 158.
- Axamit, J. 1889*: Z okolí Miletína, Památky archeologické 16, 669-670.
- Axamit, J. 1912*: Nálezy na Tetíně. Obzor prehistorický, příloha Časopisu přátel starožitností 3, 22-24.
- Axamit, J. 1919*: Pátrání po kultuře stradonické na Pardubicku, Chrudimsku a Nasavrcku. Památky archeologické 31, 53-58.
- Axamit, J. 1922-23*: Novější zajímavé nálezy. Památky archeologické 33, 329-221.
- Axamit, J. 1924*: Tetín. Praha.
- Axamit, J. 1926/1927*: Nové objevy na Tetíně. Podbrdský kraj 3, 6-8.
- Bašta, J. – Baštová, D. 1988*: K problematice počátků a vývoje slovanských hradišť v západních Čechách. *Studia mediaevalia Pragensia* 1, 9-31.
- Baštová, D. 1984*: Vývoj pravěkého osídlení v povodí Střely. *Archeologické rozhledy* 36, 156-172.
- Baštová, D. 1987*: Svržno, o. Hostouň, okr. Domažlice. *Výzkumy v Čechách 1984-1985*, 202.
- Bek, T. – Mangel, T. – Vích, D. v tisku*: Netypické polohy s doklady laténského osídlení v Novém Městě nad Metují a možnosti jejich interpretace. In: Droberjar, E. – Komoróczy, B. eds.: *Římské a germánské spony ve střední Evropě. Archeologie barbarů 2012*. Brno – Olomouc.
- Beneš, A. 1964*: Skočice, o. Strakonice. *Bulletin záchranného oddělení* 1/1963, 39.
- Beneš, A. 1967*: Kuklov, *Bulletin záchranného oddělení* 4/1966, 8.
- Beneš, A. 1969*: Pozdně halštatské žárové pohřebiště v Sovolosukách, okres Karlovy Vary. *Památky archeologické* 60, 134-163.
- Beneš, A. 1975*: Bechyně. Objev nového pravěkého hradiště. *Výběr* 12, 283.
- Beneš, A. 1980a*: Horní Pootaví v pravěku a na počátku dějin podle archeologických pramenů. In: *Sborník vlastivědných prací o Šumavě, Kašperské hory*, 7-58.
- Beneš, A. 1980b*: Hradiště Obří hrad u Studence. *Šumava* 13, 10-12.
- Beneš, A. – Břicháček, P. 1980*: Volyněsko v pravěku. *Volyně*.
- Beneš, A. – Michálek, J. – Zavřel, P. 1999*: *Archeologické nemovité památky v okrese České Budějovice 1-2*. Praha.

- Beneš, J. 1994: Regionální archeologický výzkum Prachatického muzea v letech 1993-1994: evidence, dokumentace a záchrana historického dědictví. Zlatá Stezka Sborník Prachatického muzea 1, 105-110.*
- Beneš, J. 1995: Lesy a bezlesí, vývoj synantropie v české části Šumavy. Zlatá stezka 2, 11-33.*
- Beneš, Z. 2015: Záchranný archeologický výzkum podhradí hradiště Kolo u Týnce nad Labem, okr. Kolín, předběžná zpráva. Archeologie ve středních Čechách 19, 245-253.*
- Benešová, J. 1996: Drobné archeologické nálezy z Nového Města nad Metují (okr. Náchod) získané v roce 1995. Pojizerský sborník 3, 83-90.*
- Benešová, J. – Kalferst, J. – Prostředník, J. 1999: Prostorová identifikace archeologických lokalit v oblasti „Hruboskalska“, okr. Semily – úsek „Čertova ruka“. Pojizerský sborník 4, 55-78.*
- Benková, I. – Čtverák, V. 2002: Dva hrady na Berounsku. Archeologie ve středních Čechách 6, 545-552.*
- Böhm, J. – Wagner, V. 1934: Hradiště nad Libušínem (okr. Slaný). Zprávy Státního archeologického ústavu 4 (za r. 1931), 10-27.*
- Bouzek, J. – Koutecký, D. 2000: The Lusatian culture in Northwest Bohemia. Contributions to prehistory and early middle ages of Northwest Bohemia 8, Most.*
- Braun, P. 1982: Hradiště, okr. Písek. Výzkumy v Čechách 1978-1979, 34.*
- Brdlik, K. – Franz, L. 1931: Neue Grabungen im Böhmerwalde. Sudeta 7, 17-25.*
- Brož, F. 1955: Nižbor, okr. Beroun. Archiv Archeologického ústavu čj. 3762/55.*
- Břicháček, P. 1989: Záchranný výzkum na hradě Orlíku n. Vlt. (o. Písek). Castellologica Bohemica 1, 331-333.*
- Břicháček, P. 1995: Český Krumlov. Výzkumy v Čechách 1990-1992, 28.*
- Břicháček, P. – Krajíc, R. 1994: Die hallstattzeitliche Besiedlung im historischen Stadtkern von Tábor. Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West - und Südböhmen. 3. Treffen 16. bis 19. Juni 1993 in Kelheim, 43-48.*
- Bubeník, J. 1988: Slovanské osídlení středního Poohří. Praha.*
- Bubeník, J. 1992a: Rubín. Souhrn objevů z období raného středověku. Muzejní a vlastivědná práce/Časopis společnosti přátel starožitností 100, 145-155.*
- Bubeník, J. 1992b: Výzkum vrchu Rubín (Dolánky, obec Podbořany, okr. Louny) a jeho okolí v letech 1984-1989. Předběžná zpráva, Archeologické rozhledy 44, 216-230.*

- Bubeník, J. 1995: K opevnění vrchu Rubínu u Podbořan (osada Dolánky, obec Podbořany, okr. Louny) v době hradištní. Archeologické rozhledy 47, 128-151.*
- Bubeník, J. 1997: Die Besiedlung des südöstlichen Vorfeldes des Berges Rubín. Památky archeologické 88, 56-106.*
- Bubeník, J. 2006: Hradiště Rubín u Podbořan v severozápadních Čechách v raném středověku. In: Na prahu poznání českých dějin. Sborník prací k počtě Jiřího Slámy, 21-37.*
- Bubeník, J. – Venclová, N. 1992: K mladolátenskému osídlení vrchu Rubínu u Podbořan a okolí. Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie 8, 126-136.*
- Budinský, P. 1981: Archeologické nálezy z Lounska a z území mimo Severočeský kraj ve sbírce Teplického muzea. Teplice.*
- Budinský, P. a kol. 1994: 100 let archeologické práce Teplického muzea (1894-1994). Archeologický výzkum v severních Čechách sv. 24. Teplice.*
- Cvrková, M. 1984: Archeologická sbírka Okresního vlastivědného muzea v Ústí nad Labem. Teplice.*
- Cvrková, M. – Salač, V. 2002: Laténské sídlištní nálezy na Střekově (Ústí n. L.). In: Čech, P. – Smrž, Z. eds. 2002: Sborník Drahomíru Kouteckému. Most 2002. 67-91.*
- Čermák, K. 1904: Výzkumy na hrádce u Čáslavi. In: Jubilejní sborník památek Čáslavských, „Včela Čáslavská“. Čáslav, 30-64.*
- Čižmář, M. – Valentová, J. 1977: Keltská pohřebiště na Čáslavsku a Kutnohorsku. Archeologické rozhledy 29, 178–196.*
- Čižmářová, J. 2004: Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku. Praha.*
- Čtverák, V. – Lutovský, M. – Slabina, M. – Smejtek, L. 2003: Encyklopedie hradišť v Čechách. Praha.*
- Čtverák, V. – Ulrychová, E. 2001: Komplex Češov, okr. Jičín, fenomén v české archeologii?. Archeologie ve středních Čechách 5, 365-404.*
- Čuláková, K. – Eigner, J. – Fröhlich, J. – Metlička, M. – Řezáč, M. 2012: Horské laténské sídliště na Šumavě. Prášily – Sklářské údolí, okr. Klatovy. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 25, 97-117.*
- Čurda, T. 1994: Zjišťovací výzkum na opevnění u Rabouně a otázka hradišť u Srbců a Pěšic. Východočeský historický sborník 4, 33-42.*
- Dobeš, M. 1992: Sběrka archeologického muzea v Podbořanech. Zprávy Československé společnosti archeologické, Supplementum 15. Praha.*

- Drda, P. 1977: Laténská osada Vikletice I. Archeologické rozhledy 29, 363–393.*
- Drda, M. 1978: Archeologický výzkum Tábora 1974-1977. Tábor 11/1.*
- Drda, P. 1987: Keltské oppidum Hrad u Nevězic. Archeologické rozhledy 39, 517-556.*
- Drda, P. – Rybová, A. 1997: Keltská oppida v centru Boiohaema. Památky archeologické 88, 65-123.*
- Drda, P. – Rybová, A. 1998: Keltové a Čechy. Praha.*
- Dubský, B. 1922-23: Hradiště Věmec u Lčovic. Památky archeologické 33, 318-325.*
- Dubský, B. 1924-25: Hradiště u Písku. Památky archeologické 34, 463-468.*
- Dubský, B. 1932: La Tène jižních Čech. Strakonice.*
- Dubský, B. 1933: Hradiště Sedlo u Sušice. Památky archeologické 39, 38-44.*
- Dubský, B. 1947-48: Hrad u Skočic. Zlatá stezka 14, 23-25.*
- Dubský, B. 1949: Pravěk jižních Čech. Blatná.*
- Durdík, T. 1995: Nižbor, okr. Beroun. Archiv Archeologického ústavu čj. 1843/95.*
- Durdík, T. 2000: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha.*
- Durdík, T. – Rosolová, I. 1975: Pravěké osídlení v areálu středověkého hradu Tetína (o. Beroun). Archeologické rozhledy 27, 188-190.*
- Duška, J. 1898: Nálezy předhistorické v kraji Královehradeckém. Hradec Králové.*
- Dvořák, F. 1936: Pravěk Kolínska. Soupis archeologických památek Kolínska a Kouřimska. Kolín.*
- Eisner, J. 1924: Neolitické a mohylové památky v historickém museu v Plzni (dokončení). Sborník Městského historického musea v Plzni 8, 1-27.*
- Erné, M. – Militký, J. 1996: Pravěké osídlení hradního nádvoří v Českém Krumlově, Archeologické výzkumy v Jižních Čechách 10, 179-188.*
- Filip, J. 1947: Dějinné počátky Českého ráje. Praha.*
- Filip, J. 1948: Pravěké Československo. Praha.*
- Filip, J. 1956: Keltové ve střední Evropě. Praha.*
- Foedisch, J. A. 1867: Kamenné valy na Vladaři. Památky archeologické 7, 599-600.*
- Franc, F. X. 1890: Štáhlauer Ausgrabungen (Edit. Šaldová, V.). Praha 1988.*
- Franc, F. X. 1906: Přehled nalezišť v oblasti Mže, Radbuzy, Úhlavy a Klabavy (Edit. Šaldová, V.). Praha 1988.*
- Franz, L. 1933: Bömerwald – Forschungen 1932, Sudeta 9, 58-72.*

- Franz, L. 1935: Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte Böhmens. Mitteilungen der Deutschen Gesellschaft der Wissenschaften und Künste für die Tschechoslowakische Neue Folge 1. Prag.*
- Fröhlich, J. 1971: Obří hrad na Šumavě. Výběr 8, 204-205.*
- Fröhlich, J. 1973: Zlivice. Výzkumy v Čechách 1970, 174.*
- Fröhlich, J. 1974: Slovanské hradiště u Kuklova, Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 11, 191-193.*
- Fröhlich, J. 1975a: Orlík nad Vltavou. Výzkumy v Čechách 1972, 125.*
- Fröhlich, J. 1975b: Zlivice. Výzkumy v Čechách 1971, 158.*
- Fröhlich, J. 1975c: Dva příspěvky ke slovanskému osídlení jižních Čech, Archeologické rozhledy 27, 449-453.*
- Fröhlich, J. 1978: Zlivice. Výzkumy v Čechách 1975, 105.*
- Fröhlich, J. 1997a: Písecko v zrcadle archeologie. Písek.*
- Fröhlich, J. 1997b: Zlivice. Výzkumy v Čechách 1993–1995, 330.*
- Fröhlich, J. 1998: Zlivice. Výzkumy v Čechách 1996–1997, 250.*
- Fröhlich, J. 2013: Fortifikace s nálezy z doby halštatské a laténské na Kostelíku na k. ú. Zlivic, okr. Písek. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 26, 265-271.*
- Fröhlich, J. – Michálek, J. 1978: Archeologické nemovité památky v okrese Písek, Zprávy československé společnosti archeologické 20, 86-129.*
- Fröhlich, J. – Michálek, J. 1987: Archeologické nemovité památky v okrese Prachatice. Prachatice.*
- Fröhlich, J. – Waldhauser, J. 1989: Příspěvek k ekonomice Keltů v Čechách (kamenictví a distribuce kamenných mlýnů). Archeologické rozhledy 41, 16-58.*
- Frolík, J. 2001: Doly, okr. Chrudim. Výzkumy v Čechách 1999, 46.*
- Frolík, J. et al. 1999: Čáslav, místo pro život. Svědectví archeologie. Čáslav.*
- Frolík, J. – Charvát, P. 1995: Doly, okr. Chrudim. Výzkumy v Čechách 1990-1992, 72.*
- Gojda, M. 2005: Lidar a jeho možnosti ve výzkumu historické krajiny. Archeologické rozhledy 57, 806-810.*
- Gojda, M. – John, J. – Starková, L. 2011: Archeologický průzkum krajiny pomocí leteckého laserového skenování. Archeologické rozhledy 63, 680–698.*
- Havlice, J. 2001: Praha-Bohnice, obv. Praha 8. Výzkumy v Čechách 1999*
- Hlava, M. 2012: K výzkumu oppid v Čechách a na Moravě v uplynulých dvou stoletích: legendy a fakta. Archeologie ve středních Čechách 16, 468-486.*

- Holodňák, P. 1985: Archeologický výzkum hradiště Výrov u Třeskonic. Sborník Okresního archivu v Lounech 1, 53-62.*
- Holodňák, P. 1988: Keltská pohřebiště ve středním Poohří. Památky archeologické 79, 38-105.*
- Hora, J. V. 1894: Procházky po školních okresích Strakonickém a Sušickém, jakož i po přítocích hořejší Otavy. Praha.*
- Hrala, J. 1982: Kolo u Týnce nad Labem. Črty z dějin osídlení. Práce muzea v Kolíně 4, 3-26.*
- Hrala, J. – Sedláček, Z. 1978: Týnec nad Labem, okr. Kolín. Výzkumy v Čechách 1975, 94-95.*
- Hralová, J. 1966: Eneolitické osídlení Sloupu v Čechách. Archeologické rozhledy 18, 193-194.*
- Hrubý, P. 1998a: Výšinné lokality pozdní doby halštatské a časně laténské v jižních Čechách, Zprávy ČAS, Supplément 34. Praha.*
- Hrubý, P. 1998b: Albrechtice u Sušice, okr. Klatovy; Boudy, okr. Písek; Libětice, okr. Strakonice; Orlík nad Vltavou, okr. Písek; Skočice, okr. Strakonice. Výzkumy v Čechách 1996, 7, 9, 14, 100, 128, 206.*
- Hrubý, P. – Chvojka, O. 2002: Výšinné lokality mladší a pozdní doby bronzové v jižních Čechách. Archeologické rozhledy 54, 582-624.*
- Hrubý, P. – Lutovský, M. 2000: Výšinné lokality raného středověku v Jižních Čechách. Archeologie ve středních Čechách 4, 439-483.*
- Charvátová, K. – Spurný, V. – Venclová 1992: Nálezové zprávy Státního archeologického ústavu v Praze 1919-1952. Praha.*
- Chleborád, A. 1928: Popis okresu bechyňského. Bechyně.*
- Chvojka, O. 2009: Jižní Čechy v mladší a pozdní době bronzové. Brno.*
- Chvojka, O. – John, J. – Janovský, M. – Michálek, J. 2013: Pravěké osídlení Hradiště u Skočic (okr. Strakonice). Archeologické výzkumy v jižních Čechách 26, 25-75.*
- Chytráček, M. 1987: Svržno, o. Hostouň, okr. Domažlice. Výzkumy v Čechách 1984-1985, 202-203.*
- Chytráček, M. 1989: Svržno, o. Hostouň, okr. Domažlice. Výzkumy v Čechách 1986-1987, 194-195.*

Chytráček, M. 1991: A hillfort of the Late Hallstatt and early La Tene periods on the Černý-vrch (Black hill) by Svržno, district Domažlice. In: Archaeology in Bohemia 1986-1990, Praha, 105-109.

Chytráček, M. 1992a: Doklady metalurgie v pozdní době bronzové na Černém vrchu u Svržna (o. Domažlice) a otázka možného využívání místních zdrojů nerostných surovin. Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie 8, 59-73.

Chytráček, M. 1992b: Svržno, o. Hostouň, okr. Domažlice. Výzkumy v Čechách 1988-1989, 152-153.

Chytráček, M. 1993: The Early Eneolithic settlement on Černý vrch near Svržno, district of Domažlice. Archeologické rozhledy 45, 221-244.

Chytráček, M. 1994: Štítary n. Radbúzou-Hostětice und Svržno im Bezirk Domažlice: zwei befestigte Höhensiedlungen der Hallstattzeit. In: Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen, 3. Treffen 16. bis 19. Juni 1993 in Kelheim. Deggendorf und Kellheim, 58-66.

Chytráček, M. 1995a: Ojedinělý nález z mladší doby laténské na Černém vrchu u Svržna, okr. Domažlice. Archeologické rozhledy 47, 115-127.

Chytráček, M. 1995b: Svržno, o. Hostouň, okr. Domažlice. Výzkumy v Čechách 1990-1992, 343.

Chytráček, M. 1996: Übersicht zur bronzezeitlichen Besiedlung im Flussgebiet der oberen Radbuza, Kr. Domažlice. In: Schmotz, K. – Zápotocká, M. (Hrsg.): Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen, 5. Treffen 21. bis 24. Juni 1995 in Sulzbach-Rosenberg. Espelkamp, 68-81.

Chytráček, M. 1997: Svržno, o. Hostouň, okr. Domažlice. Výzkumy v Čechách 1993-1995, 191-192.

Chytráček, M. 1998: Svržno, o. Hostouň, okr. Domažlice. Výzkumy v Čechách 1996-1997, 225.

Chytráček, M. 2000: Die Vorkommen metallener Rohstoffe und die Besiedlung Westböhmens in der Hallstatt- und Frühlatenezeit, in: Chytráček, M. – Michálek, J. – Schmotz, K. (Hrsg.): Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. 9. Treffen 23. bis 26. Juni 1999 in Neukirchen b. Hl. Blut, Rahden/Westf., 80-101.

Chytráček, M. 2002: Südwestböhmen im überregionalen Verkehrsnetz der Hallstatt- und Frühlatenezeit, in: Chytráček, M. – Michálek, J. – Schmotz, K. (Hrsg.), Archäologische

Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. 11.Treffen 20.bis 23.Juni 2001 in Obernzell (Rahden/Westf.), 121-142.

Chytráček, M. 2012: Die Rolle der Mittelmeerzivilisationen Einflüsse in den Kulturm Wandlungen der Hallstatt- und Frühlatènezeit. Die Entstehung der neuen Kunstform und die Herausbildung von zentralen Befestigungen in Böhmen während Ha D3 und LTA. In: B. Gediga – A. Grossman – W. Piotrowski Hrsg., Rhythmus der Kulturm Wandlungen in der Ur- und Frühgeschichte, Biskupin – Wrocław, 301-338.

Chytráček, M. 2012a: Böhmen im überregionalen Verkehrsnetz der Hallstatt- und Frühlatènezeit. Die Entstehung der neuen Kunstform und die Herausbildung von zentralen Befestigungen während Ha D3 und LT A. In: Pare, Ch. Hrsg., Kunst und Kommunikation. Zentralisierungsprozesse in Gesellschaften des europäischen Barbarikums im 1. Jahrtausend v. Chr., Teilkolloquium im Rahmen des Schwerpunktprogrammes 1171 der Deutschen Forschungsgemeinschaft „Frühe Zentralisierungs- und Urbanisierungsprozesse. Zur Genese und Entwicklung frühkeltischer Fürstensitze und ihres territorialen Umlandes“, Mainz, 191-220.

Chytráček, M. – Danielisová, A. – Pokorný, P. – Šmejda, L. 2010: Komplexní výzkum pravěkého hradiště na stolové hoře Vladař. Živá archeologie 11, 2010, 45-50.

Chytráček, M. – Danielisová, A. – Pokorný, P. – Kočár, P. – Kyselý, R. – Kyncl, T. – Sádlo, J. – Šmejda, L. – Zavřel, J. 2012: Vzestupy a pády regionálního mocenského centra. Přehled současného stavu poznání pravěkého opevněného areálu na Vladaři v západních Čechách. Památky archeologické 103, 273-338.

Chytráček, M. – Drda, P. 2005: Frühe Zentralorte in Böhmen, in: Biel, J. – Krausse, D. (Hrsg.), Frühkeltische Fürstensitze. Älteste Städte und Herrschaftszentren nördlich der Alpen? Internationaler Workshop zur keltischen Archäologie in Eberdingen-Hochdorf 12. und 13. September 2003, Archäologische Informationen aus Baden-Württemberg 51, 57-62.

Chytráček, M. – Metlička, M. 2004: Die Höhensiedlungen der Hallstatt- und Latènezeit in Westböhmen. Praha.

Chytráček, M. – Metlička, M. 2011: Forschungen zur Eisenzeit in Südwestböhmen in den Jahren 1990-2010. In: Chytráček, M. – Gruber, H. – Michálek, J. – Sandner, R. – Schmotz, K. (Hrsg.), Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern / West- und Südböhmen / Oberösterreich, 20. Treffen 23. bis 26. Juni 2010 in Eschenbach i. d. OPf., Fines Transire 20, 353-363.

- Chytráček, M. – Šmejda, L. 2004: Untersuchungen zur Siedlungsstruktur der Hallstatt- und Latenezeit im Flussgebiet der oberen Střela (Westböhmen) – das befestigte Areal auf dem Vladař und seine Umgebung. In: Chytráček, M. – Michálek, J. – Schmotz, K. (Hrsg.), Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen, 13. Treffen 25. bis 27. Juni 2003 in Pfreimd, 90-105. Rahden/Westf. (Verlag Marie Leidorf GmbH).*
- Chytráček, M. – Šmejda, L. 2005: Opevněný areál na Vladaři a jeho zázemí. K poznání sídelních struktur doby bronzové a železné na horním toku Střely v západních Čechách. Archeologické rozhledy 57, 3-56.*
- Chytráček, M. – Šmejda, L. 2006: Zur Bedeutung des Vladař in der Siedlungsstruktur der Hallstatt- und Latenezeit Westböhmens. In: Chytráček, M. – Michálek, J. – Schmotz, K. (Hrsg.): Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern / West- und Südböhmen, 15. Treffen 15. bis 18. Juni 2005 in Altdorf bei Landshut, 50 – 67.*
- Janovský, M. 2010: Archeologický průzkum hradiště u Skočic moderními nedestruktivními metodami. Výběr 47, 240–244.*
- Jansová, L. 1929: Pravěké osídlení na území dnešního politického okresu čáslavského. In: A. Birtbaumová 1929, 1-31.*
- Jansová, L. 1966: Spydice, okr. Kutná Hora. Bulletin záchranného oddělení 3/1965, 34.*
- Jenč, P. 1997: Srbsko, okr. Mladá Boleslav. Výzkumy v Čechách 1993-1995, 280.*
- Jenč, P. 1998: Srbsko, okr. Mladá Boleslav. Výzkumy v Čechách 1996-1997, 209-211.*
- Jílková, E. 1957: Západní Čechy na počátku doby bronzové. Památky archeologické 48, 15-57.*
- Jiráň, L. (ed.) 2008: Archeologie pravěkých Čech 5, Doba bronzová. Praha.*
- Jireček, H. 1859: O některých starožitnostech v Chrudimsku. Památky archeologické 3, 366-369.*
- John, J. 2010: Výšinné lokality středního eneolitu v západních Čechách. Opomíjená archeologie 1. Plzeň.*
- Kabát, J. 1952: Brány na přemyslovském hradišti v Libušíně. Archeologické rozhledy 4, 289-294.*
- Kabát, J. 1953: Výzkum a restaurace středního valu na slovanském hradišti v Libušíně. Archeologické rozhledy 5, 744-748, 763-764.*
- Kalferst, J. 1989: Zjišťovací výzkum na hradišti „Valy“ u Kalu. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 16, 28-34.*

- Kalferst, J. – Profantová, N. 1999: Nové poznatky o hradišti Kal, okr. Jičín. Archeologie ve středních Čechách 3, 293-335.*
- Kalferst, J. – Sigl, J. – Vokolek, V. 1987: Přírůstky archeologické sbírky KMVČ. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 14/1, 3-31.*
- Kalferst, J. – Sigl, J. – Vokolek, V. 1990: Nové archeologické přírůstky KMVČ v Hradci Králové v r. 1989. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové 17, 3–21.*
- Kalferst, J. – Sigl, J. – Vokolek, V. 1994: Přírůstky archeologické sbírky muzea v Hradci Králové v roce 1993, Zpravodaj Muzea v Hradci Králové 20, 3–16.*
- Kalina von Jäthenstein, M. 1836: Böhmens heidnischen Opferplätze, Gräber und Altertümer. Prag.*
- Kern, J. 1925: Das Kleine Radischken bei Leitmeritz, eine vorgeschichtliche Signalstation. Sudeta 1, 165-185.*
- Klsák, J. 1992: Záhořice, okr. Karlovy Vary. Výzkumy v Čechách 1988/9, 169.*
- Klsák, J. 2010: Blockbalkenkonstruktionendes 5. Jahrhunderts v. Chr. im feuchtbodenmilieu der Vorburg des Burgwalls Vladař in Westböhmen. In: Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich, 19. Treffen 17. bis 20. Juni 2009 in Prachatice. Fines Transire 19, 183-192.*
- Kolář, M. 1878: Kančík tábořský. Památky archeologické 10, 818-819.*
- Kotyza, O. – Smetana, J. – Tomas, J. a kol. 1997: Dějiny města Litoměřic. Litoměřice.*
- Koutecký, D. 1970: Knovízské a laténské sídliště ve Veliké Vsi na Podbořansku. Archeologické rozhledy 22, 24–77.*
- Koutecký, D. 2005: Halštatské hradiště Rubín, k. ú. Pšov, Ústecký kraj. Archeologické rozhledy, 147-166.*
- Koutecký, D. et al. 1980: Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1953-1972. Praha.*
- Koutecký, D. – Venclová, N. 1979: K problematice severozápadních Čech v době laténské a římské. Sídliště Počerady I a II. Památky archeologické 70, 42–112.*
- Krajíc, R. 1996: Příspěvek k pravěkému osídlení tábořské ostrožny (Archeologický výzkum v Táboře Pražské ulici). Archeologické výzkumy v jižních Čechách 9, 143-153.*
- Krajíc, R. a kol. 2000: Bechyně. Historické město nad Lužnicí. Bechyně.*
- Krejčí, A. 1924-25: Předhistorické hradiště na temenu Hradišského chlumu u Písku. Otavan 8, 116-118.*

- Krhoun, F. 1966:* Tajemství vrchu Kostelíku. Výběr 3, 47–50.
- Křišťuf, P. 2008:* Předstihový archeologický výzkum na Sedle u Albrechtic. Sborník Západočeského muzea v Plzni – Historie 19, 119-131.
- Křivánek, R. 1998:* Bylany, okr. Kutná Hora. Výzkumy v Čechách 1996-1997, 24.
- Křivánek, R. 2011:* Geofyzikální průzkum opevněné polohy Žlubinec na k. ú. Nižbor, okr. Beroun. Archeologie ve středních Čechách 15/1, 485-489.
- Křivánek, R. – Kuna, M. 1997:* Praha-Vinoř, obv. Praha 9. Výzkumy v Čechách 1993-1995, 249.
- Kudrnáč, J. 1951:* Výzkum slovanského hradiště Tetína. Archeologické rozhledy 3, 321-324.
- Kudrnáč, J. 1963:* Slovanský výzkum v Čechách po roce 1945. Archeologické rozhledy 15, 625-662.
- Kuna, M. a kol. 2014:* Archeologický atlas Čech. Praha.
- Kysela, J. 2012:* Ex meridie oppida?. Archeologie ve středních Čechách 16, 863-885.
- Lehečková, E. 1969:* Kutná Hora, o. Kutná Hora b). Bulletin záchranného oddělení 6/1968, 66.
- Lehečková, E. 1972:* Kutná Hora, o. Kutná Hora d). Výzkumy v Čechách 1969, 65.
- Leminger, E. 1886:* Hradiště nad mlýnem Cimburkem u Kutné Hory. Památky archeologické 13, 241-254.
- Lukas, F. 1886:* Der Burgwall auf dem Berge Razi in Südböhmen. Mitteilung der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 16, Sitzungsberichte, 55-56.
- Lutovský, M. 1990:* Zjišťovací výzkum na hradišti u Kuklova, o. Brloh, okr. Český Krumlov, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 7, 83-96.
- Lutovský, M. 2001:* Encyklopedie slovanské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- Lutovský, M. 2012:* K tzv. semínským paradoxům. Archeologie ve středních Čechách, 1203-1204.
- Lutovský, M. – Waldhauser, J. 1991:* Mohylové pohřebiště v mikroareálu hradiště Poráň ve středním Pojizeří. Archeologické rozhledy 43, 133-137.
- Lüsner, M. 1881:* O nejnovějších nálezech na Plešivci a v okolí zvíkovském. Památky archeologické 11, 587-588.
- Mahr, A. 1930:* Vorzeitfunde aus dem Saazer Neclen in Wiener Museumsbesitz. Sudeta 6, 9-36.

- Macháček, F. 1926: Městské historické museum a městský archiv roku 1911-1925. Městského historického musea v Plzni 9, 1-57.*
- Maličský, J. 1950: Předslovanská hradiště v jižních a západních Čechách. Památky archeologické 43, 21-42, 136-137.*
- Maličský, J. 1972: Nižbor, okr. Beroun. Archiv Archeologického ústavu čj. 1264/72.*
- Malina, J. a kol. 1976: Čáslav, vývoj přírodního prostředí. Brno.*
- Mangel, T. 1998: Laténské osídlení Chrudimska. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 24, 65-72.*
- Mašek, N. 1962: Problematika západočeské chamské skupiny ve světle nejnovějších nálezů z výšinných sídlišť. Archeologické rozhledy 14, 682-693.*
- Mašek, N. 1965a: Úvaha o funkci výšinných sídlišť chamské kultury v západních Čechách. Archeologické studijní materiály 2, 49-51.*
- Mašek, N. 1965b: Problém opevnění slovanského hradiště a nálezy keramiky pražského typu na Zámkách u Bohnic. Archeologické rozhledy 17, 182-193.*
- Mašek, N. 1971: Pražská výšinná sídliště doby kamenné. Acta Musei Pragensis 71. Praha.*
- Michálek, J. 1975: Český Krumlov. Výzkumy v Čechách 1973, 58.*
- Michálek, J. 1978: Laténské osídlení Zvíkova. Archeologické rozhledy 30, 549-553.*
- Michálek, J. 1999: Archeologické nálezy ze středních a severozápadních Čech ve sbírce Naturhistorisches Museum ve Vídni. Příspěvky k pravěku a rané době dějinné severozápadních Čech 7. Most.*
- Michálek, J. – Fröhlich, J. 1969: Skočice, o. Strakonice. Bulletin záchranného oddělení 6/1968, 147.*
- Michálek, J. – Fröhlich, J. 1979: Archeologické nemovité památky v okrese Strakonice. Strakonice-České Budějovice.*
- Michálek, J. – Zavřel, P. 1996: Archeologické nemovité památky v okrese Český Krumlov. Český Krumlov – České Budějovice.*
- Militký, J. 1993: Pravěké a raně středověké hradiště Bechyně, okr. Tábor. Výběr 30, 95-98.*
- Militký, J. 1996: Archeologický výzkum a průzkum v okolí Čertovy zdi na hradním nádvoří v Bechyni, okr. Tábor. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 9, 173-178.*
- Militký, J. 2000: Keltské mince ze sbírky Západočeského muzea v Plzni. Numismatické listy 56, 73-79.*
- Militký, J. – Vích, D. 2008: Nálezy mincí v areálu hradiště Rabouň u obce Doly (okr. Chrudim). Numismatický sborník 23, 231-234.*

- Motyková, K. 1995: Ein bemerkenswerter Bronzefund von der Wallanlage auf dem Berg Vladař bei Žlutice. In: Schmotz, K. – Zápotocká, M. (Hrsg.): Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen, 4. Treffen 15. bis 18. Juni 1994 in Mariánská Týnice. Espelkamp, 136-144.*
- Motyková, K. 1997: Pravěké hradiště na vrchu Vladař u Žlutic. Historický sborník Karlovarska 5, 5-21.*
- Moucha, V. – Smetánka, Z. 1964: Revisní výzkum na čáslavském Hrádku. Archeologické rozhledy 16, 646-654.*
- Nálevka, J. 1894: Vala a Hrádek u Miletína. Český lid 3, 275-276.*
- Neústupný, E. (ed.) 2008: Archeologie pravěkých Čech 4, Eneolit. Praha.*
- Osborne, W. 1883: Der böhmische Burgwall Zámka. Verhandlungen der Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte 1883, 295.*
- Palliardi, J. 1914: Archeologický výzkum nejspodnějších vrstev na Hrádku v Čáslavi. In: Jubilejní musejník Čáslavský 2, 33-36.*
- Pavlu, I. (ed.) – Zápotocká, M. 2007: Archeologie pravěkých Čech 3, Neolit. Praha.*
- Píč, J. L. 1887: Na Doudlebsku. Památky archeologické 14, 469-471.*
- Píč, J. L. 1903: Hradiště u Stradonic jako historické Marobudum. Starožitnosti země české II/2. Praha.*
- Píč, J. L. 1909: Starožitnosti země České III. Čechy za doby knížecí. Praha.*
- Pleiner, R. 1958: Chlum u Rakovníka. Archiv nálezových zpráv ArÚ AV ČR Praha, čj. 6154/58.*
- Pleiner, R. – Rybová, A. 1978 (eds.): Pravěké dějiny Čech. Praha.*
- Plesl, E. – Hájek, L. – Martínek, J. 1983: Pravěk Karlovarska a Sokolovska a katalog archeologických sbírek muzeí v Karlových Varech a Sokolově. Acta Musei Therae Carolinensis. Karlovy Vary.*
- Plesl, E. – Pleslová-Štiková, E. 1970: Výsledky výzkumu v r. 1929 na Hradech u Mnichova Hradiště. Archeologické rozhledy 22, 689-720.*
- Pleslová-Štiková, E. 1969: Pravěké osídlení na Hradech u Mnichova Hradiště ve světle nových výzkumů. In: Boleslavova 1968. Mladá Boleslav, 9-22.*
- Pleslová-Štiková, E. 1981: Mužský u Mnichova Hradiště. Pravěká skalní pevnost. Praha.*
- Pokorný, P. – Boenke, N. et al. 2006: Insight into the environment of a pre-Roman Iron Age hillfort at Vladař, Czech Republic, using a multi-proxy approach. Vegetation History and Archaeobotany 15/4, 419-433.*

- Pokorný, P. – Kaplan, M. 2004: Die paläoökologische Untersuchung des befestigten Areals auf dem Berg Vladař. Zielsetzung, methodische Voraussetzungen und erste Ergebnisse. In: Chytráček, M. – Michálek, J. – Schmotz, K. (Hrsg.), Arch. Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. 13. Treffen 25. bis 28. Juni 2003 in Pfreimd (Rahden/Westf.) 106–125.*
- Pokorný, P. – Sádlo, J. et al. 2005: Paleoenvironmentální výzkum na Vladaři. Archeologické rozhledy 57, 57–99.*
- Poláček, J. 1973: Skočice. Výzkumy v Čechách 1970, 140–141.*
- Preidel, H. 1937: Der berg Rubin im Spiegel der Steiner-Sammlung. Brno – Praha – Leipzig – Wien.*
- Preidel, H. 1969: Der Burgberg bei Kaaden in Nordwesböhmen. Vorzeit, Heft 1-4, 3–10.*
- Profantová, N. 1996: Slovanské osídlení hradiště Bohnice-Zámka a jeho zázemí. Na základě výzkumů N. Maška. Archeologia Pragensia 12, 65–140.*
- Profantová, N. 1997: Příspěvek k poznání předhradí Tetína. Archeologie ve středních Čechách 1, 323–332.*
- Profantová, N. 1999: Bronzové raně středověké nákončí z Češova okr. Jičín. Archeologické rozhledy 51, 614–630.*
- Profantová, N. 2013: Nové nálezy zbraní a kování z hradiště Rubín (k. ú. Dolánky a Pšov, okr. Louny) a okolí. Nad' a Profantová. Archeologie ve středních Čechách, 179–184.*
- Profantová, N. – Stolz, D. 2007: nákončí z doby avarské ze Skočic, okr. Strakonice. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 20, 407–410.*
- Prostředník, J. 1996: Předběžná zpráva z nejnovějšího archeologického výzkumu – Trosky v pravěku a středověku. Od Ještěda k Troskám 2 (19), 17–24.*
- Prostředník, J. 1998: Archeologické výzkumy muzea Českého ráje v letech 1996–1997. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 24, 12–24.*
- Prostředník, J. – Řídkošil, T. 1998: Archeologický výzkum a geologický průzkum hradu Trosky v roce 1997. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 24, 37–53.*
- Prostředník, J. – Ulrichová, E. 1991–92: Avarsko-slovanské nákončí z hradiště Vala, k. ú. Kal, okr. Jičín. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 18, 62–65.*
- Rous, P. 1981: Katalog pravěkých nálezů (okres Havlíčkův Brod). Zpravodaj Krajského muzea východních Čech. Hradec Králové.*
- Rusó, A. 1992: Klapý, okr. Litoměřice, Výzkumy v Čechách 1988–1989, 59–60.*

- Rusó, A. – Smetana, J. 1994: Zaniklé městečko pod Házmburkem (K otázce tzv. latránů a opevněných podhradí). Archaeologica historica 19, 319-336.*
- Rybová, A. 1968: Laténská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středočeské. Fontes Musei Reginaehradecensis. Supplementum 3. Hradec Králové.*
- Salač, V. 1992: Die Aussagen der Keramik zu Kontakten zwischen Böhmen und Mitteldeutschland. Beiträge zur keltisch/germanischen Besiedlung im Mittelgebirgsraum, 69-112.*
- Salač, V. (ed.) 2008b: Archeologie pravěkých Čech 8, Doba římská a stěhování národů. Praha.*
- Salač, V. 2011: Oppida a urbanizační procesy ve střední Evropě. Archeologické rozhledy 63, 23-64.*
- Salač, V. – Smrž, Z. 1989: Laténské sídliště u Lužice v severozápadních Čechách. Poznámky k sídlištní keramice stupně LT B v Pokrušnohoří a k možnosti existence oppida na vrchu Úhošti u Kadaně, Archeologické rozhledy 41, 549-576.*
- Sankot, P. 2009: Zum Fundstoff vom Berg Rubín (Nordwestböhmen) und der Bedeutung des Fundorts in der Hallstatt- und Frühlatènezeit. Archeologické rozhledy 61, 31-62*
- Sedláček, A. 1884: O poloze hradův v letopisech Franckých Wogastisburg a Canburg řečených. Památky archeologické 12, 247-258.*
- Sedláček, J. 1883: Hradec bei Boletic. Mitteilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung der Baudenkmale, N. F. 9, Sitzungsberichte, 4.*
- Sedláček, Z. 1981a: Předběžná zpráva o výzkumu na kopci „Kolo“ u Týnce nad Labem, okr. Kolín. Praehistorica 8, Varia Archaeologica 2, 173-178.*
- Sedláček, Z. 1981b: Týnec nad Labem, okr. Kolín. Výzkumy v Čechách 1976-1977, 148.*
- Sedláček, Z. 1987: Týnec nad Labem, okr. Kolín. Výzkumy v Čechách 1984-1985, 260.*
- Schaller, J. 1787: Topographie des Königreichs Böhmen V. Leutmeritzer Kreis. Prag.*
- Siblík, L. 1913: Sídlíště rázu stradonického u Chluma-Bezdědovic na Blatensku. Památky archeologické 25, 113-117.*
- Sigl, J. 1975: Česov, okr. Jičín. Výzkumy v Čechách 1972, 30.*
- Sigl, J. 1985: Česov, okr. Jičín. Výzkumy v Čechách 1982-83, 24.*
- Sklenář, K. 1978: Okresní muzeum v Berouně, katalog pravěké sbírky. Praha.*
- Sklenář, K. 1989: Pravěké nálezy na Rokycansku. Archeologický místopis okresu Rokycany v pravěku a v rané době dějinné. Středočeský sborník historický 17, 5-80.*

- Sklenář, K. 1992: Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870. Prehistorie a protohistorie. Praha.*
- Sklenář, K. 1999: Hromové klíny a hrnce trpaslíků. Praha.*
- Sklenář, K. a kol. 1993: Archeologické památky. Čechy, Morava, Slezsko. Praha.*
- Sklenář, K. – Sklenářová, Z. – Slabina, M. 2002: Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.*
- Slabina, M. – Waldhauser, J. – Konečný, L. 1990: Pravěké ohrazení Obří hrad na Kašperskohorsku. Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy 2, 3-40.*
- Slabina, M. – Waldhauser, J. 2001: Nálezy kovové hmotné kultury na hradišti Obří hrad (kat. úz. Studenec okr. Prachatice). Archeologie ve středních Čechách 5, 452-455.*
- Slabina, M. – Waldhauser, J. 2002: Další mince z Obřího hradu na Šumavě a numizmatická revize dosavadních nálezů. Zprávy České archeologické společnosti, Supplément 49, 19.*
- Sláma, J. 1986: Střední Čechy v raném středověku II. Hradiště, příspěvky k jejich dějinám a významu. Praehistorica 11. Praha.*
- Sláma, J. 1988: Střední Čechy v raném středověku III. Hradiště, příspěvky k jejich dějinám a významu. Praehistorica 14. Praha.*
- Smrž, Z. 1981: Prackovice nad Labem, okr. Litoměřice. Výzkumy v Čechách 1976-77, 106.*
- Smrž, Z. 1982: Libochovany okr. Litoměřice. Výzkumy v Čechách 1978-1979, 68.*
- Smrž, Z. 1991: Výšinné lokality mladší doby kamenné až raného středověku v severozápadních Čechách. Pokus o sídelně historické hodnocení. Archeologické rozhledy 43, 63-89.*
- Smrž, Z. 1992: Späthallstattzeitliche Burgwälle und Höhensiedlungen in Nordwestböhmen. Památky archeologické 83, 88-104.*
- Smrž, Z. 1995: Höhenlokalitäten der Knovízkerkultur in NW-Böhmen. Památky archeologické 86, 38-80.*
- Smrž, Z. 1999: Příspěvek letecké archeologie k poznání archeologického potenciálu území mezi Libočan a Soběsuky na Žatecku. Archeologické rozhledy 51, 517-531.*
- Soudská, E. 1956: Výzkum v Boleticích u Českého Krumlova. Archeologické rozhledy 8, 350, 357-360.*
- Stolz, D. – Malyková, D. 2004: Nedatované hradiště nad Rakovnickým potokem u Chlumu (okr. Rakovník). Archeologie ve středních Čechách 8, 307-311.*

- Stolz, D. – Stolzová, D. 2006: Současný stav povrchového průzkumu výšinných poloh Rakovnicka. Archeologie ve středních Čechách 10, 417–428.*
- Streit, C. 1934: Der Hefenstein. Sudeta 10, 85-91.*
- Streit, C. 1936: bez tit.. Sudeta 12, 96.*
- Svoboda, B. 1950: Nové keltské oppidum v jižních Čechách?. Archeologické rozhledy 2, 64-68.*
- Šaldová, V. 1977: Sociálně ekonomické podmínky vzniku a funkce hradišť z pozdní doby bronzové v západních Čechách. Památky archeologické 68, 117-163.*
- Šaldová, V. 1981: Westböhmen in der späten Bronzezeit. Praha.*
- Šída, P. – Prostředník, J. – Dohnal, J. – Řídkošil, T. 2011: Semínské paradoxy. Archeologie ve středních Čechách 15/1, 491-500.*
- Šikýřová, L. – Ulrychová, E. 2001: Výpočet objemu fortifikace Česov. Archeologie ve středních Čechách 5, 405-410.*
- Šimek, E. 1934: Keltové a Germáni v našich zemích. Brno.*
- Šimek, E. 1950: Obří hrad. Z dávných věků 2, 48-72.*
- Šnajdr, L. 1891: Počátkové předhistorického místopisu země České a některé úvahy odtud vycházející. Pardubice.*
- Šnajdr, L. 1893: K otázce o původu spečených valů. Český lid 2, 489-493.*
- Šnajdr, L. 1895: Vala a Hrádek u Miletína. Český lid 4, 185.*
- Šolle, M. 1984: Staroslovanské hradisko. Praha.*
- Švehla, J. 1923: Tábořsko v pravěku. Tábor.*
- Tischer, A. 1878: Ueber prähistorischen Wohn- und Begräbnissplätze aus dem mittleren Goldbachgebiete in Böhmen. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 8, 1-10.*
- Tomášek, M. 1999: Od „hradiště“ k hradišti. Hrádek v Čáslavi. Archeologie ve středních Čechách 3, 375-384.*
- Trefný, M. 2007: Několik poznámek k některým kostěným a parohovým nálezům z výšinné polohy Rubín v severozápadních Čechách a z jejího okolí. Archeologie ve středních Čechách 11, 363-371.*
- Turek, J. 1997: Praha-Vinoř, obv. Praha 9. Výzkumy v Čechách 1993-1995, 249-250.*
- Turek, J. – Daneček, V. – Kostka, M. 1998: Kamenný stůl – polykulturní pravěké sídliště v Praze-Vinoři. Archaeologica Pragensia 14, 7-31.*
- Turek, R. 1950: K počátkům Prahy. Památky archeologické 4, 1947-48, 59-94.*

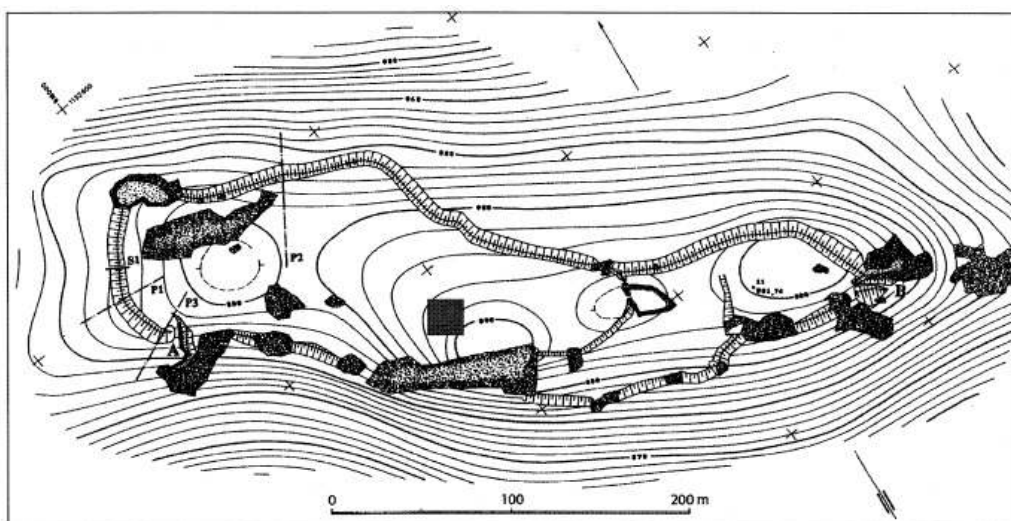
- Valentová, J. 2010: Neznámé doklady laténského osídlení jihozápadně Kutné Hory. Archeologie ve středních Čechách 14, 759-765.*
- Váňa, Z. 1973a: Slovanské hradiště v Levousích (k. o. Křesín, okr. Litoměřice) a otázka rozsahu luckého území. Archeologické rozhledy 25, 271-288.*
- Váňa, Z. 1973b: Přemyslovský Libušín. Historie a pověst ve světle archeologického výzkumu. Praha.*
- Váňa, Z. 1975: Výzkum Libušína v letech 1970 a 1971. Doplnující poznámky k postavení hradiště ve středočeské oblasti. Archeologické rozhledy 27, 52-71.*
- Váňa, Z. – Kabát, J. 1971: Libušín. Výsledky výzkumu časně středověkého hradiště v letech 1949-52, 1956 a 1977. Památky archeologické 62, 179-314.*
- Varadzin, L. – Venclová, N. 2006: Laténské a předlaténské nálezy z Libušína. Pravěk NŘ 16, 405-421.*
- Vávra, M. 1979: Zjišťovací výzkum v Topolu v roce 1978. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 6/1, 12-16.*
- Vávra, M. 1980: Pokračování výzkumu pravěkého hradiště v Topolu. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 7/1-2, 8-11.*
- Vávra, M. – Vokolek, V. 1983: Výzkum hradiště v Topolu v r. 1982. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 10/1, 19-23.*
- Vávra, M. – Vokolek, V. 1984: Výzkum hradiště v Topolu. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 11/1, 40-43.*
- Venclová, N. 1987: Bemerkungen zum Grenzgebiet der Latènekultur in Nordwestböhmen. Památky archeologické 78, 449-464.*
- Venclová, N. 1991: Zum Diskussionsbetreig J. Waldhauser. Památky archeologické 82, 404-405.*
- Venclová, N. (ed.) 2008a: Archeologie pravěkých Čech 7, Doba laténská. Praha.*
- Venclová, N. (ed.) 2008b: Archeologie pravěkých Čech 6, Doba halštatská. Praha.*
- Vích, D. 2004: Doly, okr. Chrudim. Výzkumy v Čechách 2004, 53.*
- Vích, D. 2009: Nové archeologické nálezy z Rabouňského hradiště. Archeologie ve středních Čechách 13, 503-507.*
- Vildová, J. 1965: Archeologické památkové rezervace v západočeském kraji. Archeologické studijní materiály 2, 127-131.*
- Vocel, J. E. 1865: Keltické ohrady. Památky archaeologické a místopisné 6, 254-263.*
- Vocel, J. E. 1866-68: Pravěk země České. Praha.*

- Vokolek, V. 1982a: Výzkum v Topolu. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 9, 24-29.
- Vokolek, V. 1982b: Slezskoplatěnické hradiště v Novém městě nad Metují. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 9/1, 14-17.
- Vokolek, V. 1989: Hradiště slezskoplatěnické kultury v Novém městě nad Metují. Archeologické rozhledy 41, 379-385.
- Vokolek, V. – Sigl, J. 1978: Zjišťovací výzkum hradiště v Topolu. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 5/1, 22-26.
- Waldhauser, J. 1965: Nález pražského typu na hradišti „Porán“ u Jičína. Archeologické rozhledy 17, 253.
- Waldhauser, J. 1970: Problém tzv. Viereckschanzen (keltských čtyřúhelníkových valů) a nově zjištěné oppidum v severních Čechách. Archeologické rozhledy 22, 327-334.
- Waldhauser, J. 1976: Turnovský typ kultury lidu popelnicových polí v severních Čechách. Teplice.
- Waldhauser, J. 1977: Keltské sídliště u Radovesic v SZ Čechách. Archeologické rozhledy 29, 144-177.
- Waldhauser, J. 1984a: Die oppidumartige Anlage Úhošť (Burgberg) bei Kadaň und die keltischen Besiedlung Nordwestböhmens am Ende der Latenezeit (Fakten und Hypothesen), AFB Dresden 27/28, 167 - 189.
- Waldhauser, J. 1984b: Les fortifications celtiques de la période LT C-D1 en Bohême. Oppida et castella. In: Les Celtes en Belgique et dans le nord de la France. Les fortifications de l'Age du Fer. Revue du Nord, no. spécial, 265-270.
- Waldhauser, J. 1991: Diskussion über die oppidumartige Anlage Úhošť und keltische Besiedlung Nordwestböhmens. Památky archeologické 82, 385-404.
- Waldhauser, J. 1992: Opevnění Semín na Semilsku v Pojizeří. Fakta a hypotézy o nejrozsáhlejší fortifikaci v Čechách. Archeologické rozhledy 44, 548-559.
- Waldhauser, J. 1993: Diskuse k problematice oppida u Nevězic v jižních Čechách. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 8, 87-90.
- Waldhauser, J. 1996a: Laténské sběry dr. V. Mouchy na opevnění u Jičína. Pojizerský sborník 17, 87-90.
- Waldhauser, J. 1996b: Keltové na Jizeře a v Českém ráji. Praha – Mladá Boleslav.
- Waldhauser, J. 1998: Srbsko, okr. Mladá Boleslav. Výzkumy v Čechách 1998, 196.
- Waldhauser, J. 2001: Encyklopedie Keltů v Čechách. Praha.

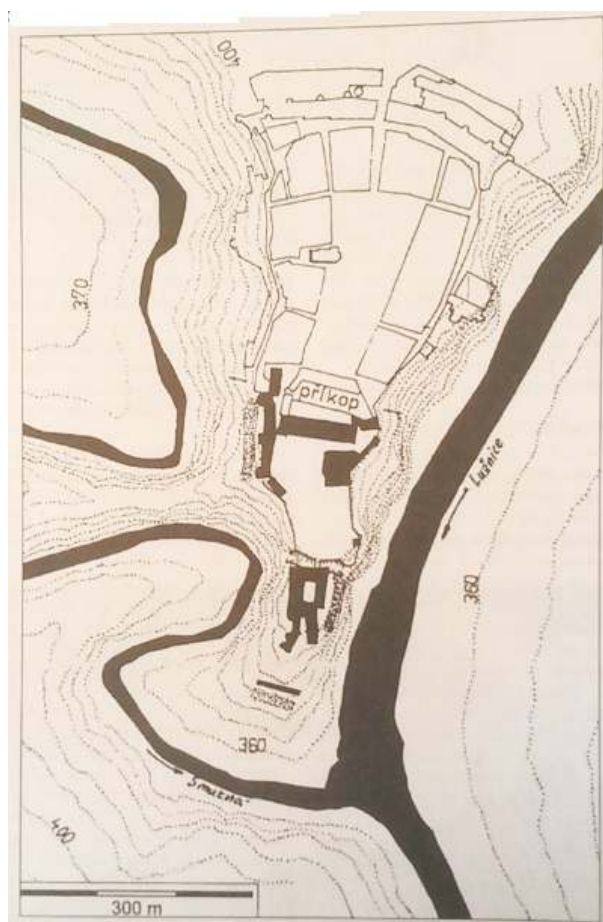
- Waldhauser, J. 2002: Semín a Trosky. Problematika laténských struktur a lokalit. Archeologie ve středních Čechách 6, 325-350.*
- Waldhauser, J. 2014: Opevnění Semín na Semilsku v Pojizeří (fakta a hypotézy o nejrozsáhlejší fortifikaci v Čechách). Archeologické rozhledy 44, 66-76.*
- Waldhauser, J. – Fröhlich, J. 2007: Laténské sídliště rýžovníků zlata (?) u Velhartic v Pošumaví: počátek výskytu tuhové hřebenované keramiky v jižních Čechách. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 20, 321-330.*
- Waldhauser, J. – Holodňák, P. 1984: Keltské sídliště a pohřebiště u Bíliny, o. Teplice, Památky archeologické 75, 181-216.*
- Waldhauser, J. – Jenč, P. 1998: Aktivita doby laténské na lokalitě Sokolka v Českém ráji. Středočeský vlastivědný sborník 16, 137-141.*
- Waldhauser, J. – Koldová, K. 2006: Mimořádné aktivity Keltů na skalním útvaru Sokolka v Pojizeří. Archeologie ve středních Čechách 10, 555-598.*
- Waldhauser, J. – Klsák, J. 1998: Westböhmen und Nordostbayern als Nachbarregionen während der Latenezeit. Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada historie 14, 74-93.*
- Waldhauser, J. – Lutovský, M. 1996: Die endlatenzeitliche Befestigung aus Dehns Gruppe 2 von Semín in Böhmen. In: Europa Celtica. Untersuchungen zur Hallstatt- und Latenkultur. Marburg, 189-193.*
- Waldhauser, J. – Lutovský, M. 1998: Zjišťovací archeologický výzkum laténského opevnění Semín roku 1993. Z Českého ráje a Podkrkonoší 11, 133-158.*
- Waldhauser, J. – Weber, V. 1973: Česov, o. Jičín. Výzkumy v Čechách 1970, 21-22.*
- Weinzierl, R. 1907: Tätigkeitsbericht für das Jahr 1906. In: Bericht über die im Jahre 1906 in Oesterreich durchgeführten Arbeiten. Mitteilungen Anthropologisches Gesellschaft Wien 37, 42-45.*
- Woldřich, J. N. 1874: Verschlackte Steinwälle und andere urgeschichtliche Bauten in der legend von Strakonice. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 4, 189-201.*
- Woldřich, J. N. 1875: Wallbauten in südwestlichen Böhmens. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 5, 189-201.*
- Woldřich, J. N. 1883: Beiträge zur Urgeschichte Böhmen. Mitteilungen der Anthropologischen Gesselschaft in Wien 23, 1-38.*
- Zápotocký, M. 1965: Slovanské osídlení na Litoměřicku. Památky archeologické 56, 205-391.*

- Zápotocký, M. 1972: Prackovice nad Labem, okr. Litoměřice. Výzkumy v Čechách 1969, 120.*
- Zápotocký, M. 1974: Hradiště Hrádek, k. o. Libochovany. Pravěké a raně středověké osídlení. Severočeskou přírodou 5, 111-119.*
- Zápotocký, M. 1989: Pravěká výšinná sídliště a hradiště na Litoměřicku (2. část). Archeologické rozhledy 41, 506-542, 595-596.*
- Zápotocký, M. 1992a: Raně středověké sídelní formy na dolní Ohři, Archeologické rozhledy 44, 185-215.*
- Zápotocký, M. 1992b: Die archäologische Untersuchung des Burgwalles Cimburek bei Kutná Hora. In: Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. Resümees der Vorträge. Deggendorf, 67-68.*
- Zápotocký, M. 1998: Čáslavská kotlina v eneolitu (2. část). Výšinné sídliště Hrádek u Čáslavi. Archeologické rozhledy 50, 557-585.*
- Zápotocký, M. 2000: Cimburek und die Höhensiedlungen des frühen und älteren Äneolithikums in Böhmen. Památky Archeologické – Supplementum 12. Praha.*
- Zápotocký, M. – Šumberová, R. – Valentová, J. 1995: Bylany, okr. Kutná Hora. Výzkumy v Čechách 1990-1992, 37-39.*
- Zápotocký, M. – Zápotocká, M. 1992: Bylany, okr. Kutná Hora. Výzkumy v Čechách 1988-1989, 23-24.*
- Zápotocký, M. – Zápotocká, M. 1997: Hradiště Cimburek u Kutné Hory a otázka staršího (bolerázského) stupně badenské kultury v Čechách. Sborník prací filozofické fakulty brněnské university M 2, 135-153.*
- Zavřel, P. 2000: Nálezy z doby římské na hradišti Sedlo u Sušice. Sborník Národního muzea v Praze 54, 153-160.*
- Zavřel, P. 2007: Problematika komunikací doby římské a doby stěhování národů v jižních Čechách. In: Droberjar, E. – Chvojka, O. (edd.): Archeologie barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. Protohistorické konference. České Budějovice 21. – 24. 11. 2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 3. České Budějovice, 269 – 294.*
- Zháněl, R. 1927: Valy u Češova v Čechách. Sborník historického kroužku 28, 103.*
- Želízko, J. V. 1910-12: Příspěvky k předhistorii jižních Čech (II. Hradiště na Věnci neboli Pržmu u Elčovic). Památky archeologické 24, 11-16.*

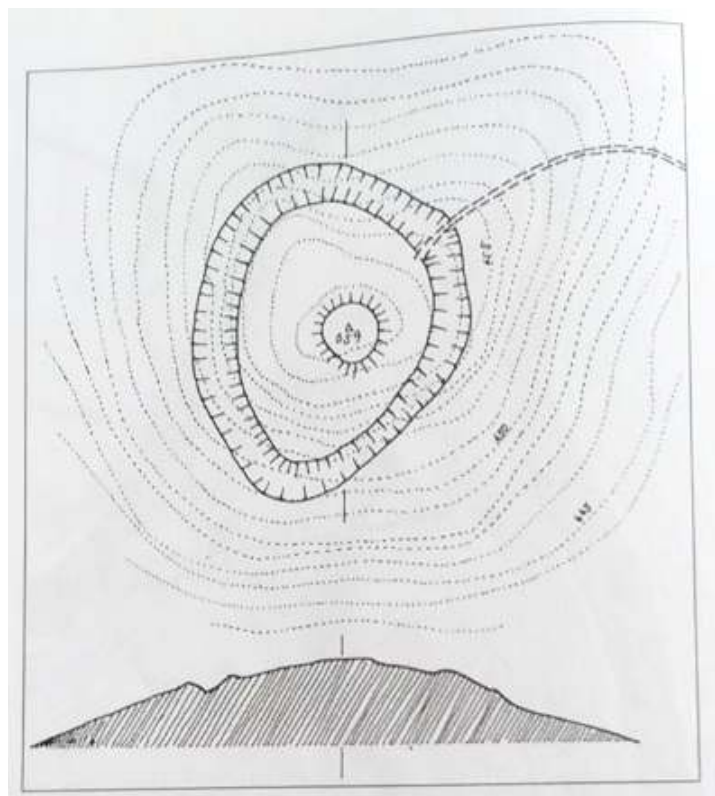
Příloha:

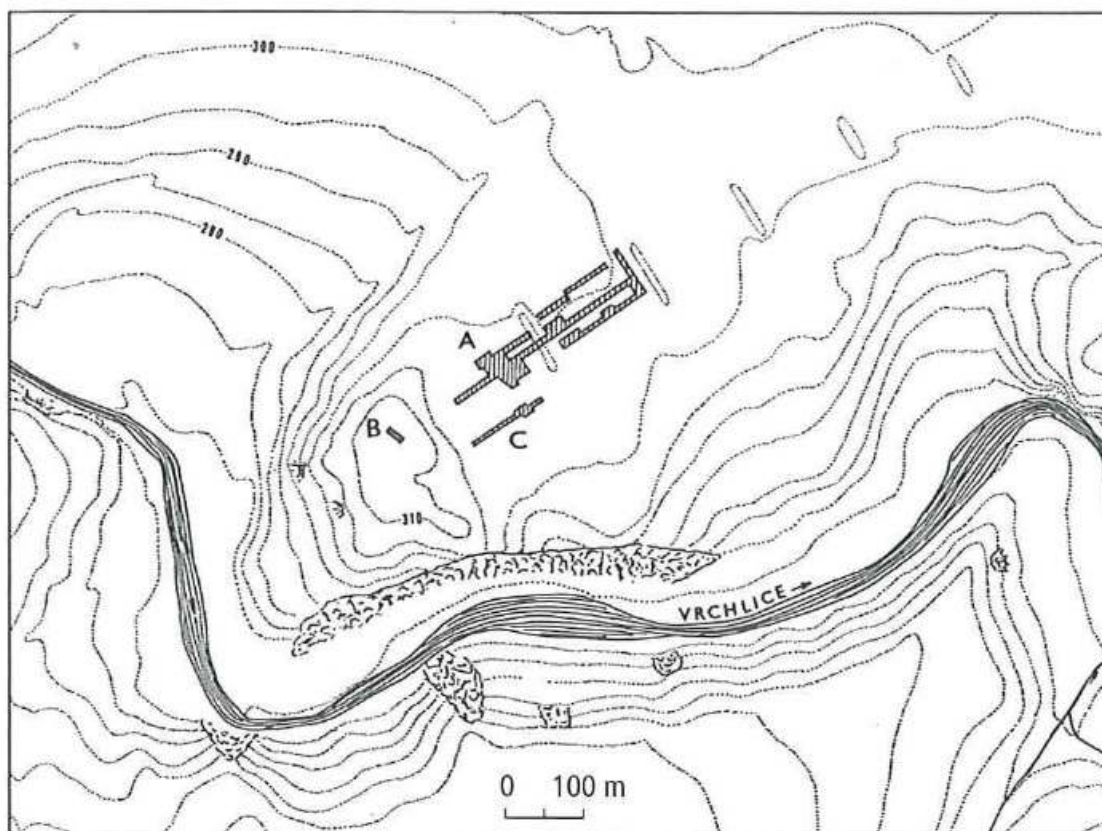
Plán 1: Albrechtice Sedlo (okr. Klatovy) podle Zavřel 2008

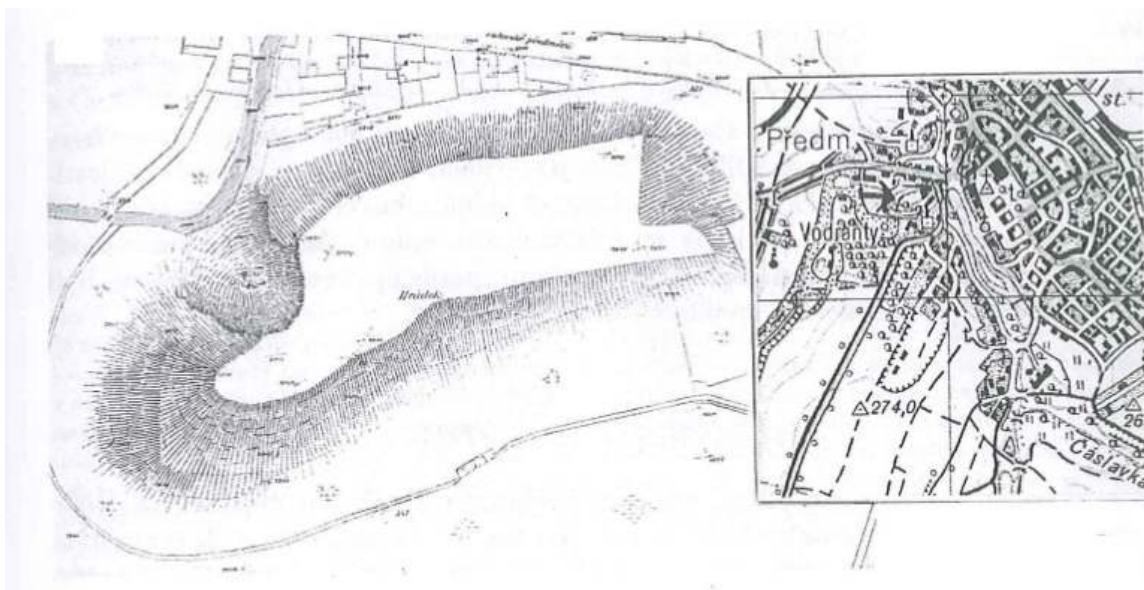
Plán 2: Bechyně (okr. Tábor) podle Hrubý – Lutovský 2000

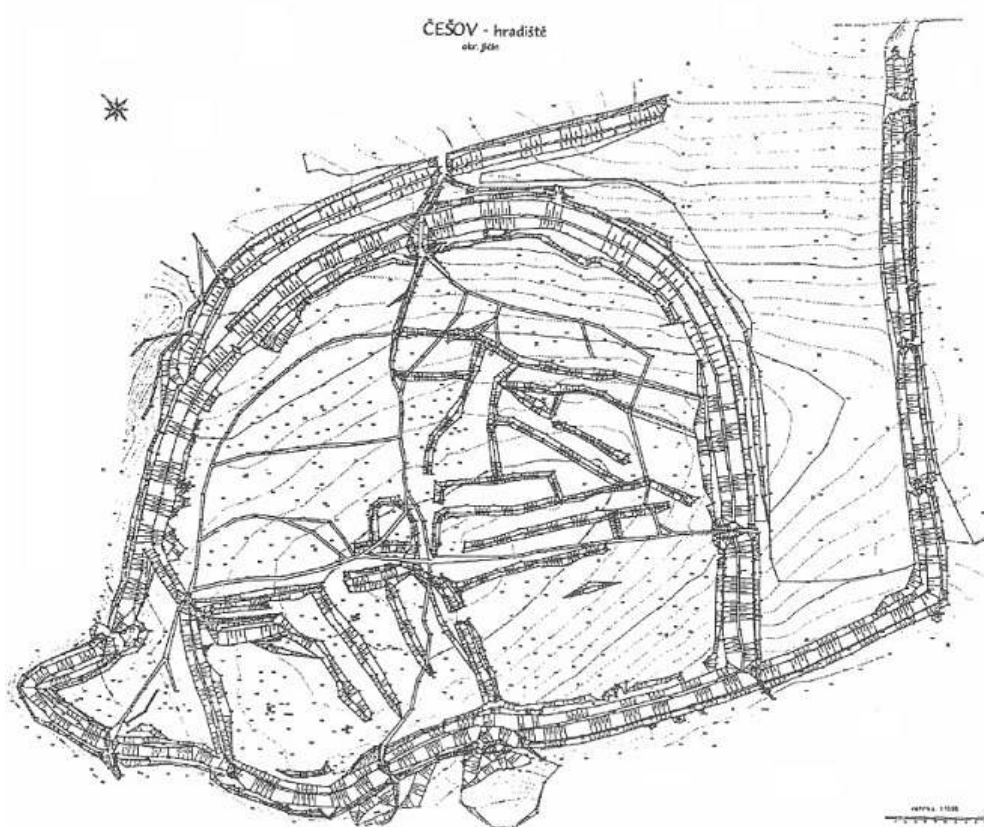
Plán 3: Boletice (okr. Český Krumlov) podle Hrubý – Lutovský 2000

Plán 4: Bylany Cimburk (okr. Kutná Hora) podle Zápotocký 2000

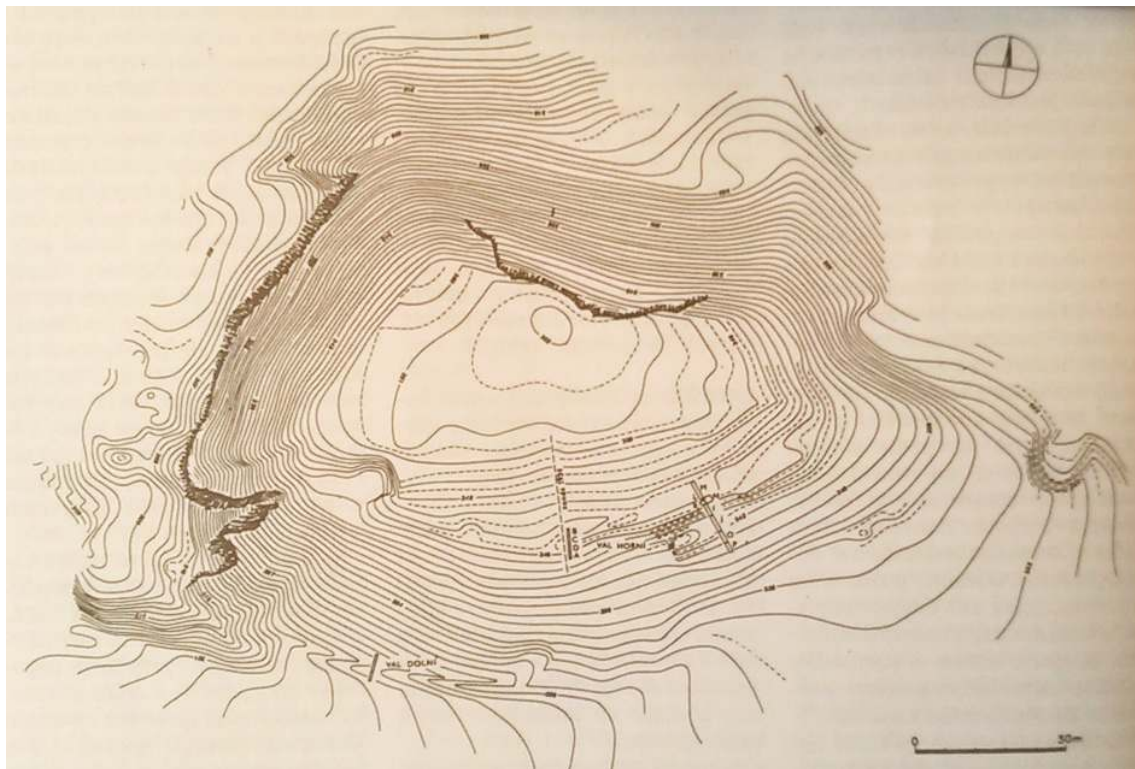
Plán 5: Čáslav Hrádek (okr. Kutná Hora) podle Píč 1909

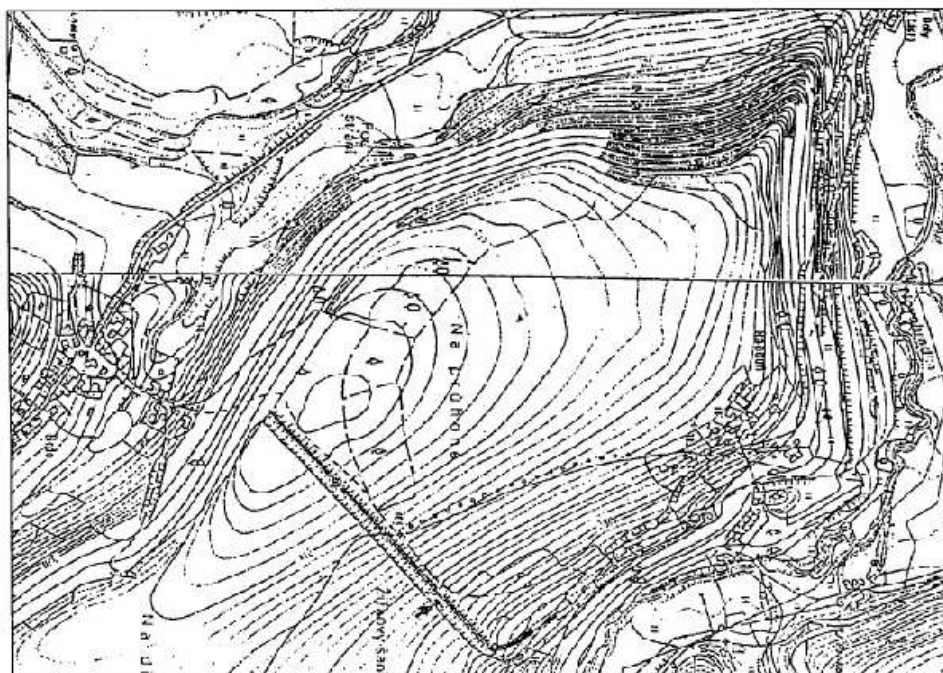
Plán 6: Češov (okr. Jičín) podle Čtverák 2001

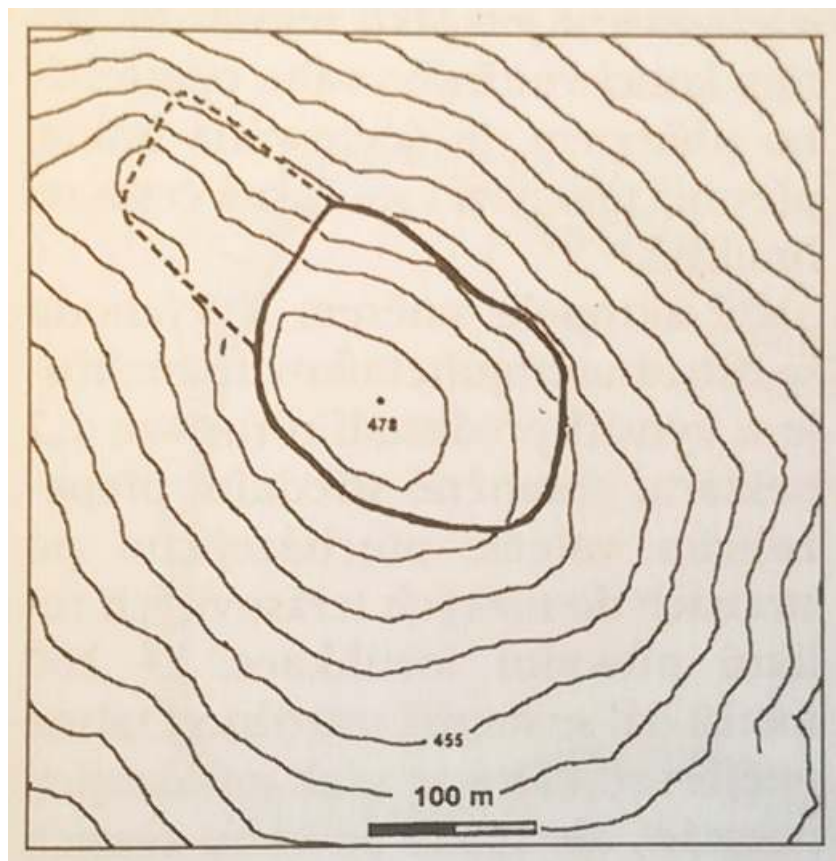
Plán 7 Dneboh (okr. Mladá Boleslav) podle Pleslová-Štiková 1969

Plán 8: Dolánky Rubín (okr. Louny) podle Bubeník 1995

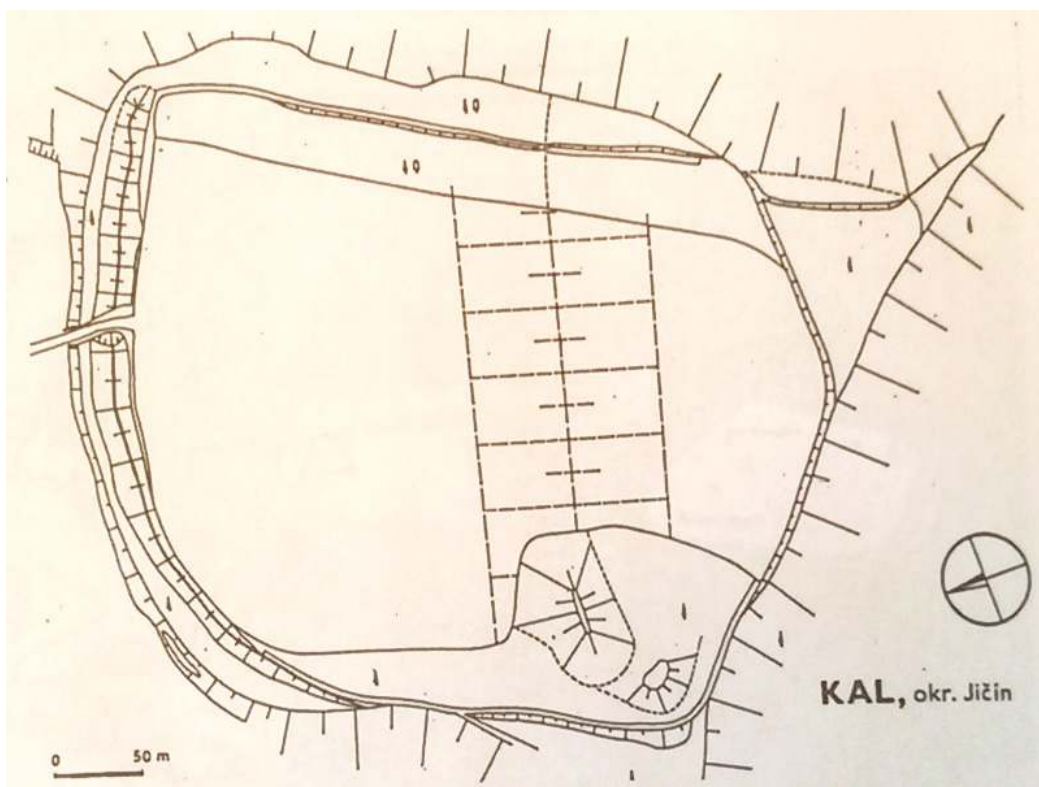
Plán 9: Doly Rabouň (okr. Chrudim) podle Čurda 1993

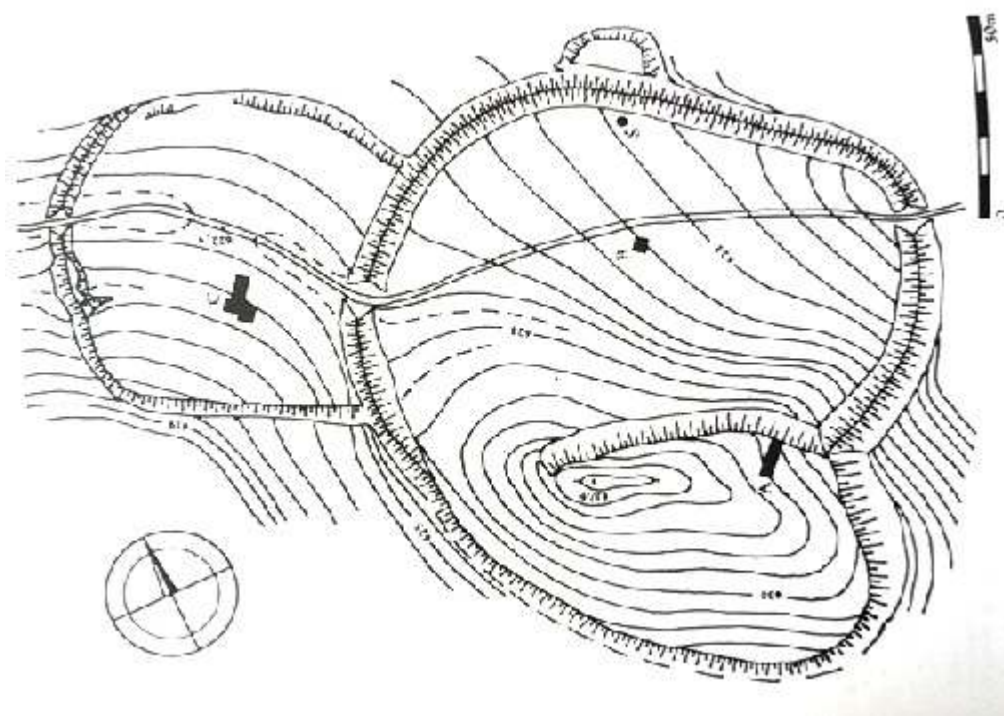
Plán 10: Hradiště 1 (okr. Písek) podle Hrubý – Chvojka 2002

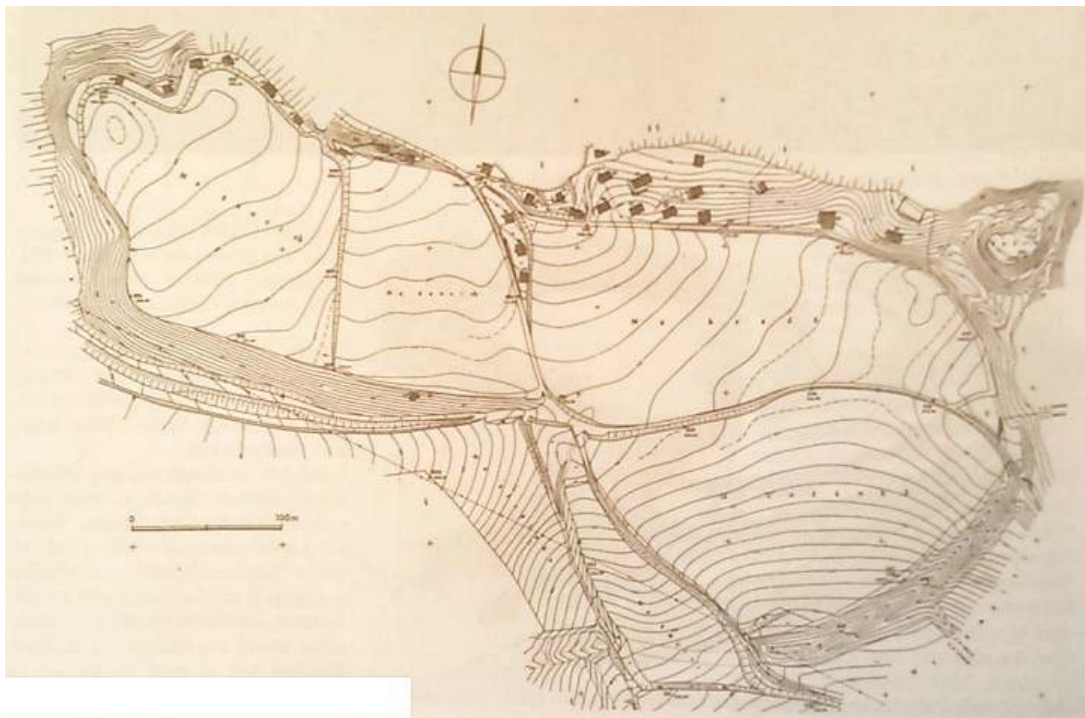
Plán 11: Chlum (okr. Rakovník) podle Stolz – Malyková 2004

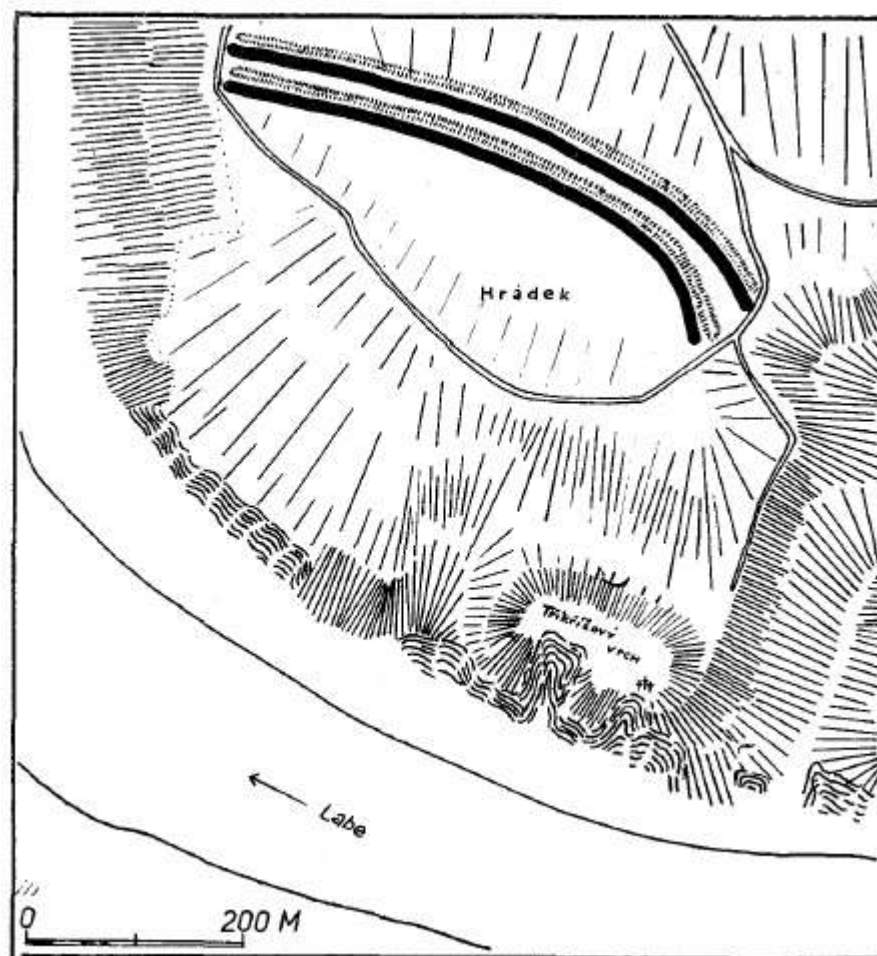
Plán 12: Kal (okr. Jičín) podle Kalferst 1989

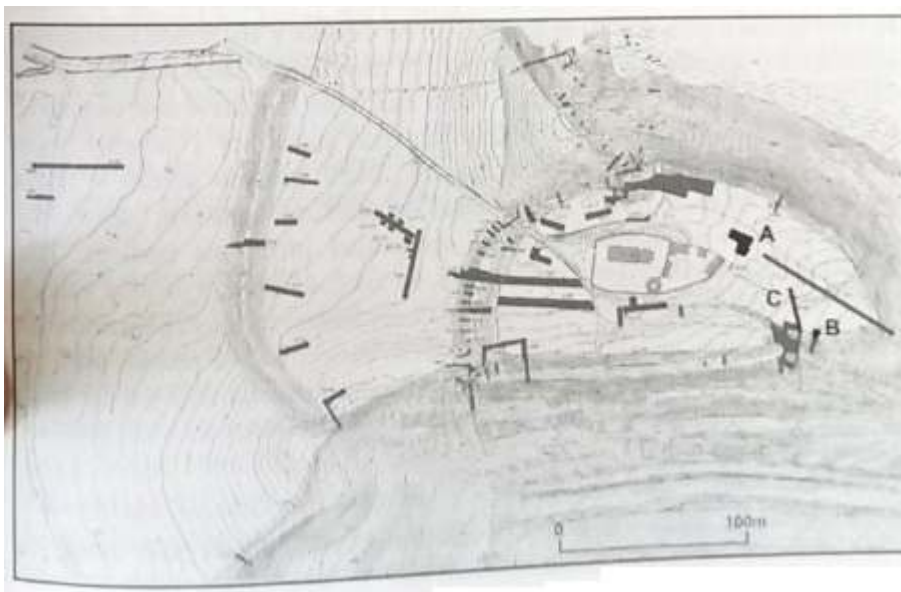
Plán 13: Kuklov (okr. Český Krumlov) podle Lutovský 1990

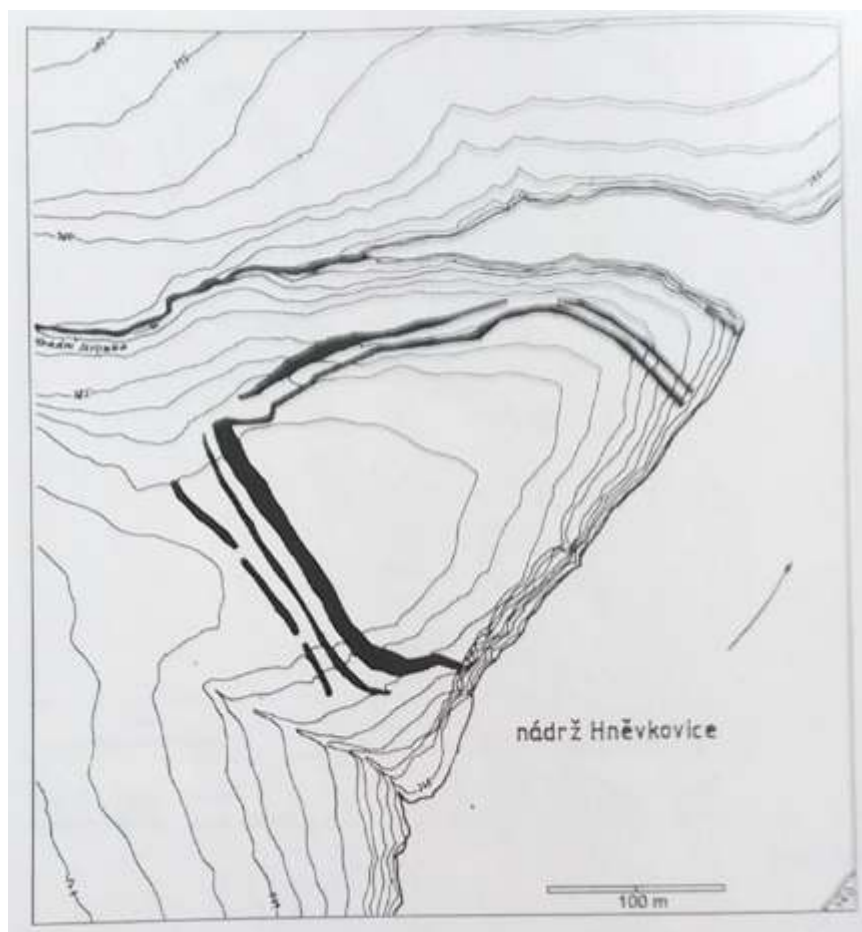
Plán 14: Levousy (okr. Litoměřice) podle Váňa 1973

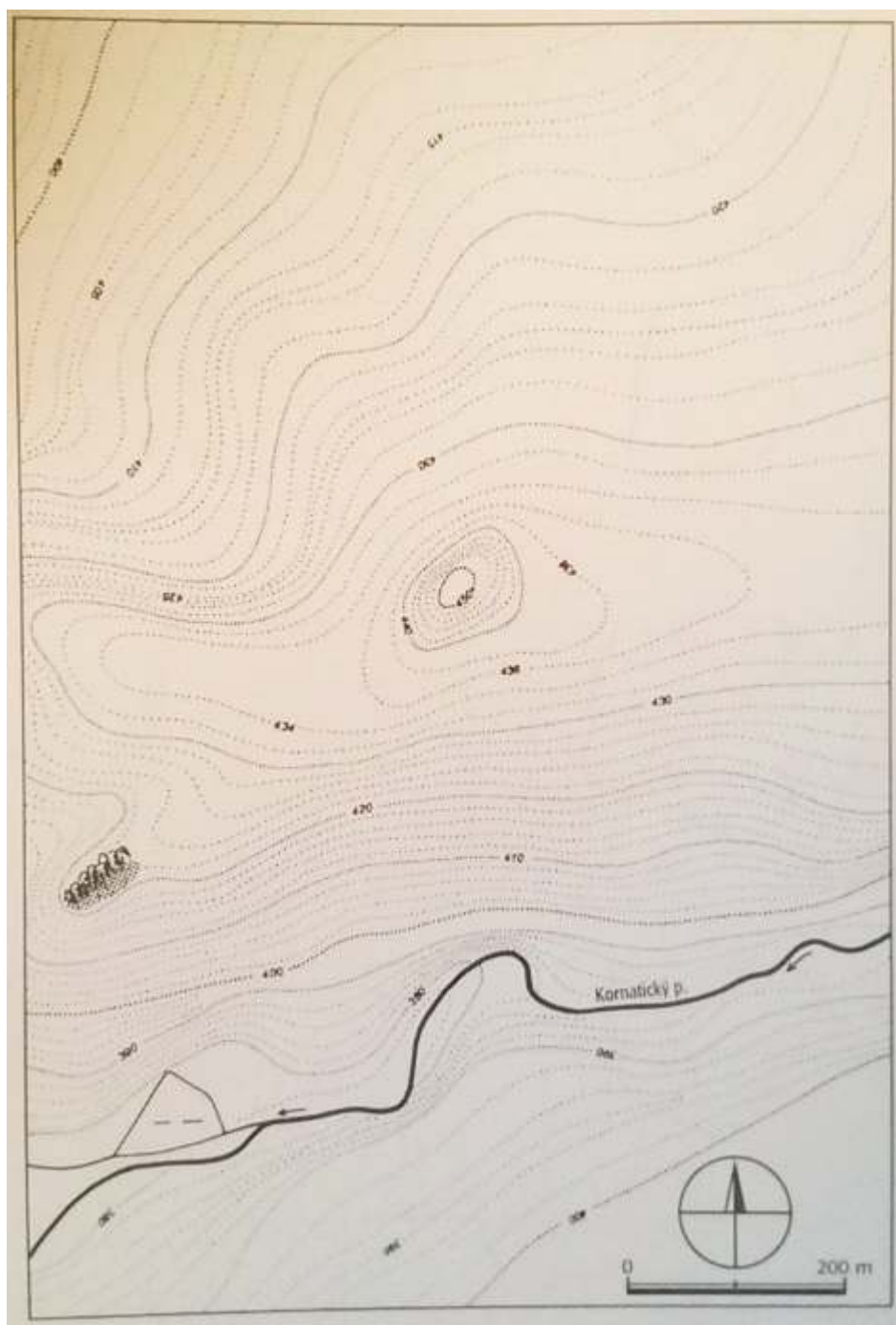
Plán 15: Libochovany (okr. Litoměřice) podle Zápotocký 1965

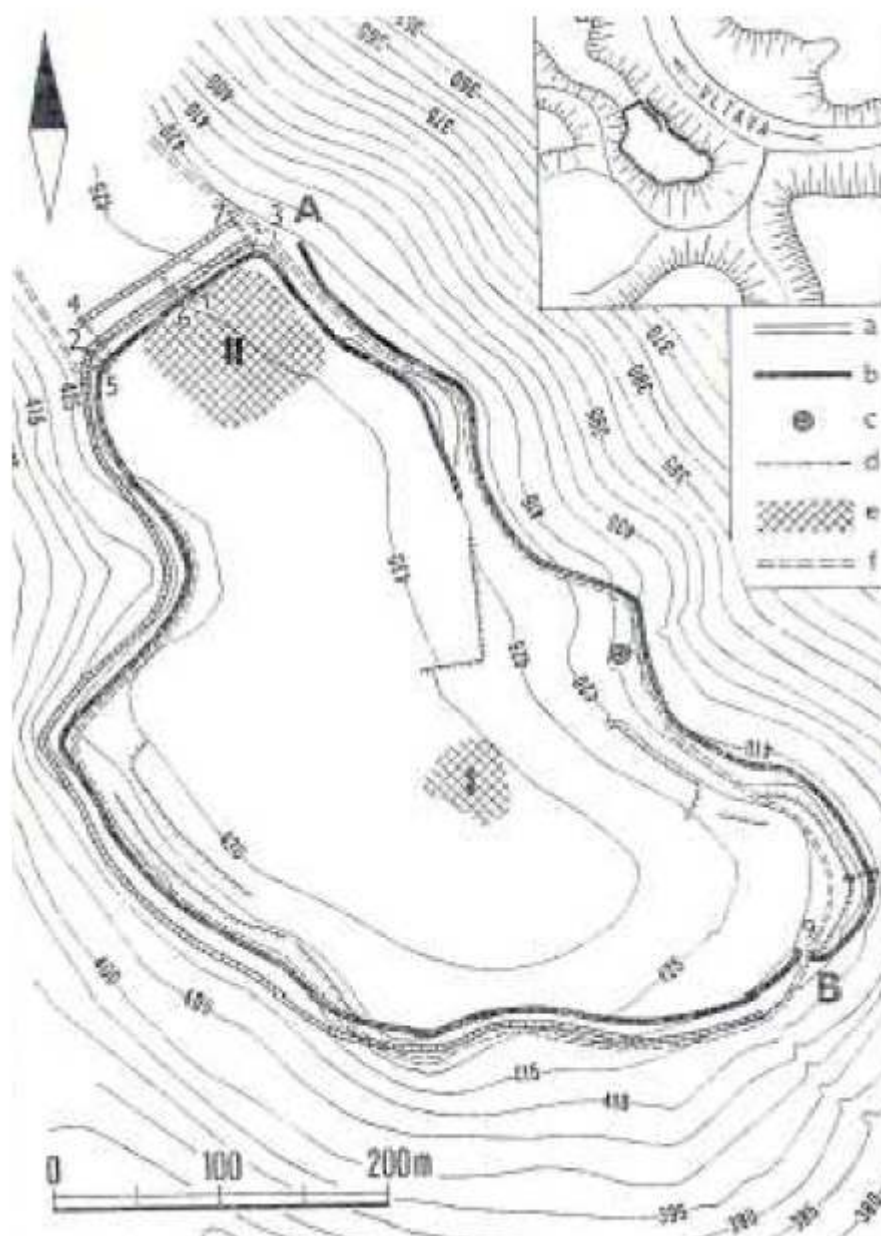
Plán 16: Libušín (okr. Kladno) podle Varadzin – Venclová 2006

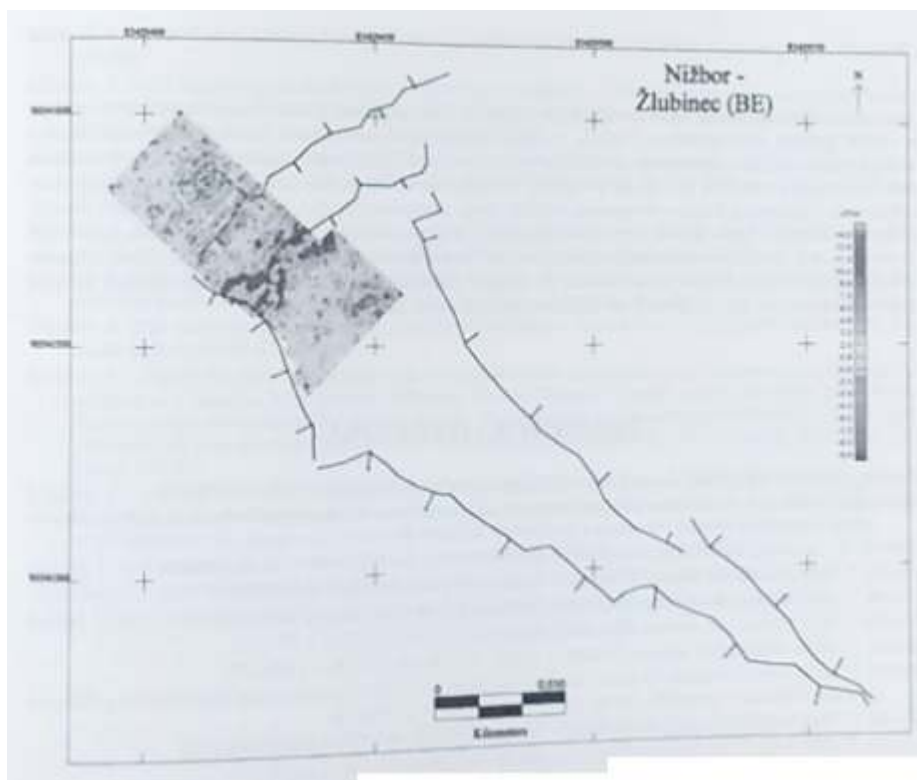
Plán 17: Litoradlice (okr. České Budějovice) podle Hrubý – Lutovský 2000

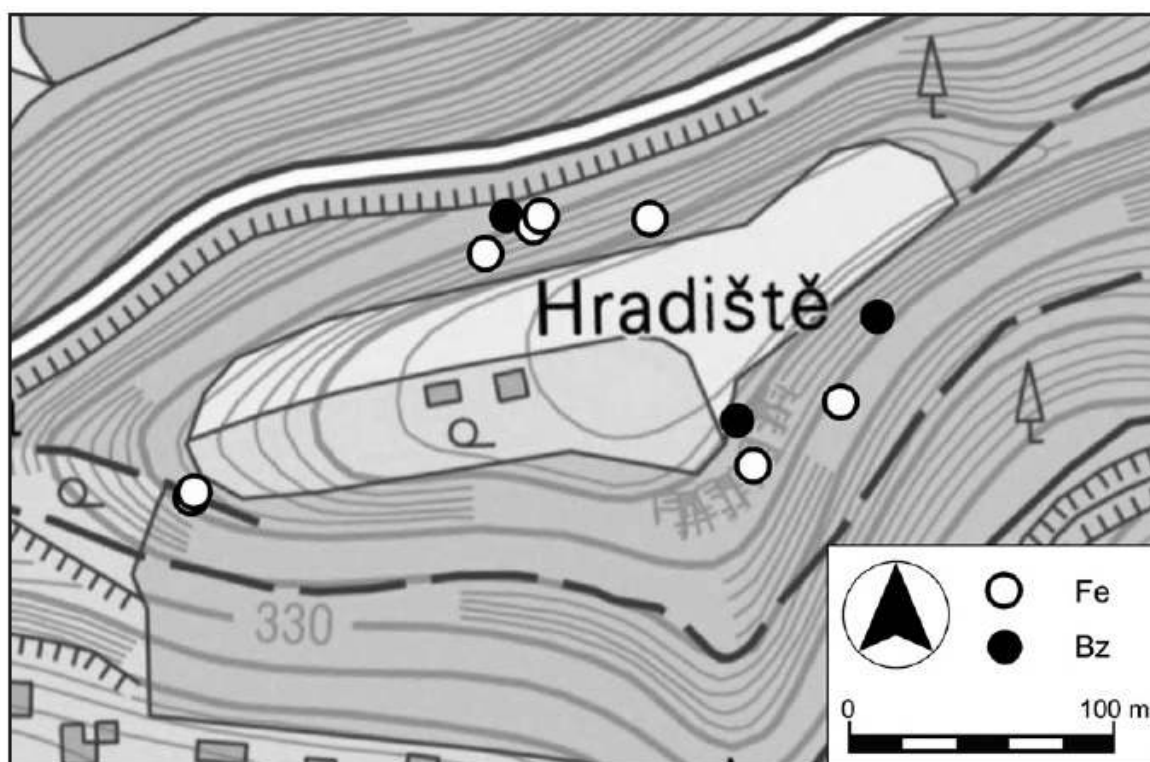
Plán 18: Milínov (okr. Plzeň-jih) podle Chytráček – Metlička 2004

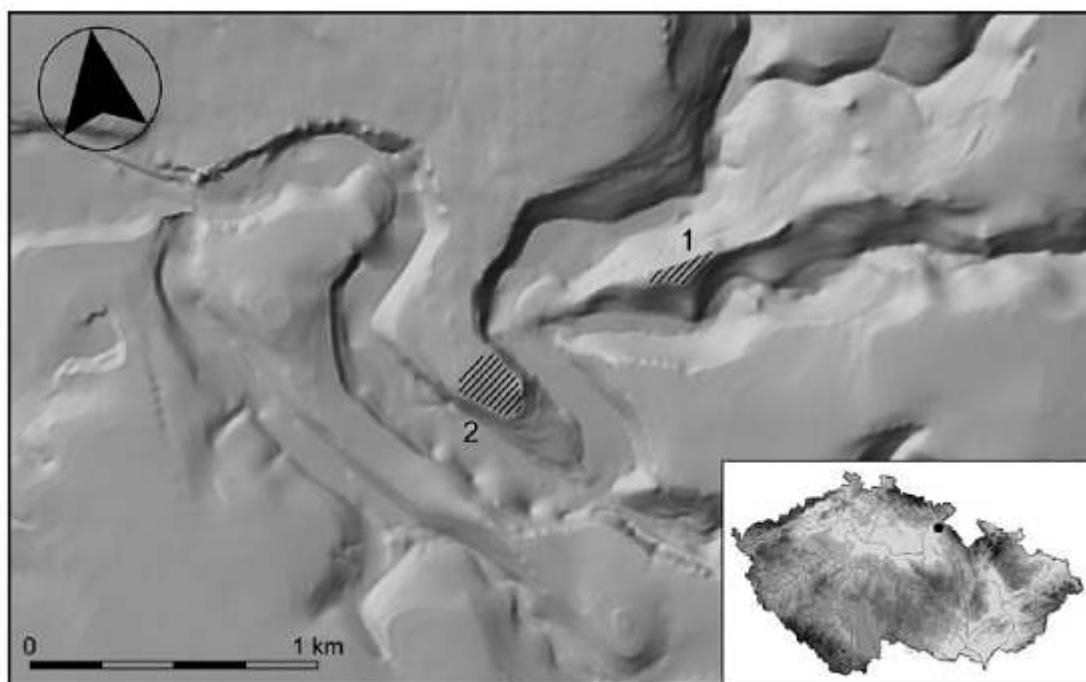
Plán 19: Nevězice (okr. Písek) podle Drda 1987

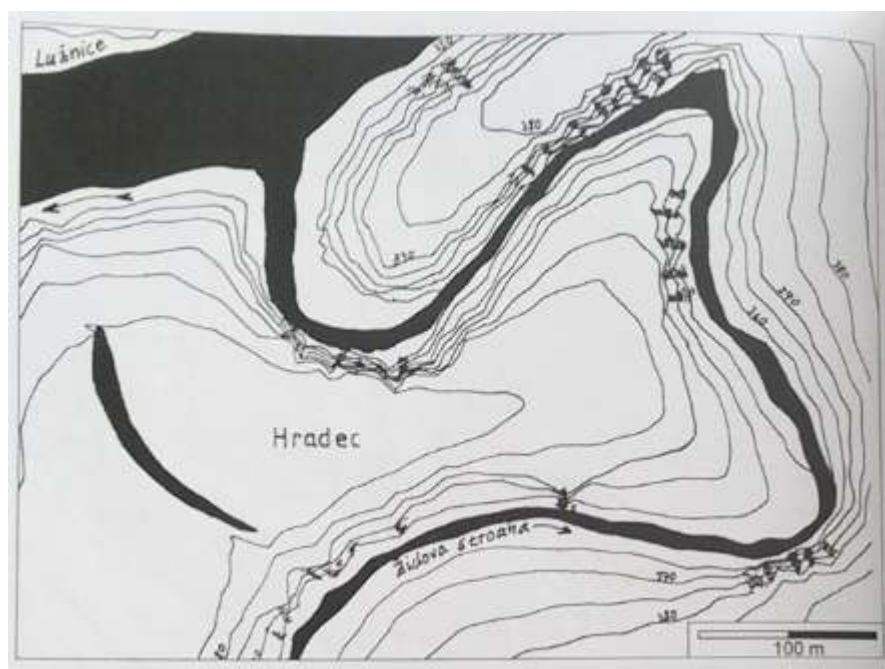
Plán 20: Nižbor Žlubinec (okr. Beroun) podle Křivánek 2011

Plán 21: Nové Město nad Metují 1 (okr. Náchod) podle Bek – Mangel – Vích v tisku

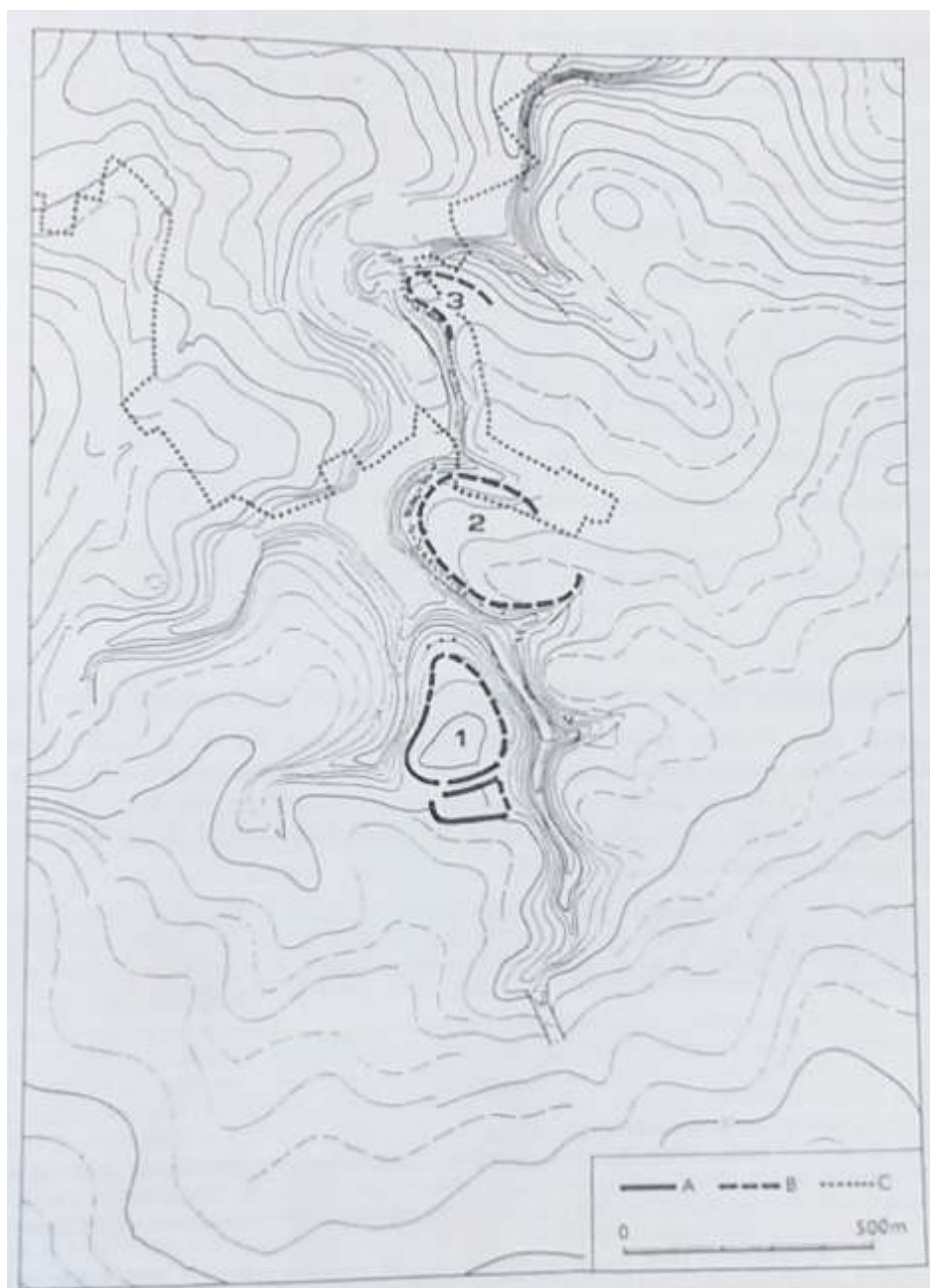
Plán 22: Nové Město nad metují 1 a 2 (okr. Náchod) podle Bek – Mangel – Vích v tisku

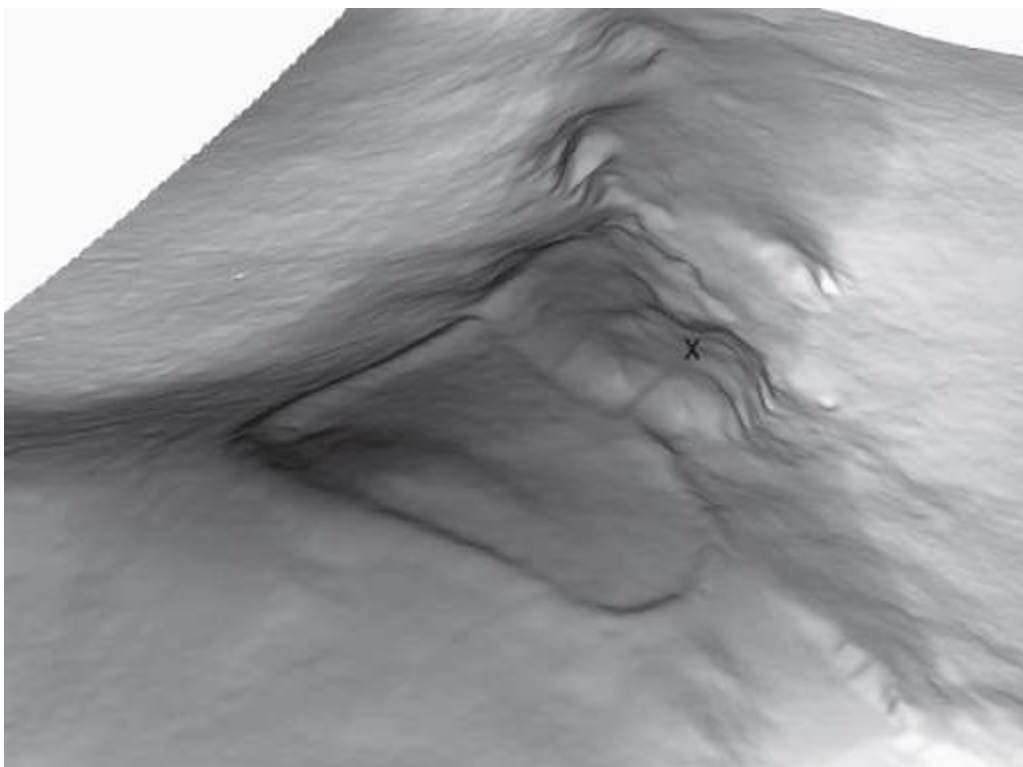
Plán 23: Nuzice (okr. České Budějovice) podle Chleborád 1928

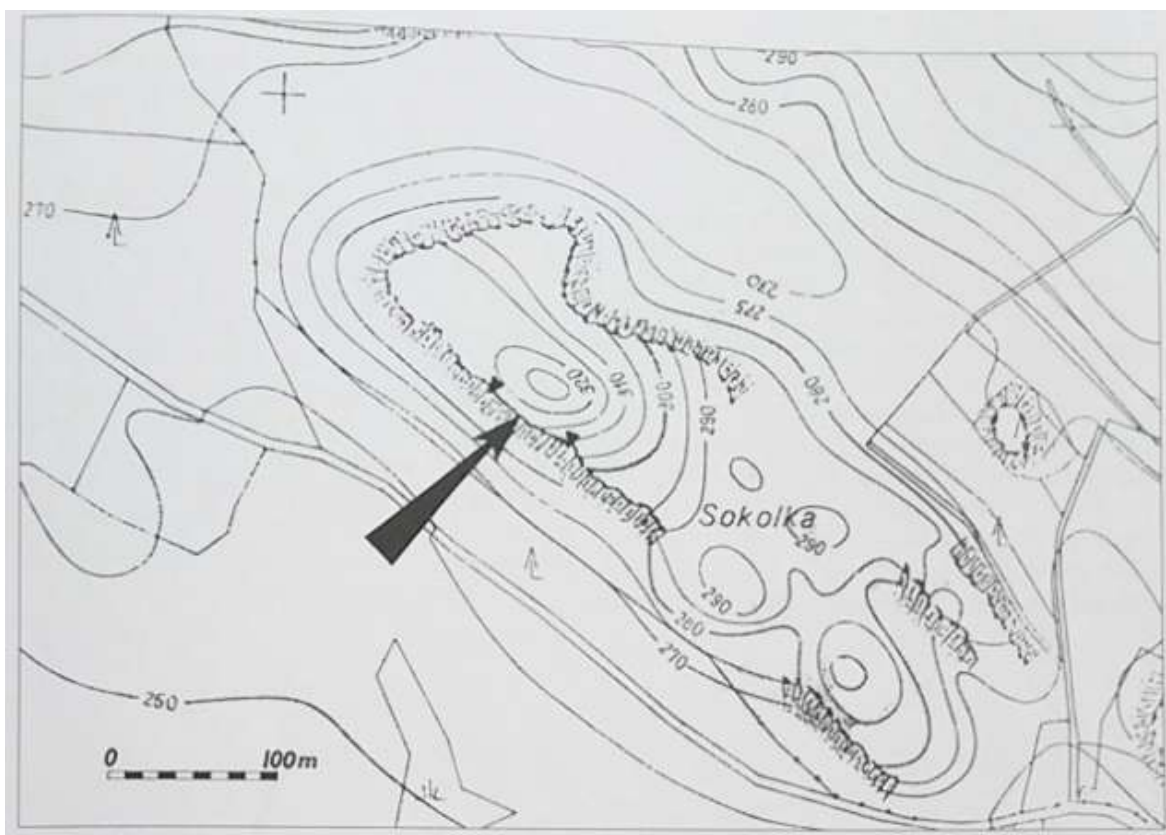
Plán 24: Plzeň-Hradiště (okr. Plzeň-Město) podle Šaldová 1977

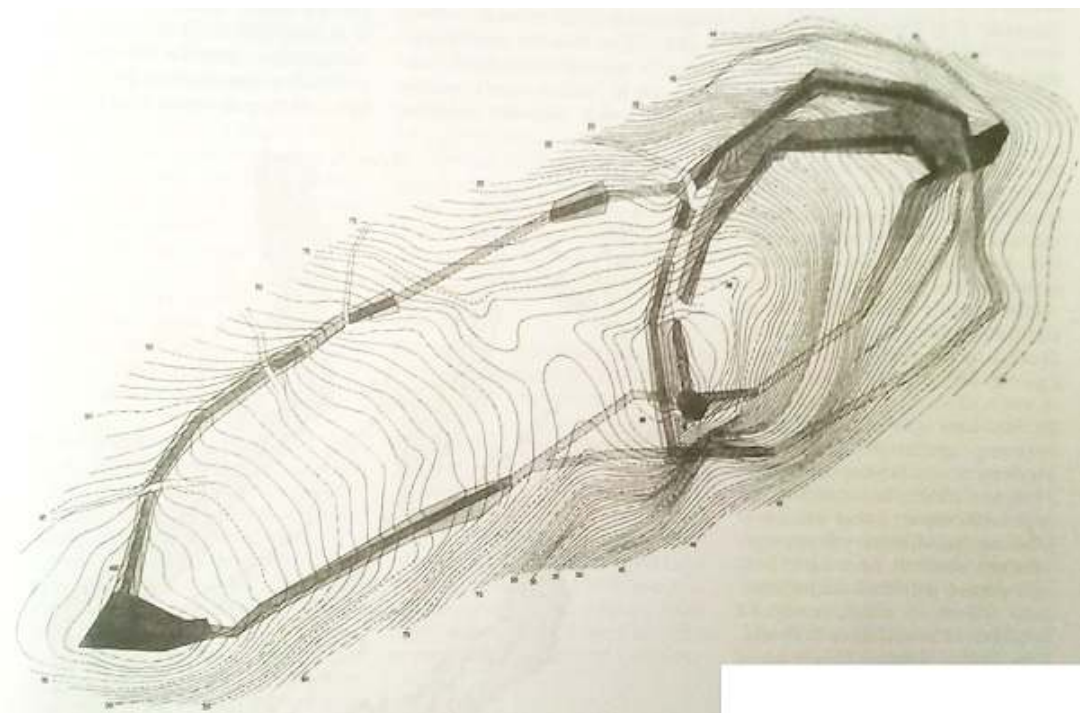
Plán 25: Praha-Vinoř Kamenný stůl (na plánu poloha 2) podle Turek – Daneček – Kostka 1998

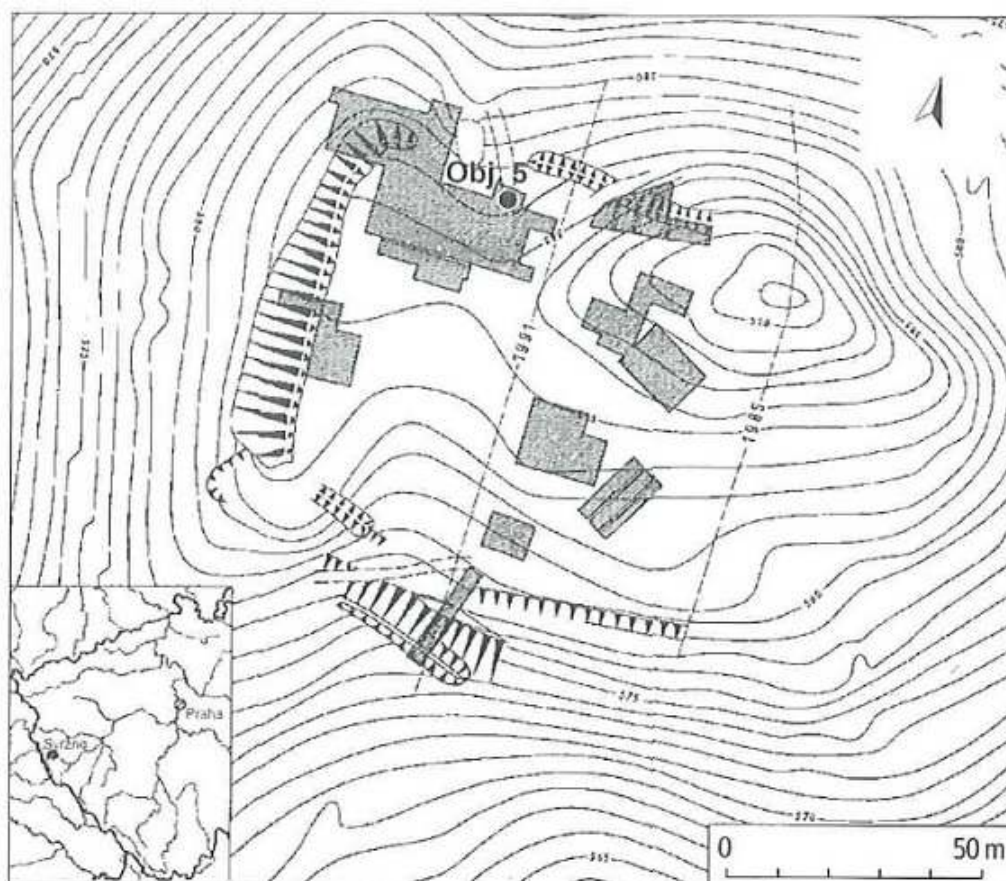
Plán 26: Skočice (okr. Strakonice) podle Chvojka – John – Janovský – Michálek 2013

Plán 27: Srbsko Sokolka (okr. Mladá Boleslav) podle Waldhauser – Koldová 2006

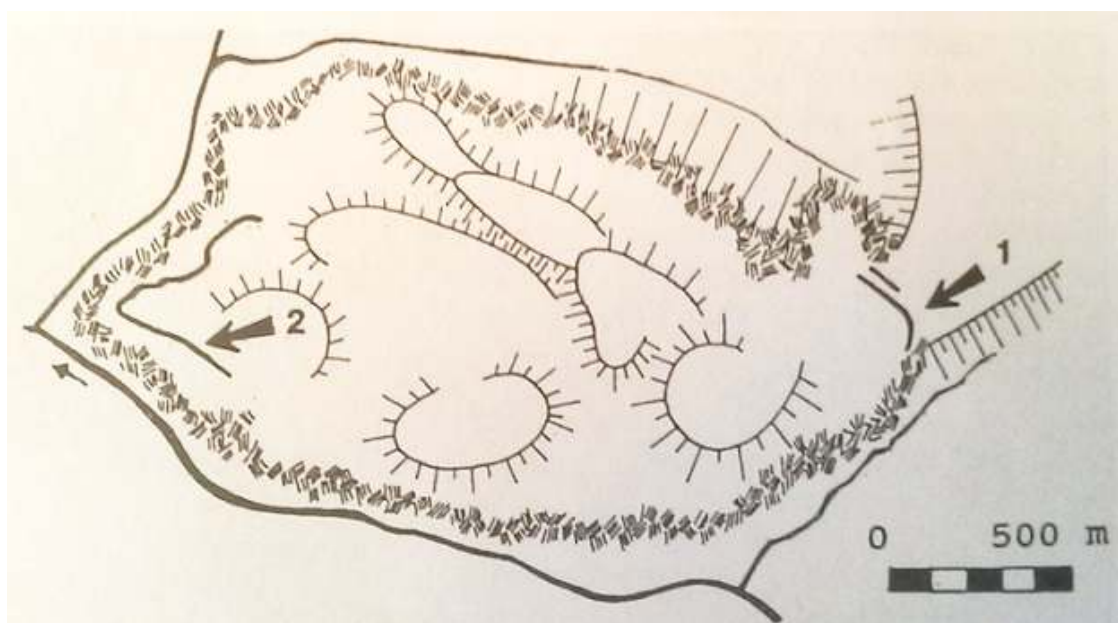
Plán 28: Studenec Obří Hrad (okr. Prachatice) podle Čtverák et al. 2003

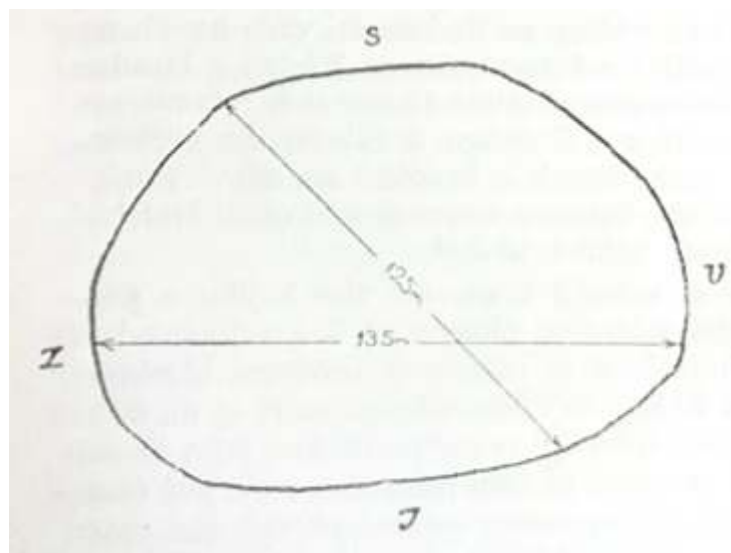
Plán 29: Svržno (okr. Domažlice) podle Chytráček 1993

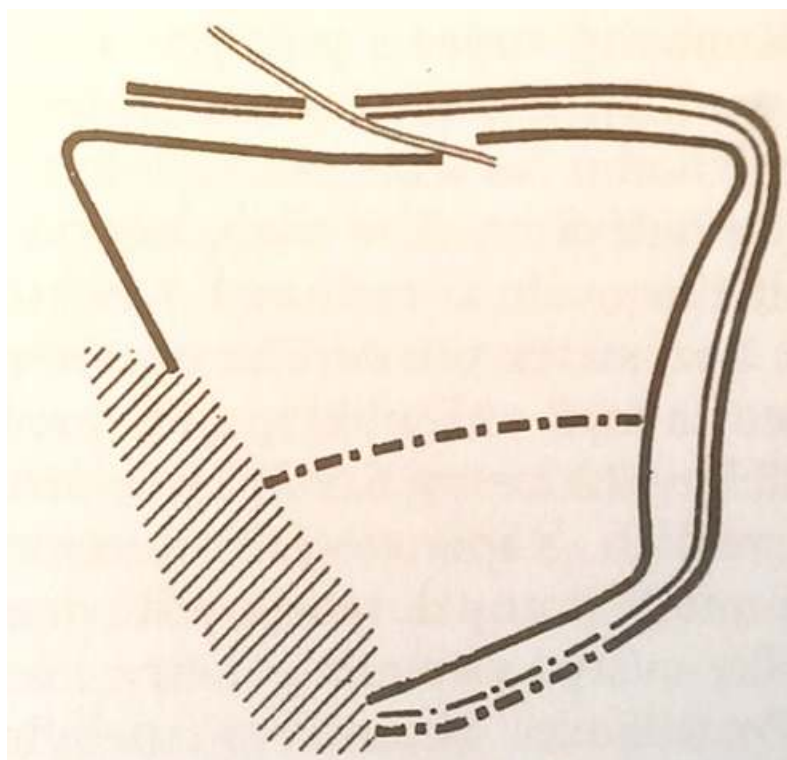
Plán 30: Topol (okr. Chrudim) podle Vokolek 1982

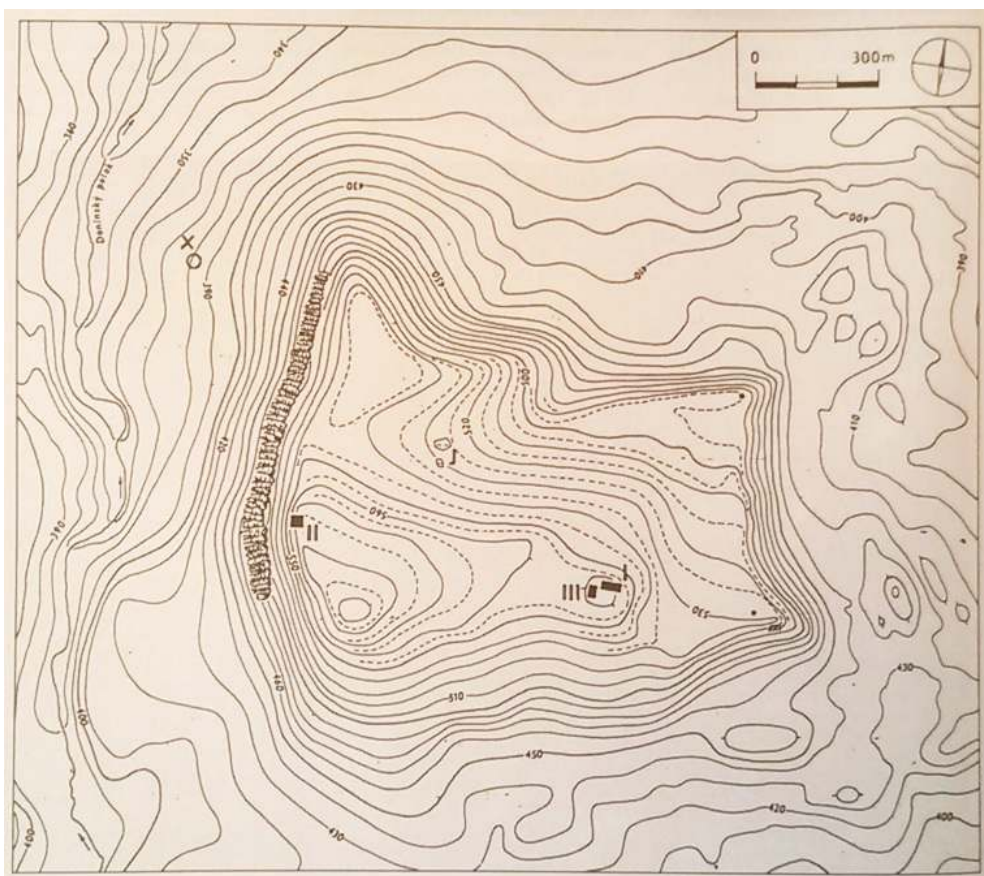
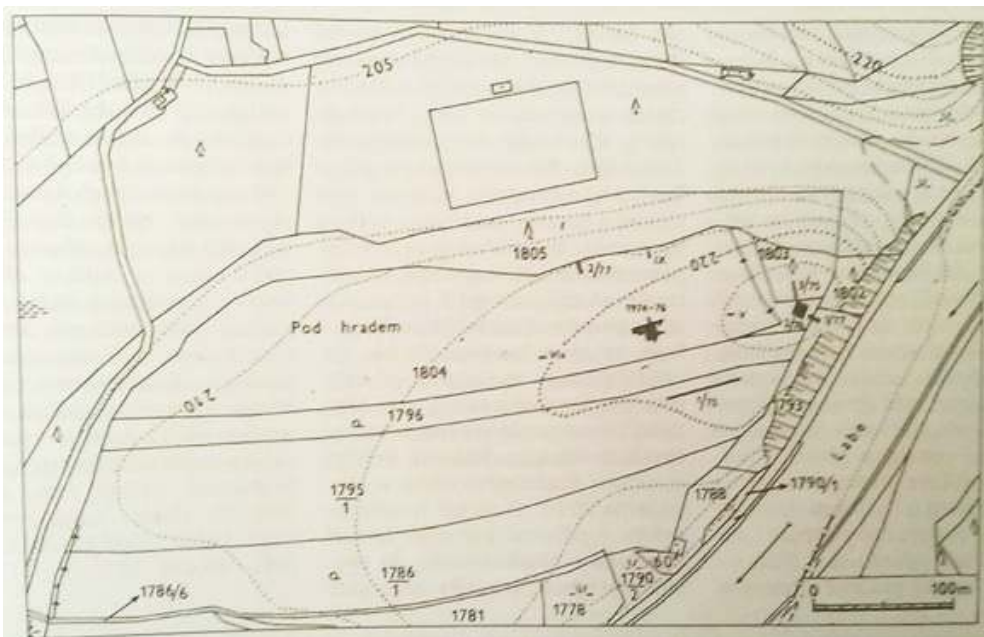
Plán 31: Troskovice Semín (okr. Semily) podle Waldhauser – Lutovský 1996

Plán 32: Třebohostice (okr. Strakonice) podle Dubský 1949

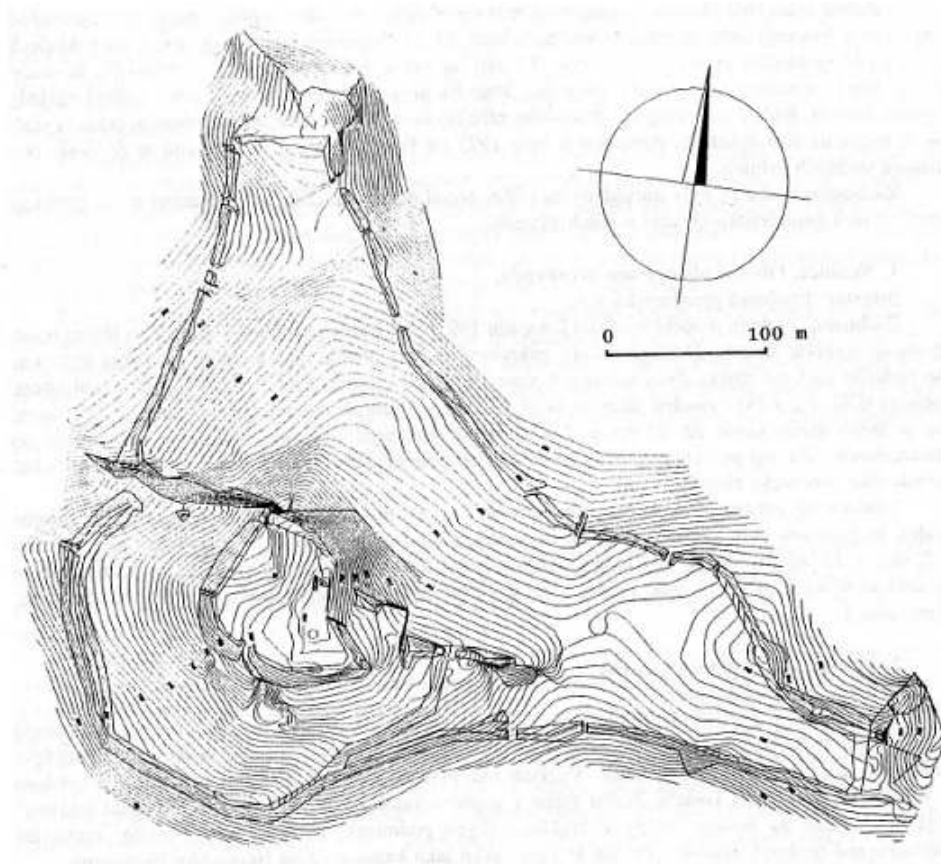

Plán 33: Třeskonice (okr. Louny) podle Smrž 1992

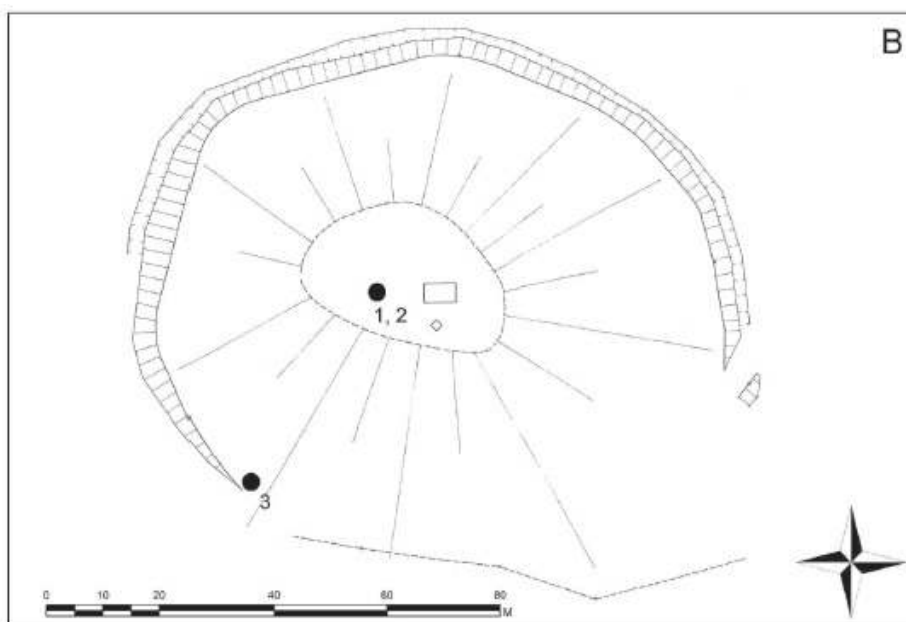

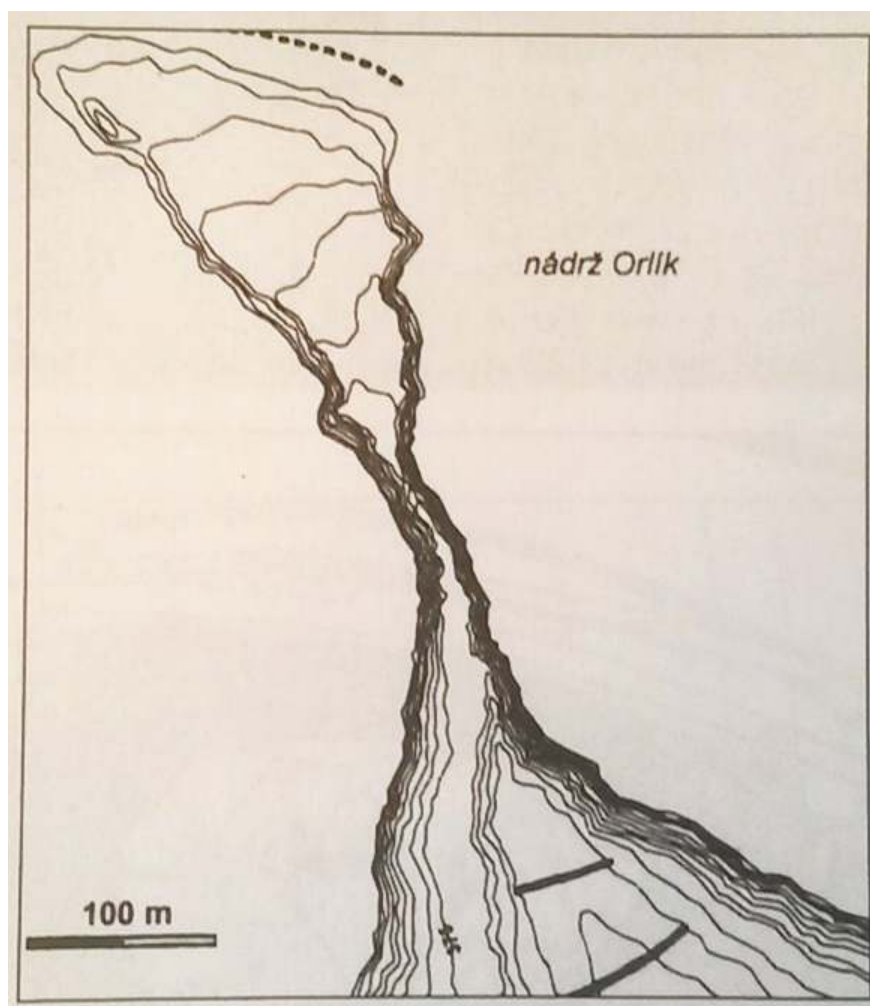
Plán 36: Záhořice Vladař (okr. Karlovy Vary) podle Chytráček et al. 2012

Plán 37: Zálezly Věmec (okr. Prachatice) podle Beneš 1994

Plán 38: Zlivice (okr. Písek) podle Fröhlich – Hlásek 2013

Plán 39: Zvíkov (okr. Písek) podle Hrubý – Chvojka 2002